

KRHKA TRANZICIJA KOSOVA

Izveštaj za Evropu Broj 196 – 25. septembar 2008

SADRŽAJ

REZIME I PREPORUKE	i
I. UVOD	1
II. OD “TRANZICIJE” DO “REKONFIGURACIJE”	3
A. NEISPUNJENA TRANZICIJA	3
1. Kosovski Srbi severno od Ibra.....	3
2. Međunarodno civilno razmeštanje.....	7
B. DA LI BLEDI POLITIČKA VOLJA EVROPSKIH PRESTONICA?	10
C. PREPREKE U NJUJORKU	13
D. BAN KI MUNOV PREDLOG REKONFIGURACIJE	15
III. STANJE NA TERENU	18
A. PRVA PRIŠTINSKA DRŽAVA – KORACI KA IZGRADNJI.....	18
1. Donošenje zakona.....	18
2. Upravljanje	19
3. Održavanje stabilnosti	22
4. Bavljenje Srbima	23
5. Enklave kosovskih Srba.....	25
B. TAKTIKE NOVE VLADE SRBIJE	26
IV. IZVOĐENJE REKONFIGURACIJE	28
A. POKUŠAJI REKONFIGURACIJE	28
1. Uloga UN-a.....	28
2. Uloga EU	30
3. Bavljenje Beogradom	31
B. IZAZOVI U PRIMENI	32
1. Sudovi.....	32
2. Policija.....	33
3. Carina	34
4. Civilna administracija.....	35
DODACI	
A. MAPA KOSOVA I SUSEDA	37
B. LISTA SKRAĆENICA I AKRONIMA	38

KRHKA TRANZICIJA KOSOVA

REZIME I PREPORUKE

Kosovo je pustilo svoje prve korake ka stvaranju države, ali međunarodna zajednica nije ispunila svoja obećanja oko obezbeđivanja adekvatne podrške. Misija vladavine prava (EULEX), do sada najveća misija EU u oblasti Evropske bezbednosne i odbrambene politike (ESDP), planirana za februar 2008., tek se razmešta. Kancelarija civilnog predstavnika (KCP), planirana da nadgleda nezavisnost, još je u ljušturi, a UN još uvek delimično funkcioniše kao prelazna administracija, pregovarajući pozicije kosovskih Srba sa Beogradom. Ahtisarijev plan, na osnovu koga je 47 zemalja priznalo nezavisnost Kosova, potkopan je neuspehom međunarodne zajednice da pomogne u implementaciji. EU i SAD pokušavaju da se usaglase sa pokušajima Rusije da svoju podršku separatista u Gruziji predstavi kao ogledalo onoga što su EU i SAD uradile na Kosovu. Najhitnije za EU je da do kraja ove godine dovede EULEX do pune operativnosti, kao i da upotrebi svoj uticaj prilikom rada sa Vladom iz Beograda (koja želi članstvo), kako bi ova prihvatila novi status Kosova.

Naselje širih razmera je izbegnuto, pristigla je obećana pomoć od milijardu i dvesta evra, a preduzete su i prve opipljive državotvorne mere. Ali, spoljni izgled vara. Podela između srpskih i albanskih područja je produbljena a ideja o jedinstvenoj državi polako nestaje. Ako *de facto* podela bude jačala, budućnost dve trećine Srba koji žive južno od Ibra postaće problematična, nametaće se pitanje novog uspostavljanja granica na teritoriji bivše Jugoslavije a planovi zemalja iz regiona o članstvu u EU dodatno biće narušeni.

Srpski prkos severno od Ibra je produbljen, kosovski sudovi, granični prelazi i carine ne funkcionišu a kosovski Srbi odbijaju da saraduju sa kosovskim institucijama ili EU. Dana 11. maja, uprkos eksplicitnim instrukcijama Specijalnog predstavnika UN, Srbija je održala izbore na Kosovu, u područjima nastanjenim Srbima, i tako uspostavila nove opštinske vlasti. Priština je reagovala sa zadržkom, očekujući da će EU da poništi te odluke, ali, njena očekivanja su prevelika.

EULEX ima samo četvrtinu od planirane 2000 internacionalaca. U nameri da izbegne neprijateljstvo u srpskim oblastima, misija je odlučila da bude manje

vidljiva po Kosovu, kako bi izbegla da isprovocira geografsku podelu međunarodnih operacija. EU i UN će možda imati bolje izgleda da postignu kompromis sa novom, proevropskom vladom iz Beograda ali, lideri kosovskih Srba bliski su sa sadašnjom opozicijom – DSS-om i Srpskom radikalnom partijom a predsednik Tadić ima malo prostora za manevar.

Nakon nekoliko meseci nedoumice, Generalni sekretar Ban Ki Mun je u junu objavio početak rekonfiguracije misije UNMIK, krčeći put za primopredaju dobara Ujedinjenih nacija. Dana 23. jula otpočeli su pregovori između UNMIK-a i Beograda o vođenju šest oblasti na Kosovu, a među kojima su policija, sudstvo i carina. UN je unekoliko optimističan po pitanju pregovora, ali, već je bilo mnogo kašnjenja. Sada kada su 18. avgusta dogovorene tehnikalije oko rekonfiguracije između UN/EU, EU mora do 1. decembra da se razmesti po Kosovu i postane potpuno operativna. Još, ona mora da otpočne s radom na severu, pod okriljem UN a da Pitera Fejta, svog Specijalnog predstavnika, nametne kao figuru koja predstavlja međunarodnu vlast.

Najosetljivije područje je severno od Ibra gde bi svi akteri trebalo da se dogovore o tranzicionim angažmanima koji bi ponovo bili revidirani do 2010., kada bi nadležnosti i ostvarnje Međunarodnog civilnog predstavnika bila evaluirana. To bi rezultiralo privremenom suspenzijom Ustava na delu kosovske teritorije, dok bi EULEX, pod kišobranom UN, delovao kao posrednik između kosovskih Srba; podrškom oko ponovnog otvaranja sudova koji bi privremeno primenjivali zakone UNMIK-a, nastavkom Unmikovog modela vođenja policije; i daljim nadgledanjem administracije carina, bez kosovskih simbola prilikom zajedničkih poreskih angažmana između Prištine i severnih opština, što bi ovim poslednjim dalo podstreka da se pridržavaju dogovora.

Srbija od jula ima novu vladu sa sukobljenim prioritetima. Tadić želi put ka Sporazumu o asocijaciji i pridruživanju (SAP) koji je EU sa njim potpisala dve nedelje pre majskih izbora, kako bi se postigao brzi napredak prema kandidaturi za članstvo u EU i

liberalnijoj viznoj politici. Ipak, iako ova Vlada ima mekši ton i posvećenija je diplomatskim metodama od prethodne, ona može biti jednako posvećena ideji o tome da ne izgubi Kosovo.

Srbija preferira prisustvo UN a ne EU u srpskim područjima na Kosovu, i nije dobro prihvatila, definisala ili kontrolisala svoje južne granice. Ona pritiska Generalnu skupštinu da zatraži savetodavno mišljenje od Međunarodnog suda pravde o legalnosti prištinskog proglašenja nezavisnosti. Uslovi su potpuno neodrživi. Beograd i Brisel se brzo moraju pozabaviti Kosovom ako su ozbiljni u vezi sa evropskom budućnošću Srbije. U tim pregovorima, EU mora na strateški način da upotrebi proces pridruživanja u kome je Srbija, kako bi obezbedila razmeštanje svoje misije širom Kosova i pripremi Srbiju da se navikne na, ako ne formalno priznanje, onda na novi status njene bivše teritorije.

Kosovo se pokazuje kao težak test za bezbednosnu i odbambenu politiku EU. Politička volja će ponestati pre februarske zajedničke odluke o razmeštanju EULEX-a, strahovanje je SPEU. U vreme kada je EU uključena u teške razgovore sa Rusijom u vezi sa razmeštanjem nove ESDP misije u Gruziji, bilo bi opasno pokazati pomanjkanje talenta za rešavanje problema skoro u svom dvorištu.

Posledice nedavnih dešavanja u Gruziji nisu još uvek vidljive na Kosovu, posebno ne one u kojima je Rusija kopirala poteze zapada kao deo svog pravdanja za unilaterelno priznavanje nezavisnosti odvojenih teritorija (Južne Osetije i Abkahirije). Moskva će možda biti spremnija nego ikada da upotrebi svoje kapacitete za blokiranje procesa u UN i biće možda izazvana da ohrabri teritorijalno otcepljenje u stražnjem dvorištu EU; ili će možda biti spremnija da pokaže svoju spremnost na saradnju nakon što pokaže svoju novo, ka-problemu-orjentisano samopouzdanje. Sada postoji potreba jača nego ikada da EU u svom komšiluku ojača jaku inostranu i bezbednosnu politiku.

PREPORUKE

Državama članicama Evropske unije:

1. U potpunosti razmestiti EULEX najkasnije do 1. decembra.
2. Dati Međunarodnom civilnom predstavniku/ Specijalnom predstavniku EU punu političku podršku, bez razdvajanja ove dve uloge.
3. Potvrditi odlučnost za sprovođenje Ahtisarijevog Sveobuhvatnog plana za Kosovo.

4. Tokom narednih pregovora sa Srbijom (oko sledećih koraka), nakon potpisivanja SSP-a, insistirati na činjenici da je Kosovo visoko na listi prioriteta.

Sekretarijatu UN i UNMIK-u:

5. Tokom pregovora o rekonfiguraciji sa Srbijom, insistirati na razmeštanju EULEX-a širom Kosova i uključiti predstavnike EU u te pregovore što je pre moguće.
6. Nastaviti smanjenje broja Unmikovog osoblja nakon redukcije za 70 odsto (čije je sprovođenje planirano za novembar) i zadržati malu misiju za izveštavanje, monitoring i vezu, koja ne bi imala više od 100 službenika. Ovu meru sprovesti do početka 2009.
7. Ponuditi Srbiji samo jednu mogućnost tokom pregovora o posebnim angažmanima za kosovske Srbe, koja je u skladu sa mandatom MCP/SPEU, i pomoći u razmeštanju EULEX-a i pružiti praktična prelazna rešenja koja bi bila revidirana ne kasnije nego početkom 2010, i posebno zatražiti:
 - (a) Da se Regionalni komandant policije UNMIK u Mitrovici zameni osobom iz EULEX-a, a pripadnicima KPS-a srpske nacionalnosti u većinsko srpskim područjima južno od Ibra, ponuditi Eulexove savetodavne strukture, za optimalno posredovanje sa njihovim regionalnim i prištinskim komandnim lancem KPS-a;
 - (b) Da opet otvori sudove severno od Ibra i da u njima rade Eulexove sudije i tužioci, zajedno sa lokalnim osobljem a da se prmenjuju Unmikovi zakoni: i
 - (c) Udesiti da EULEX nadgleda administraciju komercijalnog saobraćaja kroz dva granična prelaza na severu, sa carinskom administracijom sklonjenomod prelaza a raspodelu carinskog prihoda upravljati prema dogovorenoj formuli između kosovskog budzeta i 4 severne opštine.

Vladi Kosova:

8. Izgraditi i održavati državne i javne institucije kao odgovorna, profesionalna i nepristrasna tela koja su nezavisna od političkih partija i njihove kontrole.
9. Pripremiti jednogodišnje tranzicione angažmane za policiju, sudove i carinu u većinsko srpskim područjima kao što je gore navedeno.
10. Sa kosovskim Srbima raditi na skiciranju i implementaciji naznačenih mera decentralizacije.

Vladi Srbije i predstavnicima Srba sa Kosova:

11. Sastati se sa MCP/SPEU, EULEX-a i drugim predstavnicima EU, kako bi se obezbedila njihova puna operativnost i prihvaćenost od strane kosovskih Srba.
12. Prihvatiti ranije pomenute tranzicione angažmane.
13. Prihvatiti naznake o decentralizaciji iz Ahtisarijevog plana kao "statusno neutralne" i saradivati sa prištinskim kolegama kako bi se obezbedile beneficije za kosovske Srbe.

NATO-u:

14. Finalizirati 4 tehnička sporazuma o saradnji KFOR-a sa Eulexom i ponuditi jaku podršku misiji EU, posebno prilikom razmeštanja i u operacijama severno od Ibra.
15. U potpunosti razmestiti Fully deploy the Vojno civilni tim za obuku te osnovati i opremiti Bezbednosne snage Kosova.

Priština/Brisel, 25.septembar 2008

KRHKA TRANZICIJA KOSOVA

I. UVOD

Kosovo je od proglašenja svoje nezavisnosti 17. februara 2008. ostalo mirno i stabilno, ali međunarodna zajednica nije pronašla svoje uporište. Nezavisnost je trebalo da bude nadgledana od strane međunarodne zajednice i da bude zasnovana na detaljnom "Sveobuhvatnom predlogu za rešenje kosovskog statusa", koje je skicirao Specijalni predstavnik Generalnog sekretara Marti Ahtisari.¹ Ahtisarijev plan nikada nije dobio odobrenje Saveta bezbednosti ali je, uprkos tome, za Kosovo i njegove pomagače ostao kalup za stvaranje države. Prištinska Vlada se obavezala da će ga primeniti, a 47 zemalja koje su priznale nezavisnost, to su učinile upravo zbog obećanja i rešenosti prištinske Vlade. Ali, podržavaoci Kosova do sada nisu uspjeli da održe svoje obećanja u vezi sa Ahtisarijevim planom zbog protivljenja Srbije i Rusije, ali i zbog nedovoljne političke volje i nesposobnosti za uspostavljenje pune saradnje.

Tranzicioni period od 120 dana definisan Ahtisarijevim planom, podrazumevao je da:

- Vlada Kosova pripremi legalnu osnovu za upravljanje;
- Osmogodišnja prelazna administracija UN preda Vladi svu zakonodavnu i izvršnu vlast;
- Misija vladavine prava EU (EULEX) može da se razmesti, garantujući bezbednosti i pomoć u upravljanju širom Kosova, uključujući u svom sastavu oko 550 pripadnika policijske jedinice

¹ Bivši finski predsednik, Ahtisari, sredinom marta 2007. predstavio je Generalnom sekretaru UN dva dokumenta: Izveštaj Specijalnog izaslanika Generalnog sekretara za rešenje budućeg statusa Kosova" na 4 strane i "Sveobuhvatni predlog za rešenje budućeg statusa Kosova" na 60 strana. Izrazi "plan" i "Ahtisarijev plan" upotrebljavani su tokom ovog izveštaja kada se mislilo na celokupne predloge u Ahtisarijevom planu i Ahtisarijevom predlogu, uzetim zajedno. Ova dva dokumenta mogu se pogledati na www.unosek.org/docref/report-english.pdf and www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal-english.pdf.

obučeni za suzbijanje nereda i mandat da ukine nadležnosti tamo gde je to neophodno; i

- Međunarodni civilni predstavnik (MCP, koji vodi Međunarodnu civilnu kancelariju, ali je i Specijalni predstavnik EU) treba da otpočne da nadgleda implementaciju Ahtisarijevog plana.

Od 17. februara do 15. juna – koliko je trajao tranzicioni period, (okončan stupanjem Ustava Kosova na snagu) Vlada je usvojila 41 ključni zakon, ali se UN nije povukao, Predstavnik međunarodne zajednice nije preuzeo vodeću ulogu a EULEX je samo delimično razmešten.

Većina kašnjenja nastala je zbog toga što je, ubrzo nakon proglašenja nezavisnosti, Rusija počela da insistira da bilo kakva promena u operacijama UN, zahteva dozvolu Saveta bezbednosti. UN je obustavio predaju nadležnosti i dobara koja je ranije dogovorio sa EU. Na terenu, većinko srpski sever postao je isuviše neprijateljski nastrojen za razmeštanje misije EU. Sukob između srpskih snaga i internacionalaca, koji se dogodio 17. marta, u blizini mitrovačkog suda, uzrokovao je smrt jedne osobe, pripadnika UNMIK-a i oko 64 osobe UNMIK-a, 24 KFOR-a i oko 70 povređenih Srba. Srbi sa severa odbijaju da saraduju sa Eulexom i MCK koje oni doživljavaju kao agente kosovske nezavisnosti, i nevoljno prihvataju UNMIK i KFOR. Beograd je, zarobljen između izbora (održanih 11. maja) i formiranja Vlade (7. jula), instruirao dve trećine kosovskih Srba koji žive u enklavama južno od Ibra, da zadrže slične pozicije. U nemogućnosti da se razmesti u srpskim oblastima, EULEX je usporio počinjanje operacija u drugim delovima Kosova, izbegavajući time stvaranje geografskih podela.

Na ivici neuspeha tokom razmeštanja i supervizije, Generalni sekretar UN Ban Ki Mun prosledio je 12. juna plan o rekonfiguraciji UNMIK-a. O tome se raspravljalo osam dana kasnije, na sednici Saveta bezbednosti. Bazirano na uputstvima koje je on 25. juna prosledio na teren, i propratnim razgovorima između EU i UN-a, započeo je drugi period od 120 dana, namenjenih rekonfiguraciji – a koji bi trebalo da nadomesti propalu tranziciju. Jedan viši zvaničnik EU objašnjava: "Moramo da vratimo sat na početak..."

zato što svi moramo da se usaglasimo kako i šta podrazumevamo pod 120 dana”.²

To nije bilo lako. UN je smatrao da je to počelo sa instrukcijama od 25. juna; datum početka za EU je bio 26. jun. Dve organizacije su se složile tek 18. avgusta o modalitetima transfera nadležnosti sa UNMIK-a na EULEX koji sada veruje da može rezmetiti svoje osoblje, do kraja novembra ili početka decembra,³ ali ne po svaku cenu širom Kosova. Za Prištinu, 15. jun predstavlja dan usvajanja Ustava, pa implicitno i kraj tranzicionog perioda, dok Srbi nikada nisu ni priznavali da je proces otpočeo. UN i EU se sada nadaju da će pridobiti dovoljan broj Srba, dok održavaju podršku Prištine, kako bi novih 120 dana rekonfiguracije, planirane do kraja novembra, učinili uspešnijim.

Ban Ki Mun ponudio je EULEX-u “kišobran UN”, koncept koji tek treba u potpunosti definisati. On je tvrdio da EU još uvek funkcionišu prema Rezoluciji 1244 SB UN, dokumentu koji je okončao konflikt između NATO i SRJ, a Kosovu doneo period međunarodnog tutorstva. On je, takođe, postavio i novog SPGS, Lamberta Zanijera, da nadgleda proces rekonfiguracije i pregovara sa srpskom Vladom o vremenskim angažmanima za oblasti sa srpskom većinom, i to u vezi sa 6 polja: policijom, sudstvom, carinom, graničnim prelazima, srpskom baštinom, transportom i infrastrukturom. Zanijer je, takođe, zadužen i da savetuje Vladu Kosova i druge međunarodne partnere (učesnike).⁴ Ideja je da do kraja novembra, UNMIK u značajnoj meri redukuje svoje osoblje a da se EULEX razmesti širom Kosova, premda neki zvaničnici priznaju da razmeštaj na sever Kosova neće biti moguć bar do početka 2009.⁵

Priština je u velikoj meri prihvatila kašnjenje rekonfiguracije, ali, mnogo izazova ostaje. Rusija tvrdi da je rekonfiguracija ilegalna bez dozvole SB i da je Ban Ki Mun prekoračio svoja ovlašćenja. Srbi sa severa Kosova pokazuju samo malo više spremnosti da saraduju sa EU,⁶ premda neku u enklavama pokazuju

više interesa.⁷ Kosovska carina ne funkcioniše na srpskom severu, premda postoji plan o razmeštaju Unmikovog pravosuđa u severnu Mitrovicu, a tamo je i policija nedelotvorna. Na stotine kosovskih Srba u enklavama odbijaju da rade u komandnom lancu Kosovske policijske službe (KPS), mada njihove kolege i većinsko srpskoj opštini Štrpce to rade. Samo proevropska Vlada Srbije, koju su 7. jula formirale Demokratska partija i Socijalistička partija Srbije, ulivaju malo nade da će Beograd, možda, biti fleksibilniji.

Misija UNMIK-a je olupina koja je među kosovskim Albancima izgubila svoj legitimitet i koja ne može više da sprovodi većinu svojih nadležnosti koje su joj bile dodeljene pre nezavisnosti. Bezbednosni sektor, institucije vladavine prava i carinska služba su krhke i potreban im je monitoring, novi kapaciteta i podrška koju bi EULEX i MCK trebalo da obezbede. Koordinacija među različitim međunarodnim akterima je problematična jer nedostaje planirano liderstvo MCP. Samo Kosovo je ostalo duboko podeljeno među Srbe i Albance, između njihovih teritorija, severno i južno od Ibra. Ako se želi saradnja između Srba i Albanaca na Kosovu, ali i sprečavanje ideje o podeli da jača, neophodno je sprovođenje decentralizacije iz Ahtisarijevog plana.

² Razgovor Krizne grupe sa jednim zvaničnikom EULEX-a, Brisel, maj 2008.

³ Razgovor Krizne grupe, Priština, 26. avgust 2008.

⁴ Videti izveštaj Generalnog sekretara o radu misije Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK), S/2008/354, 12. jun 2008, na www.un.org/Docs/sc/sgrep08.htm.

⁵ Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima EU, Priština, avgust i septembar 2008.

⁶ Premda neki hardlajneri i dalje ne priznaju EULEX, 8. septembra je 6 sudija i tužilaca srpske nacionalnosti pristalo da se sastane sa zvaničnicima EULEX-a u prostorijama vučitrnskog suda. Razgovor Krize grupe sa Kaplanom Barutijem, šefom mitrovačkog regionalnog suda, Vučitrn, 17. septembar 2008. Nebojša Jović, podmladak hardlajnerske

grupe Marka Jakšića, pristao je da se sastane s predstavnikom MCK u maju 2008.

⁷ Tokom druge polovine avgusta 2008., šef EULEX-a de Kermabon, posetio je izolovan srpsku enklavu Goraždevac (u kojoj su decembra 2007. Srbi neprijateljski dočekali SPGS i komandanta KFOR-a), dobio odobrenje od predstavnice kosovskih Srba Rade Trajković i dobio uverenja o ispravnosti saradnje sa Eulexom od strane nekih Srba iz istočne enklave – Kamenice. Televizijski izveštaji i razgovor Krizne grupe sa nekim zvaničnicima EU, Priština, 26. avgust 2008.

II. OD "TRANZICIJE" DO "REKONFIGURACIJE"

Tokom proglašenja nezavisnosti Kosova, izbegnuto je ozbiljnije nasilje i preduzeti su prvi, opipljivi, državotvorni koraci. Ali, odbijanje Srba da private novu situaciju i pokušaji da razdvoje zemlju na srpske i većinsko albanske teritorije, potkopavaju mirnu tranziciju. Kosovski Srbi, podržani od strane Beograda, su, tamo gde je bilo moguće, napustili, onesposobili ili smanjili ključne institucije – opštinske vlasti, policiju, carine i železnicu – a ojačali sopstvene paralelne institucije. Oni odbijaju da sarađuju sa prisustvom EU, a UN i EU još uvek nisu definisale svoj odgovor.

Ahtisarijev plan je naznačio tranzicione angažmane (Čl. 15) kako bi regulisao ulogu Skupštine Kosova, UN-a i MCK-a tokom prvih 120 dana.⁸ Međutim, mnogo toga ne odvija se kako je planirano. Skupština jeste usvojila novi Ustav, i on jeste stupio na snagu 15. juna. U njemu je 41 zakon, i svaki je odobren od strane MCK. Ali, UNMIK nije preneo sve svoje nadležnosti na Vladu i drugo međunarodno prisustvo, uključujući i EU. Ahtisarijev plan, ionako potkopan 2007. nepriznavanjem od strane SB, sada je dodatno oslabljen. Vlada ga je prihvatila stavljajući njegove predloge o jakoj zaštiti manjina i proširenoj decentralizaciji u Ustav i druge zakone. Međutim, problem za inostrane fanove Kosova je u tome što je zamišljeno da se odvija u blagonaklonom okruženju, uz podršku SB UN. Politička situacija na terenu, i ona u Njujorku, prilično su drugačije od toga.

A. NEISPUNJENA TRANZICIJA

Većinsko srpska teritorija severno od Ibra predstavlja najveći problem. Kosovski Srbi su onesposobili ili preuzeli strateške institucije i odbijaju da rade bilo pod Prištinom, bilo pod EU, smatrajući da "ako nemamo svoje institucije, ne možemo da ostanemo ovde".⁹ Do sada nije bilo ozbiljnijeg izazova za strategiju Beograda za stvaranje alternativne stvarnosti u srpskim područjima, to jest, podele Kosova i poražavanje projekata o nezavisnosti. Ovo, nadopunjeno srpskim i ruskim odbijanjem da private bilo kakvu primopredaju UN-EU, u velikoj meri je zamrzlo tranziciju tokom prvih 120 dana nezavisnosti. Proces je samo malo počeo da se pokreće u junu, kada je Ban Ki Mun najavio početak rekonfiguracije. Ali, u

pregovorima sa Unmikom, Beograd pokušava da formalizuje svoje prisustvo u većinsko srpskim oblastima, tražeći od UNMIK-a da legitimno dozvoli postojanje trenutnih struktura i dozvoli stvaranje novih, pod okrijem srpskih vlasti.

1. Kosovski Srbi severno od Ibra

Od februara 2008, kosovski Srbi, uz pomoć Beograda, preoteli su dovoljno kontrole od UNMIK-a u lokalnim opštinama, policiji, carini i za nekih 40 km pruge, kako bi sprečili UNMIK da ove institucije preda kosovskim Albancima. Preciznije, Srbi su preuzeli deo severno od Ibra:

Opštinske vlasti. Srbi su u maju sproveli lokalne izbore na Kosovu, prve od 1996., i to u 23, od ukupno 30 opština u kojima žive Srbi.¹⁰ UNMIK ih je samatrao ilegalnim i u suprotnosti sa Rezolucijom 1244,¹¹ ali su oni održani, bez mešanja UNMIK-a, KFOR-a ili EU. Kandidati Srpske radikalne stranke (SRS) su bili najbolji; Partija bivšeg premijera Koštunice, Demokratska stranka Srbije (DSS), osvojila je drugo mesto.

Formiranje novih opština, lojalnih Vladi Srbije bilo je najuspešnije u severnomitrovačkoj administraciji, tri opštine na severu i planinskoj opštini Štrpce, na krajnjem jugu. Nakon što su Srbi u novembru 2007. bojkotovali kosovske izbore, tadašnji SPGS Joakim Riker produžio je mandate postojećim vlastima u ovim opštinama na još šest meseci, ali su se oni sami povukli pre održavanja majskih izbora. UNMIK je u početku okarakterisao novoizabrane opštinske vlasti kao "ilegalne", zatim, pod Zanjijerom one su postale "nelegitimne", ili "nevažeće", ali su te vlasti preuzele osoblje i infrastrukturu lokalne vlade severno od Ibra.. UNMIK je polako smekšavao svoj prvobitni stav, objavljujući da "sada funkcionišu nove paralelne vlasti" i da je "Srpski ministar za Kosovo javno izrazio nadu da će ih UNMIK

¹⁰ Albanska većina ih je bojktovala 1996.

¹¹ Politikom koju je predvodio Vladin DSS ogranak, Beograd je pokušao da ubedi UNMIK da odobri sprovođenje srpskih parlamentarnih i opštinskih izbora, koji su kasnije i održani, iako to nije bilo odobreno. Dana 3. aprila 2008. ministar za Kosovo, Slobodan Samardžić, zatražio je od tadašnjeg SPGS Rikera da pozdravi odluku Beograda da održi izbore na Kosovu. Riker je rekao da bi unilateralni pokušaji predstavljali "kršenje mandata koji mu daje Rezolucija 1244". Samardžić je uzvratilo da bi UNMIK bar trebalo da bude neutralan, kao što je bio i tokom "ilegalnog" proglašenja nezavisnosti, ali je dodao da "u skladu sa Rezolucijom 1244, jedino UNMIK može da odluči o održavanju izbora". Ipak, UNMIK se na kraju prećutno složio. Kada je kosovska carina presrela kamion sa glasačkim listićima, UNMIK je naredio da se taj kamion propusti.

⁸ Videti Ahtisarijev Sveobuhvatni predlog.

⁹ Razgovor Krizne grupe s jednim političkim liderom iz severne Mitrovice, maj 2008.

eventualno priznati”.¹² Zanimjer se sastao sa nekoliko njihovih predstavnika, ali, kako je insistirao, samo u svojstvu stranačkih predstavnika. On se još uvek nije sreo sa predsednicima opština.¹³

Opštinske vlasti severne Mitrovice dosetile su se u julu i pokušale da iznude priznavanje od južnog, većinsko albanskog dela, ometajući pokušaj tamošnjih vlasti da sprovedu vodovodne cevi do albanskog sela Suvi Dol, zapadno od Mitrovice. U Štrpcu je nova Skupština 2. jula zauzela delove jedne od dve opštinske zgrade i postavila ulične barijere kako bi sprečila Albance da ilegalno grade kuće u ski-centru na Brezovici, ali se nije obratila multietničkom KPS-u, koji je još uvek pod Prištinom.¹⁴ Skupština nerado kohabitira s albanskim rivalima koji su izabrani na opštinskim izborima 2007. Oni su se povukli dva puta u avgustu, i 1. septembra, kada su Srbi neuspešno pokušali da preotmu opštinsko imanje i imovinske registre.¹⁵ Nijedna strana ne zna šta će biti sledeći koraci, niti želi da preuzme odgovornost za koju misli da treba da dođe sa više instance.¹⁶ U drugim enklavama nije urađeno gotovo ništa što bi pomoglo opštinskim vlastima da funkcionišu.¹⁷

¹² Obraćanje SPGS Lamberta Zanjijera Savetu bezbednosti, 25. jul 2008.

¹³ Pres briefing SPGS Lamberta Zanjijera, Priština, 20. avgust 2008.

¹⁴ Srpski gradonačelnik i odbornici koje je prethodno postavio UNMIK, od opštinskih 30% albanske manjine izabrane na kosovskim novembarskim izborima, još uvek nisu podneli ostavke i sede u opštinskoj zgradi. Prema podacima OEBS-a, opštinski profil iz aprila 2008 ukazuje da tamošnju populaciju čini 9,100 Srba, 4,500 Albanaca i 37 Roma.

¹⁵ Nedostatak kontrole nad ovim registrima viđen je kao najveći nedostatak opštinskih vlasti. Telefonski razgovori Krizne grupe sa jednim zvaničnikom DSS-a i srpskim novinarom, Štrpce, avgust 2008. Isto važi i u drugim enklavama.

¹⁶ Razgovori Krizne grupe sa jednim stranim zvaničnikom koji radi u enklavi, 13. avgust 2008., i srpskim novinarom i zvaničnikom, Štrpce 2. septembar 2008.

¹⁷ Lider lokalne Srpske civilne inicijative, koja je pobedila na majskim izborima u Novom Brdu, požalio se da se lokalna skupština sastala samo jednom i da odeljenja lokalne vlade još uvek nisu formirana; da opština “postoji samo na papiru” i da je ignorisana od strane Beograda, Prištine i verovatno MCK. On je bio izostavljen tokom posete koju je organizovala Međunarodna upravna grupa opštinama 12. septembra. Telefonski intervju Krizne grupe, 16. septembar 2008. U Gračanici su formirana i popunjena sva odeljenja, ali ona malo mogu da urade mimo saradnje sa beogradom s obzirom na to da “99% problema sa kojima su ljudi suočeni, moraju biti rešeni od strane UNMIK-a, Prištine i drugih organizacija”, što se sada ne može desiti zbog obostranog nepriznavanja. Telefonski razgovor Krizne grupe sa jednim novinarom, Laplje Selo, 17. septembar 2008. U Kamenici nisu popunjena većina opštinskih odeljenja, mada “niko ne bi uočio razliku”

Skupština kosovskih Srba sastala se 28. juna da odbaci novi prištinski Ustav i ojača uticaj DSS na politiku prema Kosovu, pošto su DS i SPS bile na putu formiranja zajedničke Vlade. Skupština je zamisao potpredsednika DSS-a Marka Jakšića, lidera Srpskog nacionalnog veća na severu (SNV), koje zapravo vodi teritoriju severno od Ibra kao svoju zaostavštinu.¹⁸ Čak i među najupornijim pristalicama Jakšićevog DSS-a bilo je oklevanja da nova Skupština zvanično konsoliduju više uredbi i izvršne vlasti. Pojavilo se samo 30 od ukupno 45 članova; DS je ostao po strani. Jednom kada su formirali Vladu, DS je priznao to telo ali je poslao samo jednog delegata na jedinoj održanoj sednici otada.¹⁹

Policija. UNMIK je u februaru povukao albanske policajce iz severnog KPS-a. Srbi su nastavili da nose uniforme, ali su prekinuli sve kontakte sa albanskim kolegama i komandnim lancem KPS-a, te su nastavili da podnose izveštaje samo Regionalnoj komandi UNMIK-a u Mitrovici. Srpski KPS na severu je u velikoj meri kontrolisan od strane Dragoljuba Delibašića, regionalnog šefa MUP-a, sa sedištem u Mitrovici, koji jepolicajcima poručio da odbiju plate iz kosovskog budžeta, a da umesto toga primaju mesečne nadoknade preko lokalnih srpskih opština, koje on kontroliše.²⁰ Delibašić takođe kontroliše i prisustvo nekoliko desetina pripadnika MUP-a u civilu koji su se dovoljno osnažili da počnu da podižu kontrolne punktove.²¹ On kontroliše i rezerviste iz milicije koja je formirana sredinom 2006, a za čija su primanja, opet, zadužene opštine.²²

čak i da jesu. Iako je paralelna opština Gnjilane otvorena u selu Kusce za poslovne potrebe, taj posao se uglavnom sastoji od izdavanja proklamacija, pozivanja lokalnih Srba koji rade u Unmikovih ili kosovskim institucijama da daju otkaze nakon čega bi se za njih našli poslovi i mesta na platnim spiskovima Srbije. Tamošnje reakcije su skeptične. Telefonski razgovor Krizne grupe sa doktorom srpske nacionalnosti i bivšim zvaničnikom DS-a, Kamenica, 17. septembar 2008.

¹⁸ Videti Izveštaj Krizne grupe za Evropu broj 165, *Bridging Kosovo's Mitrovica Divide*, 13. septembar 2005.

¹⁹ Videti “Srpska skupština KiM protiv Euleksa”, B92, 13. septembar 2008. Prisustvo na sednici održanoj 13. septembra je bilo gore nego tokom junske inauguracije. Došlo je 26 delegata, a od toga samo nekoliko iz enklava. Predstavnik DS nije uzimao reč a antieuleksovski ton je bio jedinstven. Telefonski razgovor Krizne grupe s jednim srpskim novinarom, sever Mitrovice, 23. septembar 2008.

²⁰ Razgovor Krizne grupe s jednim zvaničnikom policije UNMIK-a, Mitrovica, 8. maj 2008.

²¹ Videti “Pjesetaret a MUP-it te Serbise legitimojne neper rruget e veriut” [“Članovi srpskog Ministarstva unutrašnjih poslova sprovode proveru dokumenata na putevima na severu”], *Koha Ditore*, 6. jun 2008.

²² Videti Izveštaj Krizne grupe sa Evropu broj 174, *An Army for Kosovo?*, 28. jul 2006.

Njegove moći se sada ipak smanjuju s obzirom na to da ga je njegova bliskost s Markom Jakšićem udaljila od nove Vlade Srbije,²³ a srpski KPS sa severa je opet počeo da prima platu iz Prištine.²⁴

Uz prisustvo i patroliranje KFOR-a i dve regionalne jedinice UN policije za suzbijanje nereda, 185 policajaca UNMIK-a rade na severu pod komandom škotskog komandira, sa sedištem u južnoj Mitrovici. Oni saraduju i pažljivi su prema 290 srpskih kolega iz KPS-a, koje podržavaju zbog profesionalnog ponašanja. U regionalnoj komadi UNMIK-a na jugu Mitrovice, službenici srednjeg ranga diskretno rade sa kolegama iz UN-a.²⁵

Carina. Organizovana i naoružana grupa Srba uništila je 19. februara 2008. dva granična prelaza (Kapiju 1 i 31) koje razdvajaju sever Kosova od Srbije. Srpski KPS, policija UNMIK-a i KFOR su otada povratili svoje prisustvo, ali ni provera pasoša, ni carina, nisu ponovo uspostavljene. Srpski milicajci u civilu monitorišu dešavanja na putevima, slično čuvarima mostova,²⁶ prateći vozila UN s nepoznatim osobama, iz straha da se u njima ne prevoze carinski ili zvaničnici EULEX-a.²⁷

Oko 48 službenika srpske nacionalnosti iz Unmikove carine severno od Ibra, prestalo je sa radom 19. februara, da bi zvanično dalo otkaz 22. februara. Unmikova carina je pokušala da ispuni gapove mobilnim patrolama, ali samo južno od Ibra. EULEX je pokušao da preuzme odgovornost na severu, ali je zabrinut da to uradi u neprijateljskom okruženju, u kome ni UNMIK nje funkcionisao. Srbija tiho podržava postepeno ponovno uvođenje carina, ali pod okriljem UNMIK-a, nikako EULEX-a,²⁸ ali su lokalni srpski gradonačelnici neprijateljski raspoloženi.²⁹ Lokalni Srbi bi lako mogli

da blokiraju put dug oko 40 km, koji vodi od Mitrovice do Kapije 1, a UNMIK i KFOR procenjuju da bi ponovno uspostavljanje carine na dve kapije dovelo do isto onako intenzivnog sukoba kakav je bio onaj od 17. marta 2008.³⁰ Takav zaplet bi naterao Vladu Srbije da podrži svoje političke neistomišljenike sa severa Kosova. Policija UNMIK-a je na jednom graničnom prelazu reinstalirala video kamere ali, nakon protesta nekoliko stotina Srba u blizini Zubinog Potoka, UN je uverila lokalne gradonačelnike da prikupljene informacije neće biti podeljene sa carinskom službom.³¹

Carinske službe Srbije i Unmika su ranije lepo saradivale i delile informacije, Srbija još uvek šalje nedeljne podatke, ali UNMIK nema ništa da podeli.³² Šverc je u procvatu zbog gapa sa kosovske strane, i to utiče na smanjenje prihoda obe službe. Mnogi tereti se još uvek prijavljuju dobrovoljno na carinskom depou u južnoj Mitrovici, a neto prihodi su približno niski neto prihodima od prošle godine, "vozila se i dalje okreću" pronevere su povećane i zloupotrebljava se roba oslobođena VAT-a i akciza zbog njene navodne destinacije a onda ilegalno ponovo ulazi ili ostaje u Srbiji.³³ Cena goriva, kojim se takođe trguje, dostigla je cenu iz centralne Srbije,³⁴ pa sada mnogi Albanci odlaze na sever da bi kupili gorivo.³⁵ Pre ponovnog

³⁰ Razgovor Krizne grupe s višim zvaničnicima UNMIK-a i KFOR-a, Priština, 28. maj 2008.

³¹ Prepiska Krizne grupe s jednim višim zvaničnikom UNMIK-a, Priština, 2. septembar 2008.

³² Jedan viši zvaničnik UNMIK-a rekao je u poverenju: "Više sam nego nesrećan zbog toga što carina UNMIK-a dobija više informacija od srpskih kolega nego od policije UNMIK-a". Prepiska Krizne grupe, 2. septembar 2008.

³³ Razgovor Krizne grupe s jednim zvaničnikom UNMIK-a, Priština i Mitrovica, 7-8. maj i 14. avgust 2008.

³⁴ Iako je zvanična cena goriva u Srbiji od maja skočila na 110 dinara (1.38 evra) po litru, prošvercovano gorivo sa severa Kosova dostupno je u Novom Pazaru, Kraljevu i Čačku po ceni nižoj za 20%. Srbo Trifunović, Enes Halilović, "Švercovano gorivo sa Kosova stiže u Srbiju", *Blic*, 27. maj 2008. Tokom maja meseca gorivo se u Raški, koja se nalazi na granici između Srbije i Kosova prodavalo u litarskim bocama za samo 68 dinara (0.85 centi). Opaska Krizne grupe.

³⁵ Nezvanične benzinske pumpe su se tokomposlednjih meseci nicala na severu Kosova. Cene goriva po litru kreću se od 65 do 80 dinara. Videti Zija Miftari and Musa Mustafa, "Nafta bashkon shqiptaret e serbet ne veri" ["Gorivo ujedinjuje Srbe i Albanca na severu"], *Koha Ditore*, 26. maj 2008, Gazmend Sulja (Syla) i Zija Miftari, "Lufta per naften e verit" ["Borba za gorivo sa severa"], *Koha Ditore* 19. jul 2008. i Srbo Trifunović, *Ibid*. Slabljenje kontrole na severu, na granici s Kosovom, ojačalo je i uvoz nerafinisanog goriva. Vlasnici ilegalnih benzinskih pumpi širom severa kažu da ne prodaju švercovano gorivo već nerafinisano, po nižoj ceni. Razgovori Krizne grupe, maj 2008.

²³ Telefonski razgovor Krizne grupe s jednim srpskim novinarom, sever Mitrovice, 17. septembar 2008.

²⁴ Razgovor Krizne grupe s jednim višim zvaničnikom KPS-a, Priština, 12. septembar 2008.

²⁵ Razgovor Krizne grupe, policija UNMIK-a, Mitrovica, 8. maj 2008.

²⁶ Čuvari mosta bili su lokalni srpski paramilitarci u periodu od 1999-2002., sa zadatkom da čuvaju glavni most u Mitrovici od prelaska Albanaca sa juga. Videti Izveštaj Krizne grupe za Evropu, *Bridging Kosovo's Mitrovica Divide*.

²⁷ Razgovor Krizne grupe s međunarodnim zvaničnicima, Priština, 14. avgust 2008.

²⁸ Državni sekretar Ministarstva za Kosovo i Metohiju Oliver Ivanović u razgovoru sa Bukurije Bajraliu, "Ivanovic: Qeveria e Kosoves nuk do te kete autoritet ne veri" ["Vlada Kosova neće imati vlast na severu"], *Koha Ditore*, 24. avgust 2008; i mišljenje jednog međunarodnog zvaničnika nakon nedavnih razgovora sa ministrom Bogdanovićem, razgovor Krizne grupe, Priština, 14. avgust 2008.

²⁹ Razgovor Krizne grupe s jednim međunarodnim zvaničnikom, Priština, 14. avgust 2008. Videti "Protest Srba zbog video-nadzora", B92, 25. avgust 2008.

uvođenja carinske kontrole na severu Kosova, dve službe razmatraju nove tehničke mere kojima bi se smanjile pronevere i šverc.³⁶ U međuvremenu, oni koji legalno posluju, žela se da ih šverceri potiskuju s tržišta.

Pravosuđe. Sudovi na severu ne funkcionišu od 18-21. februara, a blokada severnomitrovačkog sudskog kompleksa dovela je do obustave mnogo slučajeva i žalbi u većinsko albanskim opštinama na jugu Mitrovice, Vučitrnu i Srbici.³⁷ Paralelni opštinski sudovi koji primenjuju srpske zakone postoje u severnim opštinama, i tamo su još pre 17. februara; kao i Sud za veće krivične prekršaje u Kraljevo, Srbiji. Nijedan od ovih sudova nema reputaciju institucije koja nameće vladavinu prava,³⁸ a lokalni srpski KPS s njima ne saraduje.

Ova oblast je raj za srpske i kosovske begunce.³⁹ Regionalni i opštinski sudovi na severu Mitrovice morali su da se zatvore nakon što je grupa naoružanih Srba sprečila uglavnom albansko osoblje da 21. februara dođe na posao.⁴⁰ Bivši radnici (oni koji su radili do 1999.) suda, uz pomoć organizovanih stanovnika, počeli su tog dana sa stražarenjem u sudu,

a onda su 14. marta zauzeli i zgradu regionalnog suda. UNMIK i KFOR su uh vratili 17. marta, kada su SNV i MUP organizovali operaciju koja je za sobom ostavila jednog mrtvog ukrajinskog policajca, i mnogo povredjenih na obe strane. KFOR još uvek čuva praznu zgradu, a tamo se povremeno održavaju protesti lokalnih Srba. Sudije regionalnog suda obavljaju neka saslušanja u vučitrnskom sudu, južno od Ibra i počeli su da raščišćavaju neke od 33 slučaja koji uključuju oko 45 pritvorenika, ali od 21. februara nisu uzeli nijedan novi slučaj.⁴¹ Policija severno od Ibra nema pravosuđe kome bi mogla da preda osumnjičene, pa ih zbog toga oslobađa.⁴²

Novi SPGS Zanijer je obećao da je ponovno uspostavljanje vladavine prava na severu prioritet, i predložio je da bi međunarodni pravnici koji bi koristili zakone UNMIK-a trebalo da se uvedu.⁴³ Kosovski Srbi žele da sudovi rade pod Unmikom i da se pretežno albanski opštinski sud premesti iznad ispod Ibra, i uopšte su nezadovoljni zbog zatvaranja sudstva od februara.⁴⁴ Zanijerova ideja je viđena kao prilika za uvođenje sudija i tužilaca iz EULEX-a, premda je ponovno otvaranje planirano za početak oktobra, sa Unmikovim sudstvom.⁴⁵ Ako za

³⁶Ovo može da podrazumeva i ponovno uvođenje sistema "droubek" ("drawback") na dva granična prelaza, koji je ukinut 2005. Trenutno, srpski izvoznici na Kosovo, oslobođeni su plaćanja poreza na osnovu uverenja srpske carine i poreske administracije na njenoj strani granice. Pod droubek sistemom, koji je stvorio mnogo problema za mnoge poslovne ljude, takse su bile naplaćivane izvozcima u Srbija onda povraćene na osnovu uverenja o prispeću koje je izdavala carina UNMIK-a. Razgovor Krizne grupe sa jednim međunarodnim zvaničnikom, Priština, 14. avgust 2008.

³⁷Mesečni izveštaj misije OEBS na Kosovu, Legalni sistem sekcije za monitoring, mart 2008.

³⁸Telefonski razgovor Krizne grupe s jednim srpskim novinarom, sever Mitrovice, 28. avgust 2008.

³⁹Razgovori Krizne grupe sa policijom UNMIK-a, Mitrovica, 8. maj 2008. i sa Goranom Bogdanovićem (sada srpskim ministrom za KiM), 8. maj 2008., sever Mitrovice. Albanac sa Kosova, izgrednik i begunac Enver Sekirača, viden je u severnom delu Mitrovice u aprilu 2008. U martu 2008. šef Fudbalskog udruženja Srbije, koji je u bekstvu zbog suđenja u Srbiji, a koji se krije u Crnoj Gori, predložio je da se godišnji sastanci udruženja održavaju u Mitrovici.

⁴⁰Vlada Srbije prosledila je Savetu bezbednosti brifing u kome tvrdi da je albansko sudsko osoblje napustilo zgradu nakon 17. februara. Videti "Komentari tehničke procene napretka implementacije standarda za Kosovo, koje je pripremio Specijalni predstavnik Generalnog sekretara za Kosovo", Ministarstvo za Kosovo i Metohiju Republike Srbije, april 2008. Zapravo je policija UNMIK-a ujutro 21. februara, sprečila njihov autobus da pređe glavni most u Mitrovici, zbog toga što je povećala grupa Srba pripremila očiglednu klopku za autobus, u ulici Kralja Petrakoja vodi do sudskog kompleksa. Razgovor Krizne grupe sa policijom UNMIK-a, 8. maj 2008.

⁴¹Desetoro albanskih sudija i tužilaca koji rade u Vučitrnu (od ukupno 45 službenika) odbilo je da prihvati nove slučajeve, tvrdeći da ne postoje odgovarajući uslovi za rad. Glavni sudija ne želi da gradi druge prostorije pored postojećih, iako trenutno nepristupačnih (u Mitrovici). Četri sudije mitrovačkog Suda za manje prekršaje, takođe izmeštene iz mitrovačkog sudskog kompleksa, obavljaju saslušanja dva puta nedeljno u Vučitrnu. Razgovor Krizne grupe sa Kaplanom Barutijem, Vučitrn, 17. septembar 2008.

⁴²Tri puta u poslednjih nekoliko meseci, koristeći Regionalnog komandanta UNMIK policije kao posrednika, srpski pripadnici KPS-a sa severa, zatražili su pomoć zvaničnika mitrovačkog suda, a to je dovelo do dva hapšenja. Ibid.

⁴³Izedin Krasnići (Krasniqi), "Zannier kerkon gjykate te UNMIK-ut ne veri" ["Zanijer zehteva otvaranje Unmikovih sudova na severu"], *Koha Ditore*, 17. jul 2008.

⁴⁴Razgovor Krizne grupe s jednim lokalnim političkim liderom, Mitrovica, 30. maj 2008.

⁴⁵"Fillimisht nderkombetaret" ["Internacionalci za početak"], *Express*, 16. septembar 2008; I Razgovor Krizne grupe s jednim višim zvaničnikom Unmikovog Odeljenja za pravosuđe, 16. septembar 2008. Na redovnoj konferenciji za novinare od 17. septembra 2008., portparol UNMIK-a Aleksandar Ivanko je rekao da će sud biti spreman dve nedelje od početka čišćenja (19. septembar) i opremanja (kasnije odloženo do 22. septembra). Šef regionalnog suda Kaplan Baruti rekao je da ta odluka predstavlja kapitulaciju u poređenju sa srpskom agendom, da bi sud koji će voditi samo stranci bio prespor, i da bi međunarodni pravosudni stručnjaci trebalo da budu u stanju da pomognu domaćim sudijama i tužiocima tako što bi preuzimali samo osetljive, međuetničke slučajeve. Razgovor Krizne grupe, Vučitrn, 17. septembar 2008; i Serbeze Hadžij (Haxhij), "Stafi vendor e kundershton UNMIK-un"

trenutak ostavimo problem srpskog neprihvatanja na stranu, EULEX je zabrinut o tome kako će njegova misija biti doživljena i kako bi mogla da se izbegne stvaranje posebnih angažmana za sever.⁴⁶ Srpski zatvorski službenici još uvek održavaju mitrovački zatvor u kojima su zatvorenici srpske nacionalnosti, kao deo zvanične Unmikove Popravne službe.⁴⁷

Železnica. Srpska železnica je 4. marta 2008. na severu prisvojila 40 km linije sever-jug, uključujući tu i tri stanice. Direktor železnice Radivojević, inače Koštuničin savetnik, pozvao je srpske radnike sa Unmikove železnice koji su se zatim masovno priključili, i Srbija je počela da upravlja železnicom na severu Kosova. Policija UNMIK-a je nekoliko dana vraćala vozove na severnom prelazu a onda je odustala. Srbija otada saobraća dva puta dnevno od Kraljeva do Zvečana. Dok Srbi sa severa sada mogu da putuju od Kraljeva do Zvečana, njihovi sunarodnici sa juga ne mogu da putuju do Mitrovice, kao što su mogli pre ovog preuzimanja. UNMIK i KFOR mogu da onesposobe liniju na severnom graničnom prelazu ali računaju da bi to imalo iste bezbednosne posledice kao i pokušaj ponovnog otvaranja carine na Graničnom prelazu 1 i 31.⁴⁸

EU i planeri UN nisu u potpunosti predvideli takvu konsolidaciju međuetničke podele od strane Srbije i kosovskih Srba. Suočeni sa Beogradom i odbijanjem Srba sa severa Kosova da saraduju sa EU i predaju institucije u većinsko srpskim oblastima, međunarodni akteri nisu nameravali da nametnu njihovu vlast nakon operacije UNMIK/KFOR 17. marta u zgradi suda. Zbog nemogućnosti da započnu operacije na severu, civilno razmeštanje je usporeno širom Kosova. Pored logističkih i poteškoća oko dobijanja mandata, postoji bojazan od stvaranja de facto podele u kojoj bi EU bio u albanskim delovima, a UN u srpskim.

2. Međunarodno civilno razmeštanje

Prema Ahtisarijevom planu, na kraju tranzicije “Unmikov mandat ističe i celokupna zakonodavna i izvršna vlast prenose se *en bloc* na upravne vlasti Kosova”.⁴⁹ Preostale vlasti u ograničenom broju trebalo bi predati međunarodnom prisustvu: MCK, EU i NATO. Tokom

[“Domaće osoblje suprotstavlja se UNMIK-u”], *Lajm*, 18. septembar 2008.

⁴⁶ Informacije date na uvid Kriznoj grupi od strane nekih zvaničnika, Njujork, avgust 2008.

⁴⁷ Albanski službenici i zatvorenici prebačeni su na drugo mesto neposredno pre 17. februara 2008.

⁴⁸ Razgovor Krizne grupe, KFOR, Priština, 28. maj 2008.

⁴⁹ Ahtisarijev Sveobuhvatni predlog, Opšti principi, Čl. 15.1 (g), dostupno na www.unosek.org/unosek/en/statusproposal.html.

tranzicionog perioda, UNMIK bi trebalo da nastavi s implementacijom Rezolucije 1244, uz konsultacije sa MCP/SPEU. Ali, zbog nedostatka podrške Saveta bezbednosti za Ahtisarijev plan za uslovnu nezavisnost Kosova, UN nikada nije otpočela tranziciju.⁵⁰

Za četiri meseca između proglašenja nezavisnosti 17. februara i usvajanja novog Ustava Kosova 15. juna, UN je obustavio sve poslove i nije bilo nikakvih transfera. Dana 20. juna, Generalni sekretar Ban Ki Mun predstavio je Savetu bezbednosti svoj predlog rekonfiguracije. Međutim, u budućnosti se ne planira da UN pregovara sa Vladom i MCP oko toga koje će preostale nadležnosti zadržati,⁵¹ a UN i EU su ostavile za kasnije delikatne odgovore o tome šta će tačno značiti kišobran UN.

Neka ovlašćenja su već iskliznula iz ruku UNMIK-a. EU je prestala da finansira Unmikov Stub IV, odgovoran za Kosovsku poverilačku agenciju (KPA) i javna i društvena preduzeća. Kontrola nad javnim i društvenim preduzećima se haotično prenosi na Kosovsku agenciju za privatizaciju (KAP) koju je Priština trebalo da formira uz pomoć MCP odmah nakon usvajanja Ustava 15. juna,⁵² ali je to uradila 2 meseca kasnije, komplikujući na taj način preuzimanje osoblja i prostorija Kosovske poverilačke agencije.⁵³

⁵⁰ Od marta 2008, šefovi UNMIK-a prisustvovali su, zajedno sa MCK-om i Vladom Kosova, sastancima Strateške grupe za tranziciju, koja bi, kao što je predviđeno Ahtisarijevim planom, trebalo da formuliše detalje i modalitete za transfer vlasti. UNMIK je u maju poslao samo jednog posmatrača. Razgovor Krizne grupe sa zvaničnikom kosovske Vlade, 20. maj 2008. Ona su odbacile 8 nacrtu uredbi koje su bile pripremljene kao njen doprinos 41 zakonu u skladu sa Ahtisarijevim planom. Razgovor Krizne grupe s jednim međunarodnim zvaničnikom, Priština, 30. april 2008.

⁵¹ Ili na zakonskom režimu usmeravajući odluke svih Unmikovih preostalih nadležnosti, kao što je navedeno u Ahtisarijevom planu.

⁵² Generalni sekretar je 30. juna 2008. kritikovao EU zbog odluke da prestane da finansira Stub IV (ekonomska rekonstrukcija), tvrdeći da nije bilo konsultacija sa glavnim štabovima, pa je UNMIK ostao zatečen bez tehničke spremnosti i bužetskih sredstava da zameni stručnjake koje je finansirala Evropska komisija. Izveštaj Generalnog sekretara o radu UNMIK-a, 12. jun 2008., str. 2. MCP je produžio dalje pa je unajmio tri internacionalca za Odbor PAK, prispajajući predloge uz Ahtisarijev Sveobuhvatni predlog, namenjen vođenju KPA, ali je sačekao dva meseca dok je Vlada imenovala kosovske kolege.

⁵³ Tokom prve polovine septembra, dnevni list *Express*, naklonjen Vladi, tvrdio je da su zvaničnici UNMIK-a i KPA spalili ili na neki drugačiji način uništili arhivu KPA. Videti “Monstrumet” [“Monstrumi”], *Express*, 8. septembar 2008. I slične tekstove.

Gubitnički KEK, profitabilni i isplativi PTK⁵⁴ i aerodrom, prepoznatljiv po skandalima, sada su praktično rukama Vlade Kosova, ali je Vlada zapostavila da formalizaciju vlasništva nad njima.⁵⁵ Novo Ministarstvo unutrašnjih poslova preuzelo je od UNMIK-a knjige rođenih i 30. jula,⁵⁶ počelo da izdaje prve kosovske pasoše, dok je UNMIK, istovremeno, prestao da izdaje putne isprave.

Ipak, glavni izazov je rekonfiguracija još jednog Unmikovog Stuba, onog koji je nadležan za policiju i pravosuđe. Primopredaja nadležnosti oko ovih sektora Vladi Kosova i EULEX-u, kao i razmeštanje EULEX-a širom Kosova, nije se odigralo kao što je planirano, do 15. juna. Sada je isplanirano da se počne u novembru ili decembru, makar južno od Ibra. Do sredine juna, samo 300 od planirane 3000 internacionalaca pridružilo se EULEX-u na Kosovu,⁵⁷ šef misije (bivši komandant KFOR-a i francuski general), Iv de Kermabon, čekao je do početka jula da bi konačno počeo sa radom u Prištini. Tehnički sporazum između UNMIK-a u EULEX-a, sklopljen 18. avgusta, bar dozvoljava preostalih 1000 EULEX-ovih službenika van Ksoova da pristignu, i to po 10 nedeljno.

Za razliku od EULEX-a, MCK je još tokom tranzicije od 120 dana pozicionirao većinu svog osoblja na Kosovu, ali nije dobio očekivani uticaj. Ahtisarijev plan je predvideo da bi MCP/EUSR trebalo da postane primarni međunarodni zvaničnik na Kosovu, koji bi koordinisao celokupno međunarodno prisustvo, vodeći KMZ i njenih 100 službenika, usmeravajući misiju vladavine prava, to jest EULEX sa 2000 službenika,

saradjujući sa misijom OEBS i njenih 850 članova⁵⁸ kao i da nadgleda rad kosovskih institucija koje sprovode ostale mere iz Ahtisarijevog plana.

MCP/SPEU, Piter Fejt, pomogao je Kosovu da na vreme kompletira Ahtisarijev zakonodavni program, ali nije dobio očekivano priznanje za svoj rad. Njegov mandat je "malo ružna reč u Briselu", viđen kao "maklice ilegalan".⁵⁹ A kada je reč o UN, prema rečima jednog višeg zvaničnika u Njujorku, taj Ahtisarijev plan koji bi Fejt trebalo da implementira, "nema nimalo legitimniji status od izveštaja Krizne grupe".⁶⁰

Insistiranje Srbije da Fejtu nedostaje legitimnost, otežava mu da postane pravi saučesnik u dešavanjima. Njegov mandat za implementaciju Ahtisarijevog plana o multietničkom Kosovu sa jakim garancijama za srpsku manjinu, doveo je do toga da bude percipiran kao saveznik Prištine, a ne kao univerzalno prihvaćeni arbitar. MCP je bila prisiljena da 24. februara evakuiše svoju kancelariju iz severnog dela Mitrovice, a suprotstavljanje Beograda ograničilo je njegov kontakt s većinsko srpskim područjima. KMZ i EULEX su u oblastima nastanjenim Albancima, ali ne i u srpskim. Fejt je počeo sa implementacijom svojih zaduženja kroz rad sa kosovskim Albancima – na primer, on pomaže u donošenju novih zakona. Ali, iako njegov KMZ i EULEX tvrde da kontaktiraju sa Srbima u enklavama i na severu, a posebno sa predstavnicima civilnog društva i osobama iz DS-a, njihove aktivnosti u srpskim oblastima i dalje su vrlo diskretne.

Ahtisarijev plan predviđa da će MCP dobiti legitimnost preko Međunarodne upravne grupe (MUG) od "ključnih međunarodnih deoničara" koji će postaviti specijalnog predstavnika EU kao Predstavnik međunarodne zajednice, dati mu uputstva, sastati se s njim tokom njegovog predsedavanja i nakon dve godine prilagoditi ili obustaviti njegova zaduženja, sve u zavisnosti od toga kojom brzinom bi Kosovo napredovalo s implementacijom Ahtisarijevog plana.⁶¹ Savet bezbednosti⁶² je trebalo da odobri MCP, ali on to nije učinio. Međunarodnu upravnu grupu bi trebalo da čini 6 država članica Kontakt-grupe (Zapadni "Kvint" – SAD, VB, Francuska, Nemačka, Italija, plus

⁵⁴ Akumulirana zarada PTK od 250 miliona evra igra značajnu ulogu u održavanju likvidnosti kosovskih banaka.

⁵⁵ KPA ostaje formalni deoničar a UNMIK zadržava celokupnu dokumentaciju. Priština je mogla da izda novu dokumentaciju na svoje ime, ali nije. Razgovor Krizne grupe s jednim zvaničnikom UNMIK-a, Priština, 14. avgust 2008.

⁵⁶ "Prvi pasoši izdati na Kosovu", *Southeast European Times*, 31. jul 2008. Vlada je, međutim, zanemarila da pošalje detalje o novim pasošima drugim zemljama sve do dok nije ostalo još samo dve nedelje do izdavanja prvog pasoša, pa je to uzrokovalo i kašnjenje u priznavanju istih.

⁵⁷ To podrazumeva 80% njenog pravosudnog kontingenta, celokupan srednje rangirani menadžment policije i pun sastav carine. Većina od Eulexovih planiranih 550 pripadnika policijske jedinice za suzbijanje nereda već je na Kosovu, ali su razmešteni kao dve Unmikove (rumunska i poljska) i dve KFOR-ove (francuska i italijanska) jedinice. One će biti transferisane tek kad EULEX postane operativan. Oko 200 drugih Unmikovih policijskih i pravosudnih zvaničnika (od toga su polovina iz SAD) takođe će biti transferisani EULEX-u. Preostalih 100 službenika, pripadnika policije i monitora, tek bi trebalo da pristignu.

⁵⁸ Misija OEBS je služila kao Stub UNMIK-a za "demokratizaciju i stvaranje institucija" i zbog toga je u poslednje dve godine razvila ogromno prisustvo monitora na terenu, bar na opštinskom nivou.

⁵⁹ Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima EU, Priština, 29. maj i 2. septembar 2008.

⁶⁰ Razgovor Krizne grupe s višim zvaničnicima UN, Njujork, 24. mart 2008.

⁶¹ Ahtisarijev Sveobuhvatni predlog, Aneks IX Međunarodni civilni predstavnik.

⁶² Isto, Opšti principi i Aneks IX.

Rusija), Sekretarijat saveta EU, Evropska komisija i NATO. Ona danas ima 24 države članice, uključujući i 19 od 27 država članica EU,⁶³ ali bez Rusije, s tim što i tela EU i NATO prisustvuju samo kao posmatrači. Počela je sa radom 28. februara, imenovao ju je Fejt, i do sada je održano 5 sednica.⁶⁴ Ona još uvek mora da dokazuje da poseduje stvarnu političku težinu. Ona je nastojala da održava sastanke na novou direktora Zapadnog Balkana (dela ministarstava inostranih poslova) a da odluke usvaja po principu konsenzusa.⁶⁵ Njen najveći uspeh bio je taj što je brzo pronašla osoblje za misiju KMZ.⁶⁶

KMZ je ipak samo jedna od nekoliko međunarodnih misija. EULEX je generalno doživljavao kao ravnopravno a ne podređeno telo, prepoznatljiv je u Briselu i među državama članicama koje su brojnije nego u slučaju KMZ/EUSR. EULEX prihvata politička uputstva of Fejta, ali mu je jasno da glavne instrukcije stužu iz Brisela.⁶⁷ Predlog Ban Ki Muna o tome da se EULEX smesti "pod kišobran UN", podnoseći izveštaj bar zvanično Njujorku, pod Rezolucijom 1244,⁶⁸ doprineo je njegovom dodatnom odvajanju od MCP/SPEU. U avgustovskom pokušaju da uključi Srbe, šef misije EULEX de Kermabon, naglašavao je "tehnički" i nepolitički karakter njegove misije.⁶⁹ Misija OEBS-a se takođe distancirala od KMZ, kako bi izbegla rusko-srpski veto.⁷⁰ Zbog toga je KMZ odustala od toga da

joj OEBS posluži kao "oči i uši" na opštinskom nivou. Umesto toga, MUG ju je u aprilu dozvolila, dajući joj i 70-80 osoba za prisustvo na terenu.⁷¹

Ahtisarijev plan poziva KFOR da održi postojeći mandat tokom 120 dana tranzicije, kako bi "obezbedio sigurno i bezbedno okruženje" i odbranio kosovske granice prema Rezoluciji 1244. Te odbrambene snage koje čini 32 države i 14750 vojnika, razmeštene su u pet oblasti, u regionalne krizne štabove. Multinacionalni Krizni štab kojim upravljaju Francuzi, koji pokriva Mitrovicu i oblast severno od Ibra, ojačan je dodatnim bataljonom NATO, koji pokriva vojnu bazu poznatiju kao "Natin Hil"(Nothing Hill) u blizini Leposavića, koja je ponovo otvorena 2006, kao jedini bataljon KFOR-a Od 121. dana KFOR bi trebalo da promeni ime u Međunarodno vojno prisustvo (MVP) i da pomogne MCP-u i Kosovu oko implementacije Ahtisarijevog plana, sve dok Kosovo ne bude spremno da preuzme bezbednosne zadatke. MVP bi takođe trebalo da preuzme od UNMIK-a izvršnu vlast nad KZK-om, da nadgleda rasturanje te organizacije i obučava Bezbednosne snage Kosova.⁷²

KFOR je, prema svom mandatu iz Rezolucije 1244, nastavio da radi na bezbednosti, ponekad uspešno, ponekad ne, ali, je izbegao da se povezuje sa Ahtisarijevim planom.⁷³ Iako su SAD pokretačke snage NATO u procesu donošenja odluka, članice koje nisu priznale Kosovo, poput Španije, predstavljaju kočnice, a tu spada i Turska. To je sprečilo reviziju operativnog plana NATO za Kosovo kao i formalizaciju 4 tehnička sporazuma o saradnji KFOR-a sa Eulexom, zbog njegovih poteškoća sa EU.⁷⁴ Tek na sastanku ministara odbrane, održanom 12. juna 2008., NATO se složio da pogura u pravcu usvajanja "novih zaduženja... u stvaranju neophodnih demokratsko- bezbednosnih institucija",⁷⁵ kako bi omogućio osamdesetočlanju

⁶³ SAD, Turska, Švajcarska, Norveška i Hrvatska nisu članice EU. Videti dokument "Sastanak Međunarodne upravne grupe (MUG) za Kosovo", 22. maj 2008., Priština. Posebno je Švedska izrazila zabrinutost da bi dodavanje novih članica MUG umanjilo njenu sposobnost donošenja odluka, otpravljajući ih okrajcima grupe Kvint. Razgovori Krizne grupe sa diplomatama, Priština, maj 2008.

⁶⁴ Prvo u Beču, a od maja u Prištini.

⁶⁵ Izlaganje odluka koje mogu biti osporene od strane jedne ili dve države članice. Razgovor Krizne grupe sa međunarodnim zvaničnikom, Priština, 31. jul 2008.

⁶⁶ Razgovor Krizne grupe sa zvaničnicima Kancelarije međunarodne zajednice, Priština, 29. maj 2008.

⁶⁷ Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima EU, Priština, 26. avgust 2008.

⁶⁸ U sličnim, klimavim angažmanima, poput onog koji uživa OEBS kao jedan od Unmikovih stubova.

⁶⁹ Tokom posete Gračanice i Goraždevca i u intervjuu radiju Slobodna Evropa.

⁷⁰ Od početka 2008, Beograd i Moskva su, pozivajući se na konsenzus pedesetpetočlane organizacije, uzrokovali da misija OEBS-a na Kosovo svoje jednogodišnje ugovore zameni mesečnim. Šef misije, Švajcarac Tim Guldiman, planirao je da kompromise oko mandata misije pregovara direktno sa Moskvom i Beogradom, nameravajući da istakne da je misija OEBS-a statusno neutralna, ali spremna da pomogne oko decentralizacije i u izgradnje demokratskih institucija. Njegovi manevri iznervirali su Kvint i Vladu Kosova, a mediji kosovskih Albanaca početkom godine otpočeli su

kratkotrajnu medijsku kampanju protiv njega. Razgovori Krizne grupe sa međunarodnim zvaničnicima i diplomatama, Priština, februar-mart 2008.

⁷¹ Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima KMZ, Priština, 29. maj 2008.

⁷² Ahtisarijev Sveobuhvatni predlog, Opšti principi, Čl. 14, Aneks XI.

⁷³ Samit NATO u Bukureštu, održan od 2-4. aprila 2008., nije doveo do novih odluka. Videti takođe Mark John, "NATO chiefs to grapple with new Kosovo snags", Reuters, 12. jun 2008.

⁷⁴ Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima NATO u Briselu i Prištini, 2007-2008. Za detaljniji prikaz izvora problema viditi izveštaj Krizne grupe za Evropu broj 184, *Europe and Turkey: The Way Ahead*, 17. avgust 2007, str. 5-6.

⁷⁵ Videti "Ministri odbrane sastaju se u sedištu NATO-a", www.nato.int/docu/update/2008/06-june/e0612a.html.

trenerskoj (Vojno civilna pomoć, VCP) diviziji da se razmesti do sredine septembra.⁷⁶ Do sada je razmešteno oko 40% divizije a obećano je oko 13 miliona evra za raspuštanje KZK⁷⁷, još, ostaje da se pronade oko 40 miliona evra, neophodnih za formiranje Bezbednosnih snaga Kosova.⁷⁸ Da toga nije bilo, KFOR, njegovo ime i zaduženja iz 1244, ostali bi nepromenjeni. Dve žandarmerijske jedinice KFOR-a (francuska i italijanska) sa oko 300 vojnika, obeležene su za transfer EULEX-u, ali tek onda kada postane u potpunosti operativan.

Novi SPGS Ujedinjenih nacija Zanijer počeo je svoju misiju objašnjavajući da je on na Kosovu više u ulozi "fasilitatora...koji je na raspolaganju vlastima", radije nego vrhunski međunarodni zvaničnik ili kosovski administrator.⁷⁹ On je 25. juna rekao Savetu bezbednosti da su njegova "ovlašćenja da nameće rešenja u praksi nestala na većem delu teritorije" i da iako "zvanično zadužen za izvršnu vlast", on nema "oruđe" kojim bih to sproveo.⁸⁰ Odlazak njegovog prethodnika Joakima Rikera 20. juna, najavio je kraj nametanja odluka. Odgovarajući na izazove, poput onog od 2. jula kada su paralelne srpske opštinske vlasti preuzele veći deo glavne administrativne zgrade, zatim srpsku opstrukciju od 7. jula, kada je ometano postavljanje vodovoda do albanskog sela Suvi Do (severno od Ibra a zapadno od Mitrovice) ili pokušaj albanske većine u opštini Đakovica da na temelju porušene srpske crkve napravi park, UNMIK je ponudio da fasilitira dijalog sa svim partijama i "stvori okruženje u kome bi mogli da se rešavaju problemi, a ne onakvo koje bi pospešivalo konfrontaciju".⁸¹

Prenošenje vlasti sa UN na kosovsku državu, i u manjem obimu na međunarodno prisustvo, prihvaćena je kao ključni zadatak tranzicije. Zbog toga što je tranzicija propala, na Kosovu danas ne postoji nijedna

prava vlast. Vlada Kosova i međunarodno prisustvo i dalje uglavnom saraduju, ali tamo gde Vlada zahteva da tranzicija proizvede maker jednog međunarodnog kolegu, četiri šefa četiri prištinske misije koji imaju ista težinu kohabitiraju: SPGS Lamberto Zanijer, MPC/SPEU Piter Fejt, šef EULEX-a Iv de Kermabon i komandant KFOR-a Đuzepe Emilio Gej. Kompromis na osnovu kojeg je Vlada Kosova nastavila da priznaje privremenu vlast UNMIK-a u policiji, sudstvu i carinskoj službi, neformalan je i već pod zadržskom.⁸² Nakon što je Zanijer ušao u direktne razgovore sa Beogradom o šest oblasti saradnje, stav kosovske Vlade prema njemu i UNMIK-u značajno je promenjen.⁸³

Intenzivna podrška grupe Kvint povećala je jedinstvo EU a brzo razmeštanje EULEX-a može pomoći Vladi i MPC-u da ostanu na Ahtisarijevom kursu. Ali pomanjkanje međunarodne rešenosti, ako se uveća tokom ovih novih 120 dana, moglo bi da podeli međunarodnu vlast, doprinese teritorijalnoj podeli na etničkoj bazi i stvori uslove za izbijanje nasilja.

B. DA LI BLEDI POLITIČKA VOLJA EVROPSKIH PRESTONICA?

EU je u početku demonstrirala zadivljujuće jedinstvo i rešenost, kada je, uprkos odbijanju nekih članica da priznaju Kosovo, ipak ostala odlučna da da pomogne novoj državi⁸⁴, autorizujući EULEX i EUSP.⁸⁵ U

⁷⁶ Razgovor Krizne grupe, KFOR, 28. maj 2008. Po rečima Ponoša, ovo "predstavlja korak van" mandata Rezolucije 1244 i promeniće odnose njegove vojske prema KFOR-u. Tako, dosadašnji "partnerski" odnos biće zamenjen strogo "tehničkom" saradnjom. On nije predviđao prekid zajedničkih patrola i saradnje. Ponoš je dodao da je bolje da NATO učestvuje u formiranju novih odbrambenih snaga Kosova nego da to bude prepušteno Kosovu. Ponoš: Pogrešna odluka NATO", *VIP Daily News Report*, 16. jun 2008.

⁷⁷ Za istorijat rada KPS-a videti izveštaj Krizne grupe *An Army for Kosovo?*

⁷⁸ NATO planira da 8. oktobra 2008. održi donatorsku konferenciju u Briselu. Telefonski razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima NATO-a i vojnim zvaničnicima Velike Britanije, Brisel i Priština, 23. septembar 2008.

⁷⁹ Konferencija za novinare, Priština, 20. jun 2008.

⁸⁰ Videti zapise sa sastanka Saveta bezbednosti UN, S/PV.5944, 25 July 2008.

⁸¹ Portparol UNMIK-a Rasel Giki, redovna konferencija za novinare, Priština, 9. jul 2008.

⁸² Jedan stariji zvaničnik UNMIK-a objavio je da UNMIK i Vlada koriste različite legalne osnove, to jest, Rezoluciju 1244 SB UN, odnosno Ustav Kosova. Razgovor Krizne grupe, Priština, 31. jul 2008. Takođe, videti transcript pres brifinga prvog zamenika SPGS Nikolasa Hajsoma, Priština, 15. avgust 2008. na www.unmikonline.org.

⁸³ Premijera Tačija je navodno razbesnelo to što je Zanijer krajem jula objavio predloge za specijalne angažmane za policiju, carinu i sudove kosovskih Srba, koji prethodno nisu ni usaglašeni, ni dogovoreni sa Vladom Kosova. Razgovor Krizne grupe sa jednim međunarodnim zvaničnikom, Priština, septembar 2008. Zamenik premijera Hajredin Kući rekao je BBC-ju: "Preneraženi smo entuzijazmom gospodina Zanjijera za dijalog sa Srbijom...čak i gospodin Zanijer bi trebalo da uzme u obzir Ustav Republike Kosovo", vidi transkript u dnevniku *Zeri*, 5. avgust 2008.; i "Thaci: Jo negociata" ["Tači: ne pregovorima"], *Koha Ditore*, 6. avgust 2008.

⁸⁴ Izjavljujući u zaključcima svog Saveta za opšte poslove i spoljne odnose (GAERC), održanom 18. februara, da Savet, "uzimajući u obzir" deklaraciju o nezavisnosti i principe koje ona sadržai, te "traži od Komisije da iskoristi zajedničke instrumente u cilju promocije ekonomskog i političkog razvoja" i smatra da "Kosovo predstavlja slučaj *sui generis* koji ne ugrožava [principe Povelje Un, Helsinškog završnog akta, suvereniteta, teritorijalnog integriteta i ostalih rezolucija Saveta bezbednosti]."

decembru 2005. EU je eksplicitno obećala da će “igrati vodeću ulogu u jačanju stabilnosti u regionu i u implementaciji rešenja koje definiše status Kosova ... [i] da pomogne Kosovu na putu ka stvaranju održive stabilnosti”.⁸⁶ Jasno je da su države članice previdele moguće izazove.

Tokom ključnog tranzicionog perioda od sredine februara do sredine juna, EU nije napravila nijedan značajan korak na Kosovu, i po pitanju razmeštanja snaga EU, i sve vreme je očekivala da UN preuzmu vodeću ulogu. Kada je Srbija 11. maja sprovela izbore na Kosovu, koji su bili u suprotnostima sa zakonima UN, EU nije izrazila nimalo kritičizma.⁸⁷ Podržala je planove o razmeštanju MCP/SPEU i EULEX-a, ali je malo uradila na tome da ih progura napred kada su dve misije u martu počele da se suočavaju sa preprekama, računajući tu i obustavu prenošenja UN dobara i nadležnosti i kao i protivljenje Srba da se misija razmešta i u srpskim oblastima. Šef spoljnih poslova Havijer Solana nije izdao nijedno saopštenje podrške za rad MCP/SPEU. EU je ponovila svoju rešenost da preuzme značajnu ulogu tek u junu, kada je pozdravila plan rekonfiguracije međunarodnog civilnog prisustva Generalnog sekretara.⁸⁸

Neke članice grupe Kvint verovala su da nakon proglašenja nezavisnosti Moskva neće imati drugu opciju osim da prihvati svršen čin. Te zemlje su zatečene nepripremljene u naletu ruskog kritičizma za razmeštanje EU i eksplicitnom izjavom Ban Ki Muna da nema rekonfiguracije bez dozvole Saveta bezbednosti.⁸⁹ EU je očekivala da će se razmestiti u bezbednom okruženju, uz zaštitu KFOR-a. Malo je onih koji su mogli da predvide oružane napade na granične prelaze na Kosovu (19. februara), ulično nasilje protiv evropskih interesa u Beogradu (21.

februara) i napad na međunarodne policajce i vojnike oko mitrovačkog suda (17. marta).

Brisel je sputan zbog nespremnosti nekoliko država članica da krenu napred u implementaciji Ahtisarijevog plana, zbog toga što one nisu priznale Kosovo i draže im je da rdejtstvuju pod vlašću UN. U početku su neke države članice bile zadovoljne što je legalna osnova misije obezbeđena Rezolucijom 1244.⁹⁰ Ali, od proglašenja nezavisnosti, neke zemlje traže eksplicitniju pozivnicu od Generalnog sekretara. Madrid je postao lider među zemljama koje ne priznaju nezavisnost Kosova, obećavajući da će učestvovati u EULEX-u, ali žele da EULEX bude “statusno neutralan”, a ne da podržava Kosovo u jačanju kapaciteta za vođenje.

Jedan zvaničnik EU objasnio je kako je španska vlada uložila formalnu žalbu povodom odrednice “zakonodavstvo” u dokumentu MCP/SPEU iz Prištine.⁹¹ Španija i još neke zemlje posebno su nezadovoljne zbog toga što je Fejt i MCP ipristaju da ga prepoznaju jedino kao SPEU, potkopavajući takoko njegovu poziciju. Madrid je rekao da neće pokušati da spašava jedinstvo EU nakon što je njegov osnovni nacionalni interes ignorisan od strane država članica EU, onda kada su naglo povele Kosovo ka nezavisnosti.⁹² I argumenti Madrida imaju jak uticaj na saveznike i političke lidere u Latino- Americi i Severnoj Africi.⁹³

Umesto da pritiska Beograd u vezi sa Kosovom, EU je pozajmila podršku proevropskim snagama koji su pobedile na majskim izborima, dajući prioritet

⁸⁵ Savet za zajedničko delovanje, 2008/124/CFSP i Savet za zajedničko delovanje 2008/123/CFSP, 4. februar 2008.

⁸⁶ Treba reći da će “EU takođe biti spremna da pomogne ekonomski i politički razvoj zarad jasne evropske budućnosti, a u skladu sa evropskom budućnošću regiona”. Zaključci sa sastanka Predsedništva, tačka 70, Brisel, 14. decembar 2007.

⁸⁷ Umesto toga, u zaključcima Saveta od 26-27. maja 2008, “izraženo je zadovoljstvo zbog reda i mira tokom održavanja izbora”. Visoki predstavnik EU za zajedničku spoljnu bezbednost i saradnju Havijer Solana pozdravio je ishod, izjavivši da je Srbija sada “dobro pozicionirana za brz razvoj”. Predsednik Slovenije čestitao je na “čistoj pobedi” proevropskih snaga, izražavajući nadu da će to pomoći Srbiji da “krene put EU, podrazumevajući tu i status kandidata EU”.

⁸⁸ Zaključci sa GAERC o stanju na Zapadnom Balkanu, Brisel, 20. jun 2008.

⁸⁹ Izjava ruskog ministra inostranih poslova (858-12-06-2008), 12. jun 2008.

⁹⁰ Kao što je naznačeno u Zajedničkoj akciji Misije vladavine prava Evropske unije na Kosovu, EULEX, Brisel, 2008/124/CFSP, 4. februar 2008.

⁹¹ Razgovor Krizne grupe s jednim zvaničnikom EU, Priština, maj 2008.

⁹² Madrid tvrdi da više od decenije želi da pristupi Kontakt-grupi, da bi voleo da su pregovori Srbije i Kosova nastavljani, da smatra da nije bio dovoljno informisan o razvoju događaja i da bi više cenio da je nezavisnost Kosova proglašena nakon martovskih izbora u Španiji. Razgovor Krizne grupe sa zvaničnicima Ministarstva inostranih poslova, Madrid, maj 2008. Navodno, Španije je mogla da se pridruži zemljama koje su priznale nezavisnost Kosova, da je proglašenje moglo biti pomereno do posle 9. marta. Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima Ministarstva inostranih poslova, Pariz, mart 2008.

⁹³ Od kraja februara, Španija jednom broju zemalja prosleđuje jedan dokument na tri strane u kome se nalaze legalni argumenti za nepriznavanje Kosova. Videti Augustin Palokaj, “Španja ndikon shume ne mosnjohjen e Kosoves” [“Španije ima veliki uticaj na nepriznavanje Kosova”], *Koha Ditore*, 3. septembar 2008. Dana 12. septembra iste novine su objavile faksimil dokumenta, pod naslovom “Stav Španije o Kosovu” koji je potpisao Bernardino Leon Gros, državni sekretar inostranih poslova.

potpisivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP),⁹⁴ u nadi da će nova Vlada biti spremnija za saradnju.⁹⁵ Ali, EULEX i MCP/SPEU još uvek nemaju zvaničnog sagovornika u Srbiji, mada su otpočeli neki neformalni razgovori,⁹⁶ a Vlada koja je formirana u julu, kaže da će saradivati samo sa onm misijom EU koja ima “adekvatnu podršku Saveta bezbednosti UN”, a ne sa onom koja se razmešta prema unilateralnoj odluci.⁹⁷

EU je od marta do juna pregovarala rekonfiguraciju sa UN, ali se čekalo na politički signal Generalnog sekretara, kako bi se krenulo napred. U međuvremenu su definisane dve crvene linije: EU će podnositi izveštaje Briselu i postojaće “jedna misija za jedno Kosovo”.⁹⁸ Sredinom maja, 4 države članice – Francuska, Nemačka, VB i Italija – i SAD (grupa Kvint) prezentovale su u pisanoj formi svoje ideje Ban Ki Munu, rekavši da bi kompletan transfer Unmikovih administrativnih nadležnosti na Vladu Kosova bio “svedočanstvo o uspešnosti UN u formiranju funkcionalnih, demokratskih institucija samouprave”. Preostalo prisustvo UN bi bilo slabo vidljivo, sa malo osoblja čiji bi se broj vremenom smanjivao. Smanjena misija ne bi trebalo da vodi ili obavlja administrativne zadatke na Kosovu, vodi ekonomiju, da se suprotstavlja ili udvaja rad MCK ili da pregovara nove institucionalne nagodbe, osim ako se to od nje ne zatraži. Oni bi radije trebalo da nadgleda razvoj i o tome izveštava Generalnog sekretara, zatim da se bavi administrativnim pitanjima u vezi sa oko pola miliona privremenih putnih isprava koje je izdala, i da bude dostupna na zahtev kako bi mogla da olakša učešće Kosova na međunarodnim forumima. Pired toga, mogla bi da pomaže i tokom razgovora Beograda i Prištine o “praktičnim pitanjima od zajedničkog interesa”.⁹⁹

Dokument grupe Kvint precizno objašnjava šta se očekuje za EULEX: Podrška UN i pomoć pri razmeštanju; budžetska i operativna nezavisnost; i politički “kišobran” UN koji ne bi “udarao” na lanac komande EU. Osoblje UN bi trebalo da bude pripremljeno da saraduje na razmeštanje po fazama u dogovorenim vremenskim okvirima, koje bi bilo vođeno u saradnji sa preostalim operativnim ulogama UN.¹⁰⁰ “Kišobran” UN bi prvenstveno trebalo da pomogne EULEX-u tokom razmeštanja po Kosovo, posebno na sever, gde su “ekstremisti pretili da nesaradnjom i nasiljem” protiv osoblja EU.¹⁰¹

EU bi trebalo na proleće da krene u odlučnije delovanje i počne sa razmeštanjem, bez pune saradnje sa UN. Politički legitimitet njenih operacija bio bi baziran na mandatu koji je na sebe pružila (njeno “Zajedničko delovanje”) i pozivnici koja je sadržana u Kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti,¹⁰² kao i Rezoluciji 1244 (koja je tri puta citirana u Kosovskoj deklaraciji). Ovo bi zahtevalo političku volju i jedinstvo, jaku legalnu argumentaciju i značajna finansijska sredstva za obezbeđivanje eventualne zamene za dobra koje UN ne predaju. Prema procenama EU, obezbeđivanje takvih dobara bi u 2008. koštalo otprilike 68 miliona evra¹⁰³ i, zbog interne papirologije o nabavci, oduzelo bi bar kraj godine.¹⁰⁴ Zvaničnici EU krive druge, posebno UN, zbog nedaća njihove misije, i koriste navodni nedostatak odgovarajućih alternativnih zgrada u Prištini, kao objašnjenje za pasivnost EULEX-a.¹⁰⁵ Kredibilitet EU na Kosovu je izgubio svoj sjaj.¹⁰⁶

Donatorska konferencija za Kosovo, održana 11. jula u Briselu, na kojoj je sakupljeno 1.2 milijadu evra pomoći, bila je odličan prikaz jedinstva i rešenosti EU

⁹⁴ EU i Srbija su 29. aprila 2008. potpisale SAP. Za više o vezi vezi sa izborima održanim 11. maja videti “Serbia and the SAA: A Bitter Pill to Swallow”, Pontis Foundation, 7. maj 2008, na www.nadaciapontis.sk/tmp/assetcache/link/0000019051/080507_SerbiaEU_TheSigningOfTheSAA.pdf.

⁹⁵ Savet Evrope je u junu još više ohrabrio proevropske političare Srbije, izražavajući nadu da će Srbija ubrzati svoj napredak prema statusu kandidata EU. Zaključci sa Saveta EU, 19-20. jun 2008. i 22. jul 2008., Brisel

⁹⁶ Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima MKC i EULEX, Brisel i Priština, maj i jun 2008.

⁹⁷ Ministar inostranih poslova Jeremić u “Nova Vlada će saradivati na rekonfiguraciji UNMIK-a”, B92, 6. jul 2008.

⁹⁸ Razgovori Krizne grupe sa zbvaničnicima EU, Brisel, april-maj 2008. Misija OEBS-a i KFOR, koji su od 1999. funkcionisali pod okriljem Rezolucije 1244, nisu pod kontrolom Sekretarijata UN. KFOR je pod komandim lancem NATO uz minimalno izveštavanje Njujorka.

⁹⁹ Grupa Kvint, maj 2008., pokazano Kriznoj grupi.

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Razgovor Krizne grupe sa zvaničnicima EULEX-a, Brisel, maj 2008.

¹⁰³ Razgovor Krizne grupe sa zvaničnicima nekih država članica i EU, Brisel, maj 2008.

¹⁰⁴ Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima EU, april i maj 2008.

¹⁰⁵ Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima EU, Brisel i Priština, april-jul 2008. Jedan zvaničnik UNMIK-a smatra da je nemoralno to što je EULEX rekao da lokalni lanac supermarketa Albi ima više prostorija i automobila nego što je EULEX-u potrebno. Drugi zvaničnik UNMIK-a izražava čuđenje što se niko iz EULEX-a nije pojavio na aukciji Unmikovih automobila koja je bila najavljiavana. Razgovori Krizne grupe, Priština, 26. jun i 2. jul 2008.

¹⁰⁶ Anketa iz maja 2008. zabeležila je samo 13% zadovoljnih građana misijom EULEX, štoje niže od bilo koje druge institucije. Videti UNDP-jev Early Warning Report Kosovo, Report #20/21 specijalno izdanje januar-jun 2008, na www.ks.undp.org/.

u poslednjim mesecima.¹⁰⁷ Sve države članice prisustvom su izrazile podršku “bez suprotstavljanja zbog ogromne sume novca koja je obećana Kosovu iz budžeta EU”,¹⁰⁸ i to 508 miliona evra, plus 358 miliona za fondove pre pristupanja i 150 miliona makroekonomske pomoći. Novac bi, prema Planu za razvoj Kosova, kao što je navedeno u Okvirnoj potrošnji za srednjeročni period (OPSP) za 2009-2011, trebalo da bude upotrebljen za stvaranje kapaciteta u sudstvu, za pomoć poslovnom okruženju, prosveti i energetskom sektoru. Donatori su naglasili da su njihova obećanja bila uslovljena implementacijom OPSP-a.¹⁰⁹

C. PREPREKE U NJUJORKU

Rad Sekretarijata UN u Njujorku bio je zakočen podeljenošću u Savetu bezbednosti. Ban Ki Mun je ponudio Ahtisarijevom planu “punu podršku” onda kada bude predao plan Savetu bezbednosti, u martu 2007.¹¹⁰ Ali, suočen sa velikim protivljenjem, Generalni sekretar je postao obazriviji. Dana 18. februara 2008. on izjavljuje: “Namera mi je da delam na efikasan, realističan i konkretan način. U tom smislu, pred instrukcijama Saveta bezbednosti, možda ću morati da se prilagodim promenama i izazovima na terenu”.¹¹¹ Do 12. juna nije napravio nikakav pomak.

Tokom prvih 120 dana kosovske nezavisnosti, zvaničnici UN pridržavali su se Ahtisarijevog plana kao reference, nameravajući da implementiraju oko “85-90%” i da eventualno smanje osoblje UNMIK-a na nekoliko stotine,¹¹² ali uz obustvu ikakvog transfera dobara EU. Najveće razmeštanje (od 1000 službenika) i primopredaja, planirani su za maj 2008. UNMIK je u tišini pomogao u obuci nekih ranopristiglih službenika, od toga oko 130 u sudstvu, i dozvolio je srednjerangiranom osoblju EULEX-u pristup policiji i arhivi. Ali, Njujork je odbio da prolazi kroz veću primopredaju opreme, zgrada i vozila, planiranu za maj. Rusija je kritikovala čak i ovu skromnu pomoć UNMIK-a, optužujući zvaničnike

UN da “zaobilaze” i “namerno zataškavaju informacije iz Saveta bezbednosti”.¹¹³

U Sekretarijatu se pomalo razmišljalo o delimičnoj, “pasivnoj rekonfiguraciji”: po principu “nedupliranja funkcija”,¹¹⁴ prema kojoj bi se UNMIK povlačio i stavlja zaduženja u stanje “hibernacije” i “proniciljivo se povlačio”¹¹⁵ onda kada bi drugi akteri preuzimali zaduženja. Na kraju je ipak odlučeno da je “aktivna rekonfiguracija” sa opštim planom, najprihvatljivija. Ipak, osim ključnih kompetencija iz domena vladavine prava, UNMIK uveliko primenjuje pasivni pristup rekonfiguracije, prenoseći nadležnosti i povlačeći se čim Vlada Kosova počne sa upotrebom istih.

Priština i oni koji je u Savetu bezbednosti – posebno članovi grupe Kvint – žele da se UNMIK zatvori i da se prokrči put novoj Vladi, EULEX-u i MCK što je pre moguće, dok je Rusija skoro potpuno usamljena, čak i među državama akoje ne priznaju Kosovo, u svojim nastojanjima da učini da UNMIK održi svoja ovlašćenja i funkcije, zahtevajući da i najmanja primopredaja sa UN na EU prvo dobije blagoslov Saveta bezbednosti.¹¹⁶

Moskva je zauzela legalistički pristup koji je bio uzdrman njenim vojnim akcijama u Gruziji (avgust 2008.) i unilateralnim prepoznavanjem Abkazije i Južne Osetije.¹¹⁷ Moskva kaže da će staviti veto na svaku odluku koja zaobilazi Rezoluciju 1244, koja daje mandat prelaznoj administraciji UN. U julu 2007. grupa Kvint je odustala od napora da obezbedi rezoluciju koja bi podržala Ahtisarijev plan i sada raspravlja, uz obimno pravdanje, da je Rezolucija 1244 dovoljno široka i da bi mogla da obezbedi legitimitet za nezavisnost i misije EU.¹¹⁸

¹⁰⁷ Razgovor Krizne grupe sa jednim zvaničnikom Evropske komisije, Brisel, 11. jul 2008.

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Videti www.seerecon.org/kdc/ for the documentation of the donors conference.

¹¹⁰ “Secretary-General, receiving report on Kosovo’s future status, supports proposal”, Odsek za javnoinformisanje UN, SG/SM/10923, 26 March 2007, dostupno na www.un.org/News/Press/docs/2007/sgsm10923.doc.htm.

¹¹¹ “Generalni sekretar u obraćanju Savetu bezbednosti rekao da je cilj UN na Kosovu stvaranje stabilne političke i bezbednosne situacije i zaštita manjina”, SG/SM/11426SC/9253, at www.un.org/News/Press/docs/2008/sgsm11426.doc.htm.

¹¹² Razgovor Krizne grupe sa jednim višim zvaničnikom UN, Njujork, 14. april 2008.

¹¹³ Izjava Vitalija Čurkina, stalnog člana ruske federacije na sednici Saveta bezbednosti posvećenoj Kosovu, Njujork, 20. jun 2008.

¹¹⁴ Razgovor Krizne grupe sa jednim višim zvaničnikom UNMIK-a, 6. maj 2008.

¹¹⁵ Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima UN-a, Priština, 30. april i 6. maj 2008. Od aprila, UNMIK je prihvatio i imenovao 130 Eulexovih sudija, tužilaca i drugih službenika. Pod “pasivnom konfiguracijom”, ako EULEX preuzme nove korake oko razmeštanja svojih snaga na Kosovo, UN će verovatno odlučiti da su njene sudije suvišne, pa će ih povući.

¹¹⁶ Vijetnam je podržao ruski stav na sednicama Saveta bezbednosti UN održanim 20. juna i 25. jula; Kina ima dvojake stavove.

¹¹⁷ Videti Izveštaj Krizne grupe broj 195, *Russia vs. Georgia: The Fallout*, 22. avgust 2008.

¹¹⁸ Videti argumente u prilog toj reevaluaciji Rezolucije 1244 SB UN u Izveštaju Krizne grupe za Evropu, broj 188: *Kosovo Countdown: A Blueprint for Transition*, 6. decembar 2007,

Tokom prvih 120 dana, Rusija je dala indikacije da bi mogla da prihvati da MCK i EULEX postanu "statusno neutralni" stubovi pod Unmikom, s tim da 1244 ostane na snazi, da Ahtisarijev plan bude poništen, i da se imenuje novi Specijalni predstavnik Generalnog sekretara UN, koji bi istovremeno bio i MCP.¹¹⁹ U svakom slučaju, Rusija karakteriše razmeštanje misija EU i deklaraciju o nezavisnosti kao unilateralne činove koje 1244 ne dozvoljava.¹²⁰ Ona takođe tvrdi da primopredaja sa UN na EU pod ovim okolnostima potkopava autoritet Saveta bezbednosti i da se ponašanje EU može uporediti sa ponašanjem Eritreje, koja je nedavno proterala UNMEE.¹²¹ Ruski zvaničnici tvrde da će staviti veto na drugi mandat Generalnog sekretara ako on implementira rekonfiguraciju bez ovlašćenja Saveta bezbednosti,¹²² i da bi, ako tako nešto namerava da uradi, znatno zakomplikovao rad misija UN.

Ban Ki Munov prostor za manevar pod uticajem je relativne snage koju obe strane uživaju među nestalnim članicama Saveta. Januarska (2008.) rotacija 5 od petnaest članica nagrizla je desetočlanu proahtisarijevsku većinu iz 2007. Samo 47 od ukupno 193 članice UN je priznalo Kosovo, ali je vaga skliznula opet u korist Kosova tokom održavanja sednice Saveta 18. aprila, kada je većina osudila nasilje Beograda protiv UNMIK-a i skoro prihvatila da bi UN morale da se prilagode.¹²³ Dana 20. juna bar 10 članova Saveta planiralo je da da EU "poboljšanu operativnu ulogu" u rekonfiguraciji prisustva UN.¹²⁴ Podrška je konsolidovana na sednici održanoj 25. jula.¹²⁵

str. 14-16. Krajem 2007. VB je izrazila zvanično mišljenje Kvintu i EU partnerima, koje, između ostalog, raspravlja, da preporuke iz Rezolucije 1244 Federalnoj Republici Jugoslaviji, kao deo preambule, nisu prescriptivne

¹¹⁹Ova osoba bi trebalo da bude "neutralnija" od trenutnog šefa KMP Pitera Fejta. Saglasnost SB za angažman može biti formalizovana u predsedničkoj izjavi. Razgovor Krizne grupe s jednim ruskim diplomatom, Njujork, 15. maj 2008.

¹²⁰Rusija je rekla da će glasati za rekonfiguraciju jedino ako se Beograd složi. Izjava Vitalija Čurkina, stalnog člana na sastanku Saveta bezbednosti UN povodom kosovskog problema, Njujork, 20. jun 2008.

¹²¹Razgovor Krizne grupe s jednim višim ruskim zvaničnikom, Njujork, 15. maj 2008. Za više informacija o UNMEE, videti Izveštaj Krizne grupe za Afriku broj 141, *Beyond the Fragile Peace between Ethiopia and Eritrea: Averting New War*, 17. jun 2008.

¹²²Razgovor Krizne grupe s jednim ruskim diplomatom, Brisel, jun 2008.

¹²³Razgovor Krizne grupe, zvanična prezentacija UN na zatvorenoj sednici, 2. jul 2008.

¹²⁴Na sednici održanoj 20. juna 2008., samo je Vijetnam podržao Rusiju. Kina e ogradila. Dve druge zemlje koje ne priznaju Kosovo, Panama i Indonezija, podržale su predlog

Tadašnji ministar Srbije za Kosovo, Slobodan Samaržić (DSS), predložio je 15. marta da UNMIK kouvpravlja većinsko srpskim oblastima na Kosovu u 6 funkcionalnih oblasti: policiji, sudstvu, carini, transportu, kontroli srpsko-kosovskog graničnog prelaza (granice) i kulturnoj baštini Srbije.¹²⁶ Uzimajući to kao polaznu osnovu za pridobijanje Srba za saradnju, Sekretarijat je prvo dao uputstva beogradskoj kancelariji da istraži okvirne tačke sporazuma, zatim je u Srbiju i na Kosovo (zarad ispitivanja prostora za postizanje kompromisa) poslao Žan-Marija Guena pa podsekretara za mirovne operacije.

Srbija je 17. septembra predstavila svoj plan (nacrt) Generalnoj skupštini, kojim se traži savetodavno mišljenje Međunarodnog suda pravde (MSP) o legitimnosti proglašenja kosovske nezavisnosti.¹²⁷ Zvaničnici su odbacili apel francuskog ministra inostranih poslova Bernara Kušnera,¹²⁸ i ambasador VB u Beogradu Stivena Vordsvorta,¹²⁹ da odustanu od MSP jer bi to moglo da naruši pristup EU kod 21 zemlje članice koje su priznale Kosovo.¹³⁰ Beograd se kladi da u Njujorku može da zadobije podršku mnogih zemalja koje nisu

generalnog sekretara o rekonfiguraciji. Južna Afrika se nije oglašavala. Minuti sa susreta dostupni na www.un.org/Depts/dhl/resguide/scact2008.htm.

¹²⁵Minuti sa susreta dostupni na www.un.org/Depts/dhl/resguide/scact2008.htm.

¹²⁶Predlog "Zajedničke implementacije Rezolucije SB 1244 nakon ilegalnog proglašenja nezavisnosti od strane PISK". Ovaj predlog bi lišio Vladu Kosova (bivše Privremene institucije samoupravena Kosovu, PISK) i EU saradnje između Srbija i UN (s obzirom na to da su obe tela "kriva za ilegalne akte"), priznao Kancelariju srpskog Ministarstva za Kosovo koja se nalazi u Mitrovici, zvanično priznao "legitimnu vlast kosovskih Srba" i pokazao rešenost za održavanje prisustva UNMIK-a pod Rezolucijom 1244. UNMIK i Srbija će 6. maja formirati telo za saradnju koje bi nadgledalo 6 oblasti.

¹²⁷Taj nacrt postavlja MSP jednostavno pitanje: "Da li je unilateralno proglašenje nezavisnosti Kosova od strane Privremenih institucija samouprave legalno u skladu sa međunarodnim zakonom?" Zamnik premijera Božidar Đelić objašnjava nameru Srbije pre Generalnom skupštinom UN u tekstu "For the Good of Europe Give Serbia A Chance", *Financial Times*, 3. avgust 2008. U intervjuu, predednik Tadić je rekao: "svi znaju šta želimo: da zemlje u svetu čuju mišljenje najveće svetske pravosudne institucije i da imaju tu poziciju onda kada donose odluku". Predsednik Tadić u "Samo pomirenjem branimo naciju", *Večernje novosti*, 6. jul 2008.

¹²⁸Videti "EU ne može da prihvati srpski zahtev pred Svetским sudom", *Balkan Insight*, 28. avgust 2008; i "Srbija je upozorena da ne ide protiv EU", *Euractiv*, 20. avgust 2008.

¹²⁹"Vordsvort protiv inicijative Srbije" ["Wordsworth against Serbia's Initiative"], B92, 3. avgust 2008.

¹³⁰Ministar inostranih poslova Jeremić u BBC-jevoj emisiji "Hardtalk", 1. avgust 2008.; i "Sta Srbija traži", *Standard Magazine*.

priznale Kosovo. Ministar inostranih poslova Srbije Vuk Jeremić rekao je na Ministarskoj konferenciji u Teheranu: "Nadam se da će članice prepoznati potpuno slaganje Srbije u vezi s kosovskim problemom sa principima Pokreta i da ćete se vi zauzeti za ovaj slučaj kao da je vaš sopstveni".¹³¹ Indija je obećala podršku.¹³² Nacrt je prešao početne prepreke 18. i 19. septembra kada je Generalni komitet UN predložio Generalnoj skupštini da ga uvrsti u svoju agendu.

Otkako je Moskva 26. avgusta priznala nezavisnost Abkazije i Južne Osetije od Gruzije, Beograd ne može više da bude potpuno siguran u jaku podršku Rusije dok traži legalnu ocenu, posebno otkako je Gruzija povela spor protiv ruskih akcija tokom nedavnog sukoba.¹³³ Ipak, mnogo je šansi da zahtev za izjašnjenjem MSP prođe. Neki spekulisu da bi ovaj korak nove srpske Vlade u kome je odlučila da preda slučaj MSP- mogao da potraje i nekoliko godina dok sud izrazi mišljenje, a da bi to dalo malo prostora da Kosovo diše, ali i da privremeno zaustavi proces priznavanja.

D. BAN KI MUNOV PREDLOG REKONFIGURACIJE

Pet dana nakon što je Savet bezbednosti razmatrao predlog rekonfiguracije Generalnog sekretara (2. juna), instrukcije za njenu implementaciju su predate UNMIK-u u Prištini. Ovo je, praktično, označilo početak drugih 120 dana tranzicionog perioda, premda je postojala konfuzija još dva meseca oko zvaničnog početka te faze.¹³⁴ Taj plan je predstavljao kompromis, koji je uzimao u obzir sukobljene reference Kvint-a na jednoj strani, i Rusije na drugoj. Kosovske vlasti su poslednje konsultovane, ali, iako je plan osigurao da UN neće predati svoje mandate još bar 4. meseca i dao Beogradu nekog uticaja u

oblikovanju rekonfiguracije, on je još uvek doživljavao kao korak napred.¹³⁵

Generalni sekretar je u svom izveštaju objasnio da "uslovi na terenu zahtevaju praktično prilagođavanje strukturi i profilu UNMIK-a"¹³⁶ s obzirom na to da postoji "pritiskajuća potreba za rešenjem...kako bi se smanjile tenzije i očuvala stabilnost na Kosovu i širem regionu".¹³⁷ Ban je pozdravio ponudu EU o civilnom prisustvu kao "ključnom napretku", koji bi "korisno dopunio" rad UN i pomogao u očuvanju "pozitivne zaostavštine" na Kosovu. U nastavku, on izjavljuje: "Nameravam da rekonfiguriram civilno prisustvo na Kosovu ... kako bih omogućio Evropskoj uniji da pospeši svoju operativnu ulogu u oblasti vladavine prava".¹³⁸ EU bi trebalo da postepeno preuzima odgovornost u međunarodnoj policiji, sudstvu i carini širom Kosova, dok bi operativna uloga UN trebalo da se smanji do toga da UN zadrži ulogu izveštača, službe za vezu i fasilitatora dijaloga. EULEX bi trebalo da funkcioniše "pod okriljem Ujedinjenih nacija" i Rezolucije 1244. Ban je u nastavku pojasnio da bi EULEX radio pod "kišobranom UN-a, predvođen mojim Specijalnim predstavnikom".¹³⁹

Kako će ovo funkcionisati u praksi, ostaje nejasno. Na primer, ko će biti na čelu policije: SPGS ili šef EULEX-a? Početkom jula, šef EULEX-a, de Kermabon jasno je stavio do znanja da je njegov mandat obezbeđen od strane Zajedničke akcije EU i da je on odgovorna pred Briselom.¹⁴⁰ Neki drugi zvaničnici EU vide kišobran UN, onako kakav je sada, samo kao mehanizam koji omogućuje EULEX-u da se razmesti, nakon čega će delovati bez preporuke Njujorku.¹⁴¹ Rusija tvrdi da je logika Genrealnog sekretara da UNMIK ostaje na čelu, i da rekonfiguracija ne može da se sprovodi ako EULEX to ne shvati i zloupotrebi bazu koju je UN dao Kosovu. Zvaničnici EU su tokom avgusta bili tiši, ali ranija šefova izjava otežala je Sekretarijatu priliku da odbrani rekonfiguraciju od

¹³¹ "Jeremić traži podršku nesvrstanih", B92, 31. jul 2008.

¹³² Indijski ambasador u Beogradu Ajaj Svarup je rekao: Indija ne priznaje secesiju Kosova. Indija će ostati pri ovom principu i u budućnosti i na samoj sednici Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, kasnije, ove godine". "Indija će podržati nagodbu UNGA", B92, 31. jul 2008. Srbija je takođe bila sigurna i u podršku Singapura: "Jeremić: Podrška Singapura" B92, 12. august 2008. i otišao je da lobi na sastanku ministerra inostranih poslova Arapske lige, u Kairu, u drugoj nedelji septembra.

¹³³ Gruzija će možda zatražiti slično zasedanje Generalne skupštine u vezi s ruskim prepoznavanjem Južne Osetije i Abkazije. To će ohrabriti mnogo zemlje da budu vrlo obazrive tokom samoopredeljenja.

¹³⁴ Dogovor sklopljen između UN-EU o transferu dobara, postignut 18. avgusta, izgleda da je okončao konfuziju.

¹³⁵ Videti Bukurije Bajraliu, "Sejdiu: Kerkova qe Rikonfigurimi te kryhet se me shpejt" ["Sejdiu: Apelovao sam da se reonfiguracija završi što je pre moguće"], *Koha Ditore*, 23. jun 2008.

¹³⁶ Navedeni uslovi su podrazumevali deklaraciju Kosova o nezavisnosti, reakciju Srbije i kosovskih Srba, sukobe u februaru i mart, stupanje na snagu kosovskog Ustava, spremnost EU da preuzme ulogu pomagača i prekid finansiranja Unmikovog Stuba 4 od strane Evropske komisije. Izveštaj Generalnog sekretara o radu UNMIK-a, 12. jun 2008.

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ Izjava kosovskim medijima, 7. jul 2008; i razgovor Krzne grupe sa jednim zvaničnikom EU, Brisel, jun 2008.

¹⁴¹ Razgovor Krizne grupe, Priština, 30. jul 2008.

ruskih primedbi.¹⁴² U međuvremenu, za MCK nema mesta pod kišobranom i nije pomenuta u Banovom izveštaju od 12. juna.

Ban je podvukao drugu komponentu njegovog plana u pismu predsedniku Srbije Borisu Tadiću, prosleđenom i predsedniku Kosova Fatmiru Sejdiu. Ispada da je trenutno zadržana odluka o delimičnoj implementaciji Samardžićevog predloga (od 15. marta) za formalizovanjem odvajanja većinsko srpskih oblasti od prištinske administracije i njenih kouvratnika, povezivanje istih sa Beogradom i Unmikom, i da je to kompenzacija za prihvatanje formule o rekonfiguraciji, za koju se zalaže grupa Kvint. Ban je ponudio Tadiću dijalog sa Zanijerom, o prilagodavanju upravnih angažmana u 6 oblasti koje je definisao Samardžić.

Ovo je, praktično, dalo legitimitet Samardžićevoj agendi o etničkoj podeli u unelo u vokabular UN koncept "većinsko srpske oblasti", a to je zasnovano na računici da ako Srbi prihvate rekonfiguraciju, bilo bi vredno izvesnog potkopavanja "pozitivne zaostavštine UN-a" multietničkoj izgradnji institucija. Ipak, suštinski, ono što je Ban predložio sporazumom o 6 oblasti, mnogo je manje od onoga što je Samardžić zamišljao; SPGS će se takođe "konsultovati sa drugim relevantnim partnerima" (npr. Prištinom i EU), a "privremeni angažmani" će "se primenjivati u ograničenom roku bez štete po status Kosova."¹⁴³

Generalni sekretar je u vezi sa 6 pomenutih oblasti, predložio da Kosovska policijska služba (KPS), koja radi u "relevantnim" većinsko srpskim područjima, podnosi izveštaj međunarodnoj policiji "pod vlašću mog Specijalnog predstavnika". U srpskim oblastima mogu biti formirani novi sudovi ali bi oni funkcionisali "u kosovskom sudskom sistemu prema zakonima iz okvira Rezolucije 1244". Dogovorena reorganizacija carine bi ponovo uvela međunarodne službenike na severne prelaze i na kraju, dozvolila Kosovu "da nastavi da funkcionise kao područje s jednom carinom". Srbiji je ponuđeno učešće u tehničkom koordinacionom komitetu za transport i infrastrukturu, kojim predsedava SPGS. NATO bi nastavio da čuva bezbednost granica. Srpskoj pravoslavnoj crkvi je ponuđena međunarodna zaštita, koja bi imala ekskluzivnu nadležnost za sve njene objekte na Kosovu.¹⁴⁴

Banov predlog je uglavnom nameravao da zadrži Kosovo kao zajednički političko-administrativni entitet, ali uz neka odstupanja i dodatnu bezbednost za Srbe. Neke

mere, kao što je ona o kulturnoj baštini, mogu biti viđene kao nezgrapne i već-uspostavljene (ako se uzme u obzi Ahtisarijev plan). Druge prete da se ukrste sa merama iz plana. Dozvoliti srpskom KPS-u da radi pod okriljem UN, a ne pod komandnim lancem Vlade Kosova, značilo bi uzdrmati postojanje jedinstvene policije na Kosovu pod Ministarstvom unutrašnjih poslova, što predviđa Ahtisarijev plan¹⁴⁵.

Banov izveštaj nije precizirao vremenski okvir rekonfiguracije, premda se 120 dana nezvanično podrazumevaju, i kraj novembra ili decembra 2008. je radna pretpostavka u Prištini za prenošenje ovlašćenja na EULEX. Takođe je ostalo nerazjašnjeno da li bi se ovaj transfer nadležnosti mogao sprovesti manje ili više automatski ili zavisi od dijaloga o privremenim angažmanima u 6 oblasti između SPGS i Beograda. Proteklih nedelja zvaničnici su nagoveštavali ovo prvo Prištini, a ovo drugo Beogradu. Iako je Ban predvideo da se "SPGS jedva konsultuje s drugim uključenim stranama", predsednik Sejdiu je u svom odgovoru (16. juna) precizirao da bi UN samo trebalo da obavlja dužnost na "ograničeno vreme" i prenosi pravo veta na Prištinu: "Cenimo vašu rešenost da se blisko savetujete sa nama, s obzirom da nije moguće postići takve angažmane bez saglasnosti Vlade Kosova".¹⁴⁶ Vlada Srbije kaže da je spremna na razgovor, ali veruje da je ona strana koja ima moć veta, tvrdeći da rekonfiguracija "ne može da se sprovede unilateralno"¹⁴⁷ kao i da "ne može bitivalidna bez saglasnosti Beograda".¹⁴⁸

Planovi o rekonfiguraciji dozvoljavaju UN-u da ostane na Kosovu duže nego što je Ahtisari planirao, ali i da prolongira svoj uticaj na bar 6 oblasti. Zanijer planira redukciju UNMIK-a za 70% nakon ovog drugog tranzicionog perioda od 120 dana,¹⁴⁹ ali specifična struktura, koja bi ostala, nije još fiksirana i delimično zavisi od zavisnosti Eulexovog razmeštanja.¹⁵⁰ Banovo pismo nije zahtevalo saglasnost strana kako bi se obezbedilo da EU može da se razmesti i otpočne s radom na Kosovu. Stepem do koga bi razmeštanje EULEX-a i sadržaj operacija bili ograničeni dijalogom SPGS i Beograda, ostaje otvoreno pitanje. Premda šef EULEX-a de Kermabon želi tehničku saradnju sa

¹⁴⁵ Ahtisarijev Sveobuhvatni izveštaj, Anex VIII, Član 2.

¹⁴⁶ Pismo predsednika Sejdiua Generalnom sekretaru Ban Ki Munu, 16. jun 2008.

¹⁴⁷ Jeremić u "Saradnja s novom Vladom na rekonfiguraciji UNMIK-a".

¹⁴⁸ Tadić, *Vecernje Novosti*.

¹⁴⁹ Izjava Unmikovog portparola Aleksandra Ivanka, 11. avgust 2008. Ovo je pre faza nego završna tačka redukcije osoblja. Razgovor Krizne grupe s jednim višim zvaničnikom UNMIK-a, Priština, 31. jul 2008.

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁴² Razgovor Krizne grupe sa zvaničnicima, Njujork, avgust 2008.

¹⁴³ Izveštaj Generalnog sekretara o radu UNMIK-a, 12. jun 2008.

¹⁴⁴ Ibid.

Beogradom,¹⁵¹ srpski premijer Mirko Cvetković želi da Beograd pomogne u formiranju i oblikovanju EULEX-a.¹⁵² UN želi da misiji EU preda nadležnost za policiju, sudstvo i carinu, ali, EULEX čak ne učestvuje ni u razgovorima Beograda i UNMIK-a.¹⁵³

Grupa Kvint je bila vrlo zadovoljna Banovim idejama, mada je ona želela više preciznosti o povlačenju UN.¹⁵⁴ Rusija je reagovala negativno. Ambasador Čurkin je obavestio Generalnog sekretara da Moskva očekuje da će se on “uzdržati od nezavisnih akcija bez...sankcija iz Saveta bezbednosti o rekonfiguraciji UNMIK-a”, i da su “trenutni razgovori samo inicijalna faza moguće odluke Saveta bezbednosti o pomenutoj temi”.¹⁵⁵ Nakon što je Ban poslao svoje instrukcije UNMIK-u (25. juna) rusko Ministarstvo inostranih poslova poslalo je izjavu, optužujući ga da je “prekoračio [svoja] ovlašćenja donoseći odluke koje su u nadležnosti Saveta bezbednosti”.¹⁵⁶ Dana 8. jula Čurkin je zahtevao da se obustave aktivnosti oko rekonfiguracije s obzirom na to da je ona dozvoljavala “potpuno drugačiju” agendu EULEX-a koji uzurpira Unmikov mandat iz Rezolucije 1244.¹⁵⁷

Predsednik Tadić je odgovorio Banu da rekonfiguracija predstavlja prerogativ Saveta bezbednosti ali i da je Srbija spremna da razgovara o 6 pomenutih oblasti sa UN.¹⁵⁸ One večeri kada je formirana nova Vlada u Beogradu, on je izrazio olakšanje jer Banovi planovi zadržavaju UNMIK na Kosovu, rekavši da je čista većina Saveta podržala plan, dodajući da sada, u novim okolnostima, Srbija bi trebalo da postigne dogovor sa međunarodnom zajednicom.¹⁵⁹ S obzirom na to da je Srbija sada zaglavljena u uverenju da je EULEX neprihvatljiv ako Beograd ne učestvuje u oblikovanju misije i ako ne postoji saglasnost Saveta Bezbednosti, ona može sada biti zadovoljena i nekom

predsedničkom izjavom, a ne po svaku cenu novom rezolucijom.¹⁶⁰ Iz Srbije takođe poručuju: “Mi stalno naglašavamo da želimo da budemo uključeni”¹⁶¹

Na kraju, ipak, predlog Generalnog sekretara je sve osim polazne tačke za tranziciju kojoj nedostaje preciznost i daleko je od čvrstog temelja. Zanimjer je priznao nekim medijima: “Agenda nije usvojena i tek na kraju procesa rekonfiguracije mi ćemo videti gde se nalazimo”.¹⁶² EULEX je svestan da će njegovo razmeštanje zahtevati bar dva pokušaja ili “trzaja”, verovatno s nekoliko meseci između, dok se ne stigne do pune operativnosti.¹⁶³ Dalje povlačenje UNMIK-a i razmeštanje EULEX-a su dve međuzavisne operacije Razgovori sa Beogradom o 6 oblasti započeli su 23. jula a dodatni sastanci održani su 30. jula, 25. avgusta i 12. septembra.

U međuvremenu, Rusi u Njujorku budno prate planiranje rekonfiguracije. Prema rečima jednog insajdera iz UN-a, bar pre avgustovske krize u Gruziji, ruske diplomate posetile su nekoliko puta Diviziju za mirotvorne operacije Sekretarijata (DPKO) kako bi monitorisali i izvršili direktan pritisak.¹⁶⁴ Moskva je napustila Diviziju nakon tehničkog dogovora od 18. avgusta i nedostaje joj uticaja da je blokira. Transfer svih Unmikovih dobara će morati da ide preko Komiteta Generalne skupštine, gde Rusi mogu da nakupe dovoljno podrške (ako žele) kako bi blokirali proces, ali angažmani od 18. avgusta dozvoljavaju prodaju dobara Misije koja se ne mogu uspešno predati drugim misijama UN i smatraju se internim dokumentom. Sada, dok Srbija šalje neke signale da bi učestvovala u rekonfiguraciji, i dok je ruska energija usmerena na gruzijskim problemom, postoji šansa da će Moskva biti manje istrajna u naporima da blokira rekonfiguraciju.¹⁶⁵

¹⁵¹ “EULEX spreman za tehničku saradnju”, B92, 26. avgust 2008.

¹⁵² Videti njegov intervju, “Kosovo izazvalo domino efekat”, *Politika*, 28. avgust 2008.

¹⁵³ Razgovor Krizne grupe sa zvaničnicima EU, Priština, 26. avgust 2008.

¹⁵⁴ U svom obraćanju medijima, nakon sednice Generalnog saveta od 20. juna 2008., američki ambasador Kalilzad pomenuo je ovo, nedostatak specifične reference u potrebi za razgovorom koji treba formirati sporazumom Vlade Kosova kao nedostatke.

¹⁵⁵ Obraćanje Savetu bezbednosti, Njujork, 25. jul 2008.

¹⁵⁶ Izjava za medije ruskog ministra inostranih poslova, 27. jun 2008.

¹⁵⁷ Primedba medijima ambasadora Čurkina, Njujork, 8. jul 2008.

¹⁵⁸ Tadićev odgovor Ban Ki Munu, 12. jun 2008, republikovano u dbenim novinama *Zeri*, 16. jun 2008.

¹⁵⁹ Tadić, *Vecernje Novosti*.

¹⁶⁰ Razgovor Krizne grupe s jednim višim zvaničnikom EU, Brisel, septembar 2008.

¹⁶¹ Intervju premijera Cvetkovića, *Politika*, 28. avgust 2008.

¹⁶² Pres briefing SPGS Lamberta Zanimjera, Priština, 25 jun 2008.

¹⁶³ Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima EU, Priština, 30. jul i 26. avgust 2008.

¹⁶⁴ Razgovor Krizne grupe s jednim službenikom UN, Njujork, jul 2008.

¹⁶⁵ Razgovor Krizne grupe s jednim službenikom UN, Njujork, septembar 2008.

III. STANJE NA TERENU

A. PRVA PRIŠTINSKA DRŽAVA – KORACI KA IZGRADNJI

Tokom prvih 120 dana, koaliciona vlada PDK/LDK sa premijerom Hašimom Tačijem bila je disciplinovana i poboljšala je imidž Kosova u inostranstvu. Izbegla je nacionalističku retoriku i žestoke odgovore na provokacije Beograda ili kosovskih Srba, istovremeno održavajući obećanje o multietničnosti i usvajajući 41 novi zakon a „savitljivi“ legalni okvir iz Ahtisarijevog plana bio je na mestu 15. juna 2008. godine, kada je Ustav stupio na snagu. U velikoj meri ovaj napredak bio je omogućen jer je Vlada sledila direkcije SAD i MCK. Lična želja za simbolikom dobro je služila u prvih 120 dana, ali njena sposobnost vladanja je nepotpuna, stanovišta ograničena, a sposobnost da postigne političke kompromise neophodna kako bi makar minimalno pridobila Srbe i time izbegla neizvesnost oko potencijalne podele.

1. Donošenje zakona

Mnogi od 90 procenata kosovskih Albanaca procenjuju Ustav, koji nastoji da ostvari balans između prava pojedinaca i zajednica¹⁶⁶, "previše modernim" i velikodušnim prema multietničnosti¹⁶⁷. On nastavlja i oblikuje u državotvorne operacije većinu privremenih institucija¹⁶⁸ i kreira nekoliko novih. Manjinskim zajednicama daje posebnu zaštitu, poput mehanizama za sprečavanje da budu nadglasani u Skupštini o pitanjima "od vitalnog interesa". Druga pitanja, poput stvaranja novih opština sa većinskim srpskim stanovništvom i prava svih oblasti gde su Srbi predstavljaju većinu da primaju tehničku pomoć iz Beograda, nalaze se u paketu pratećih zakona, a ne u samom Ustavu.

Ustav ističe da suverenitet Kosova "potiče od" i "pripada" stanovnicima, ali takođe da međunaroni ugovori i običajno međunarodno pravo imaju primat

¹⁶⁶ Član 3 Ustava, dostupan na www.gazetazyrtare.com.

¹⁶⁷ Razgovor Krizne grupe s ministrom spoljnih poslova Skenderom Hisenijem, Priština, 29. maj 2008. Iako kosovska tradicija i zastrašivanja ne dozvoljavaju homoseksualcima izlazak u javnost, kosovski ustav dozvoljava civilnu vezu sa istopolnim partnerom. Originalni nacrt Člana 3 kaže: "Republika Kosovo je multietničko društvo". To je promenjeno u "Republika Kosovo je multietnička država Albanaca svih i ostalih zajednica" Uprkos kritikama, Vlada tvrdi da će promovisati i braniti taj koncept. Razgovor Krizne grupe sa zamenikom premijera Hajredinom Kućijem, Priština, 28. maj 2008.

¹⁶⁸ Pojašnjeno u Unmikovim Ustavnim okvirima iz 2001, videti www.unmikonline.org/constframework.htm.

nad domaćim zakonom i pojedine nadležnosti mogu biti delegirane međunarodnim organizacijama. Sud je ustanovljen kao vrhovni autoritet za ustavna tumačenja. Poslednja dva poglavlja Ustava, koja opisuju tranzicione ugovore, delegiraju stvarni autoritet MCP¹⁶⁹ tokom trajanja mandata, a čije odluke ne mogu preispitivati kosovske institucije. Ahtisarijev plan ima prednost nad Ustavom u slučaju da dođe do neusklađenosti među njima¹⁷⁰.

Oko 41 državotvoran zakon je usvojen u nekoliko paketa u vanrednim procedurama, bez uobičajene skupštinske rasprave¹⁷¹. Većina je proizašla iz Ahtisarijevog plana a MCK ih je sve profilterisao. Oni uključuju zakon o zaštiti i promociji prava zajednica i drugi manjinski orijentisane zakonske uredbe omogućavaju decentraizaciju i stvaraju specijalne zaštitne tone. Zakoni uključuju i one za osnivanje novih državnih institucija, poput bezbednosnih snaga, obaveštajnih agencija i diplomatskih servisa i podrazumevaju modifikovanje postojećih zakona poput onog o policiji, centralnoj banci, železnici i penzionom fondu a zakoni su i kao uredbe koje regulišu pitanja poput državnih simbola, državljanstva, civilne avijacije i telekomunikacija. Samo zakon o državnim praznicima je izazvao veliku kontroverzu. U originalnoj formi, on je isključivao tri datuma draga kosovskim Albancima, obeležavanje Dana zastave (28. november 1912), dana ulaska NATO na Kosovo (12. jun 1998) i Dan junaka Oslobođilačke vojske Kosova (opsada porodice Jašari, 6. mart 1998).¹⁷²

¹⁶⁹ O kraju njegovog mandata odlučuju MCP i MUG.

¹⁷⁰ Videti Poglavlje XIII Konačne predloge, Čl. 143, Paragraf 2: "Mere iz Sveobuhvatnog predloga za rešenje statusa Kosova od 26. marta 2007. imaju prednost nad svim ostalim legalnim merama na Kosovu", dostupno na www.gazetazyrtare.com.

¹⁷¹ Pojedini predstavnici civilnog društva i medija ponovo su pokrenuli pitanje uobičajenih demokratskih procedura i debate. Razgovori Krizne grupe, Priština, maj-jun 2008.

¹⁷² Tom nacrtu su se suprotstavili brojni predstavnici opozicije i vladini poslanici. Onda je preformulisano tako da sadrži dodatnih deset "memorijalnih dana" bez statusa zvaničnih praznika (distinkcija koju su propustili mnogi kosovski Albanci) koji podrazumevaju ova tri albanska dana, među kojima su Dan Albanaca, Dan mira i Dan odavanja pošte i komemoracije ratnih veterana. Drugi praznici podrazumevaju Dan Turaka (23. april), Roma (8. april), Aškalija (15. februar), Bošnjaka (28. septembar), Goranaca (6. maj) i dva koja bi trebalo da odrede Srbi u saradnji sa kosovskim predsednikom. Ako Srbi odluče da se uključe, oni će verovatno izabrati Vidovdan (28. juna), koji se od 1988. povezuje s Miloševićevim opozivom kosovske autonomije i proterivanjem Albanaca – izbor koji bi lideri kosovskih Albanaca najradije sprečili. Videti tekst Agrona Haljitaj (Halitaj), "Kosova shtet multifestiv" ["Kosovo, multipraznična država"], *Koha Ditore*, 24. maj

Dva zakona koja traži Ahtisarijev plan još nisu usvojena. Jedan o restituciji imovine je nepopularan među kosovskim Albancima koji veruju da bi time disproportionalno profitirali Srbi i Srpska pravoslavna crkva¹⁷³. Usvajanje Zakona o Ustavnom sudu takođe je odloženo, makar delimično, jer će do završetka perioda nadgledanja MCP imenovati tri od devet međunarodnih sudija i imati pravo da naglasa sud. Dana 29. jula, Arsim Bajrami, minister javnih poslova, najavoio je da će vladin krizni štab "sastavljen od pravnih eksperata, uključujući predstavnike ustavnog suda drugih zemalja i diplomatskih misija u Prištini", izraditi nacrt konstitutivnog sudskog zakona¹⁷⁴.

2. Upravljanje

Premijer Hašim Tači i njegov mali krug bliskih saradnika odlučni su da sprovedu centralizovanu kontrolu vlasti, za razliku od prethodne vladajuće koalicije, u kojoj premijer nije imao kontrolu nad ministarstvima koja su sama donosila svoje agende¹⁷⁵. Sve u svemu, administracija je pokazala veći osećaj za svrhu nego njeni prethodnici i ostaje popularna¹⁷⁶, ali centralizovani sistem donošenja odluka unutar malog kruga ljudi okupljenih oko premijera, doprinosi kašnjenjima i slaboj komunikaciji unutar vlade. Vlada je glasno najavljivala transparentnost kao značajnu karakteristiku, ali je način donošenja odluka i dalje mutan¹⁷⁷. Tači i njegovi šefovi kabineta čvrsto se

oslanjaju na uputstva iz ambasade SAD. Kancelarija premijera ima tendencije da doživljava državne službenike kao korumpirane i bliske njihovim političkim protivnicima¹⁷⁸. U protekle tri godine postignut je neki naredak u pravcu konsolidovanja državnih službi¹⁷⁹. Na čelima javnih insititucija i preduzeća članovi PDK zamenjuju tehokrate i službenike koje je imenovala prethodna vlada.

Premijer je odugovlačio sa imenovanjem ministara i drugih ključnih zvaničnika. Ministar odbrane imenovan je tek 3. avgusta, tri vicepremijerska mesta su još uvek nepopunjena, a nije određen ni šef Kosovske bezbednosno - informativne agencije, jer je Vlada imala probleme da identifikuje kandidate kome veruje Tači i koji je prihvatljiv za grupu Kvint i NATO. Oklevalo se i sa sastavljanjem upravnih odbora javnih preduzeća i naslednika Unmikove Agencije za privatizaciju (Kosovska poverilačka agencija). Tači i Sejdiću su više od dva meseca odugovlačili sa postavljanjem prvih deset, da bi ovi bili imenovani tek 28. avgusta¹⁸⁰.

Vlada se nije okrenula civilnom sektoru za pomoć u formulaciji politike ili iskusnim nezavisnim ili opozicionim figurama da lobiraju za više međunarodnog priznanja¹⁸¹. Vlada očekuje da Kvint, i posebno SAD, urade posao za njih. Opozicione figure i NVO Forum 2015. su tako lobirali nezavisno od Vlade. U avgustu, Forum je okupio građanske aktiviste i itelektualce iz arapskih zemalja na konferenciju u Prištini, koju je Tači propustio da u potpunosti podrži¹⁸². Ministarstvo inostranih poslova, formalno osnovano nakon 15. juna, pod Skenderom Husenijem iz LDK (koalicioni partner), osnovano je dva meseca ranije sa samo deset zaposlenih. Uradilo je veoma malo lobiranja i bili su toliko spori čak i u razvoju sopstvene internet

2008; i tekst Artana Bajramija, "Per hajr Vidovdani" ["Srećan Vidovdan"], *Express*, 27. maj 2008. Kosovskim Egipćanima, jednoj od tri "ciganske" etničke grupe, nije dodeljen dan za praznovanje. Videti. "Zakon o zvaničnim praznicima Repubike Kosovo", dostupan na www.gazetazyrtare.com.

¹⁷³ Posebno ako se samo uzima u obzir gubitak imovine nakon drugog svetskog rata.

¹⁷⁴ "Kosovo treba da formira Ustavni sud", *Balkan Insight*, Priština, 29. jul 2008.

¹⁷⁵ Trojica od ukupno 4 premijera Kosova bili su u toj neprijatnoj situaciji: Bajram Redžepi, Bajram Kosumi i Agim Čeku. Samo je Ramuš Haradinaj u svom kratkom "premijerovanju", od decembra 2004. do marta 2005. uspeo da kontroliše i koordinira pravac Vlade. U junu 2008. premijer Tači je otpustio zamenika ministra trgovine Namera Osmanija, člana LDK, koja je PDK-u koalicioni partner. Razrešenje je usledilo nakon Osmanijeve angažmana tj. javne rasprave s ministrom za transport i telekomunikacije Ljimajem, iz Tačijeve PDK. Ovo je stvorilo novu situaciju; prethodni ministri nikada nisu imali petlju da tako odlučno otpuštaju ministre, posebno ako nisu iz njihovih partija. Nakon što je reagovala na ovu smenu, LDK ju je kasnije prihvatila.

¹⁷⁶ Anketa iz maja 2008. pokazala je da procenat građana koji su imali pozitivno mišljenje o premijeru i predsedniku iznosi 70 odsto, a procenat onih koji veruju Vladi iznosi 47. Videti UNDP Early Warning Report.

¹⁷⁷ Nekim ministrima je bilo neprijatno što je Tači sazvaio sednicu Vlade pred medijima, s obzirom na to da prisustvo

medija sprečava otvorene diskusije a druge prilike za susret s premijerom su retke. Razgovor Krizne grupe s jednim višim zvaničnikom Vlade, Priština, 14. maj 2008.

¹⁷⁸ Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima Vlade, Priština, 20. maj 2008. i sa zvaničnicima zemalja članica Kvinta, Priština, 20. jun 2008.

¹⁷⁹ Razgovori Krizne grupe sa međunarodnim zvaničnicima, Priština, jun 2008.

¹⁸⁰ Svi su muškarci.

¹⁸¹ Grupa je formirana u julu 2008., uz podršku kosovskog ogranka Fondacije za otvoreno društvo, koju finansira član Upravnog odbora Krizne grupe Žorž Soroš, kako bi lobirala nezavisno od Vlade.

¹⁸² On je odbio da učestvuje na konferenciji, ali je bio na večeri u čast njegovim gostima te večeri. Na toj večeri je upoznao savetnika premijera Libije o kosovskim planovima da ojača odnose sa Izraelom. Razgovor Krizne grupe sa jednim svedokom, 2. septembar 2008. Sledećeg dana Tači je objavio da put Kosova ka priznavanju ide preko "Vašingtona i Brisela, a ne preko sumnjivih adresa", televizija RTK, večernje vesti, 26. avgust 2008.

prezentacije¹⁸³. Tači je, takođe, zaključio da postojanje Tima jedinstva nije neophodno i prekinuo je sastanke tog tela.¹⁸⁴

Kosovska rudimentarna ekonomija raste za oko 6 procenata godišnje¹⁸⁵ i vladine "uzdanice" ministarstva obrazovanja i transporta, koje vodi PDK, pokrenuli su energičnu akciju u izgradnju škola i puteva¹⁸⁶. Revizijom budžeta iz avgusta 2008. godine dodeljeno im je 16 i 28 miliona evra više. Ministarstva energetike i zdravlja nado sada nisu dobila novac. Nestanci električne energije su se pogoršali uz češće krahove glavnog oslonca, generatora elektrane "Kosovo B", izgrađenog 1980. godine. Vlada je zadržala distancu od sektora i odložila nabavku opreme neophodne za otvaranje novog rudnika uglja pre potpunog nestanka zaliha u 2010. godini, tvrdeći da su dogovori nasleđeni od prethodne vlasti, uključujući i planove za

izgradnju nove termoelektrane, bili napravljeni kako bi doneli korist političkom rivalu PDK-a - AAK - partiji prethodnog premijera Ramuša Haradinaja¹⁸⁷. Zdravstvena zaštita i dalje ostaje neorganizovana, a veliki i nejasno trošen budžet Ministarstva za farmaceutske proizvode se doživljava kao nagrada grupama u Vladi koje se međusobno nadmeću.

U nekoliko ključnih fiskalnih i ekonomskih oblasti, Vlada je u početku ostavljala institucije koje je UNMIK stvorio njihovim bezbednosnim mehanizmima, poput onih u privatizacijskim i penzijskim fondovima KPA. Vlada je smanjila je nepotrebne troškove¹⁸⁸ i Kosovska antikorupcijska agencija procenjuje da je samo 6 miliona eura pronevereno iz budžeta tokom prve polovine 2008. godine, dok je u istom periodu 2007. godine pod prethodnom vladom pronevereno 30 miliona eura¹⁸⁹. Ali Vlada je imenovala nekompetentne članove PDK da upravljaju telekomunikacijskim preduzećima¹⁹⁰ PTK i poreskom administracijom¹⁹¹,

¹⁸³ Tema koju je posebno kritikovao Henri Perit (Henry Perritt), "It's Time to Get to Work on Kosovo's Image", *New Kosova Report*, 1. jul 2008: "Prva stvar koju strani novinar uradi kada hoće da piše o Kosovu, on proveri dostupne veb informacije. Kada naiđe na prazne stranice na veb sajtu Vlade Kosova, teško je da će pisati pohvalno o kosovskom napretku". Jedne kosovske novine su takođe rasvetljavale okasnelo prisustvo ministarstava na veb stranama. Videti tekst Gazmenda Sulje (Syla), "Ministria "Coming Soon", *Koha Ditore*, 4. septembar 2008.

¹⁸⁴ Telo formirano u oktobru 2005., sastojalo se od tadašnjeg predsednika, premijera, predsednika skupštine i dvojice lidera opozicije, trebalo je da definiše kosovske pozicije u pregovorima o budućem statusu, koje je vodio Ahtisari 2006. i početkom 2007.

¹⁸⁵ Razgovor Krizne grupe sa zvaničnikom MMF-a, Priština, 29. maj 2008. Videti, takođe "Aide-Memoire, IMF Staff Visit to Kosovo, april 21-29 2008", dostupno na www.unmikonline.org/docs/2008/reports/IMF-Aide_Memoire_Final-April-2008.pdf; i "Kosovo-Assessment Letter to the European Commission, July 11, 2008", dostupno na www.seerecon.org/kdc/. MMF je pozitivno reagovao i preuzeo da procesuiru kosovsku aplikaciju za članstvo do 10. jula, izjavljujući da je "U kontekstu ove aplikacije jasno da je Kosovo odvojeno od Srbije kao nova i nezavisna država". "Statement on Membership of the Republic of Kosovo in the IMF", saopštenje za medije broj 08/179, 15 July 2008, dostupno na www.imf.org/external/np/sec/pr/2008/pr08179.htm. Uspeh aplikacije zavisi od većine i kvoruma od 55%. Imajući u vidu da države članice EU, SAD i druge industrijske zemlje drže većinu u glasovima i da su ove zemlje već priznale Kosovo, članstvo je očekivano do 2009. Članstvo u MMF je preduslov za članstvo u Svetskoj banci.

¹⁸⁶ Najperspektivniji kosovski ministar od 1999., trenutno ministar prosvete, Enver Hodžaj, doneo je stroga pravila za završne ispite, odbijajući da dodeli akreditacije brojnim privatnim univerzitetima sve dok ne dostignu određene standarde (premda je bio malo spor u naznačavanju tih standarda kao i u podvrgavanju Univerziteta u Prištini istom tretmanu). On se zalagao i za uvođenje kompjutera u škole, besplatne udžbenike i povećavanje plata nastavnom kadru.

¹⁸⁷ U saopštenju KMZ od 8. septembra, koje je dospelo do dnevnih novina *Koha Ditore*, ta kancelarija izražava zabrinutost zbog "odsustva političkih inicijativa u energetskom sektoru... i planova u vezi s KEK-om". Memorandum dat na uvid Kriznoj grupi, Priština, septembar 2008.

¹⁸⁸ Na vozila, goriva, obroke i telefonske pozive. Videti tekst Samija Kastatija, "Qeveria Thaci thote se ka shpenzuar gati €2 milione me pak se ajo Ceku" ["Tačijeva Vlada saopštila da je potrošila dva miliona evra manje od Čekuove Vlade], *Koha Ditore*, 29. jul 2008.

¹⁸⁹ Videti izveštaj Ljavidima Hamidija o konferenciji šefa agencije Hasana Pretenija, posvećenoj prvoj poliovini godine: "Per gjashte muaj, korrupsioni demton 6 millione buxhetin e Kosoves" ["Tokom prethodnih 6 meseci, korupcija je pojela 6 miliona evra iz kosovskog budžeta"], *Zeri*, 18. jul 2008.

¹⁹⁰ Videti tekst Arbane Džara (Xharra), "ICO-ja kerkon sqarime rreth emerimit te drejtorit te PTK-se" ["KMZ traži objašnjenje za postavljanje direktora PTK"], *Koha Ditore*, 31. jul 2008. Pritisak međunarodne zajednice je urodio plodom kada je novopostavljeni direktor PTK Adnan Merovci 5. septembra dao ostavku. Bivši pripadnik lične garde pokojnog predsednika Rugove, koji se kasnije pridružio PDK-u, Merovci, bio je primoran da prvo podnese ostavku na sve funkcije u PTK, a da zatim napusti i lidersku poziciju u kosovskoj izbornoj komisiji, pod sumnjom da je zloupotrebljavao položaj. Ministar za transport i telekomunikacije Fatmir Ljimaj iz PDK, bio je Merovciju snažna podrška za poziciju u PTK.

¹⁹¹ Prema Ahtisarijevom Sveobuhvatnom izveštaju, KMZ ima pravo veta na ovo imenovanje, ali ga je Vlada donela tokom 120 dana tranzicije, to jest, pre nego što je KMZ dobio svoja ovlašćenja. UNMIK je prihvatio tu osobu, reč je o bivšem vođi opštinskog ogranka PDK u Podujevu, Naimu Fetahu, i njegovo imenovanje je prihvaćeno na tri meseca. KMZ je u septembru zatražio od Vlade da obnovi taj konkurs. Videti tekst Ljavidima Hamidija (Lavdim Hamidi) "Pieter Feith kerkon qe drejtori i ATK-se te zgjidhet me konkurs" ["Piter Fejt tražid da Direktor poreske uprave bude izabran putem konkursa"], *Zeri*, 17. septembar 2008.

krenula u polugodišnju reviziju budžeta sa dodatnih 32 miliona evra troškova i zbnjujućim relokacijama 62 miliona evra uz minimalne konsultacije sa međunarodnim partnerima tri nedelje nakon donatorske konferencije u Briselu i, kao i prethodna vlada, ne sprečava uticaj velikih švercera¹⁹². Mediji bliski vlasti počeli su da podrivaju upravljanje UNMIK-a penzionim fondom¹⁹³ od 300 miliona evra, dok je Vlada najavila planove da potroši 250 miliona prihoda PTK, nad čime je MCK izrazio zabrinutost¹⁹⁴. Partijska kontrola javnih kompanija i procedura nabavke od strane PDK ne sluti na dobro i MCK i Evropska komisija su izrazili tihu zabrinutost¹⁹⁵.

Vlada prihvata da sektor bezbednosti i vladavine prava još uvek pripada UN i EU i tvrdi da će poštovati svaku formulu u vezi s kojom se usaglase¹⁹⁶. Ona nije preuzela formalnu kontrolu nad KPS-om i UNMIK policija ostaje prisutna, čak iako je to protivno novom ustavu i zakonu o policiji, i nezadovoljna je oklevanjem da se suoči sa paralelnim srpskim strukturama. Takođe je najavila i konsultovanje Ustava prilikom izbora novog šefa policije¹⁹⁷. Dana 8. jula formiran je zajednički, koordinacioni savet Vlade, Eulexa i Unmika a ne njego čelo postavljen je zamenik premijera Hajredin Kući¹⁹⁸. Tači je dao novi podstrek okupljanjem na dan petog sastanka MUP, najavivši zajedničko koordinaciono telo Vlade i Eulexa.¹⁹⁹

KPS je od UNMIK policije 3. jula preuzeo komandu nad Odeljenjem za policijske operacije, kontrolu nad Regionalnom jedinicom za kontrolu mase ("Operativna podrška") i ličnu zaštitu, deminiranje i KPS komandose²⁰⁰. UNMIK policija je zadržala prisustvo u KPS²⁰¹ i Nacionalna služba i dalje formalno ostaje pod vođstvom sve inertnije policije Unmika²⁰², iako sada već postoje redovni kontakti između Eulexa i KPS. Ranije žalbe KPS na to da UNMIK zadržava važne informacije o dešavanjima na severu marginalizuju se u korist pragmatičnog priznanja da su potrebne međunarodne snage tamo kao medijatori²⁰³. KPS je najavio da će izvršavati instrukcije Vlade²⁰⁴, ali do sada je Vlada preferirala da poveća svoj uticaj nad KPS neformalno, dok nastavlja zvanično da poštuje policiju Unmika. Iako nema formalnih moći da to učini, Ministarstvo unutrašnjih poslova sačinilo je radnu grupu da istraži koji su vladini predstavnici pokušali pokušaj atentata na premijera²⁰⁵. Slično tome, Vlada je 28. jula suspendovala direktora Carinske službe, Naima Huruglicu. On je vraćen na posao sredinom septembra, ali tek nakon međunarodnog lobiranja.

Vlada je preuzela šire nadležnosti za unutrašnja dešavanja, na primer, kontrolu popisa stanovništva, predstavila svoje nove pečate na graničnim prelazima i počela sa izdavanjem licenci avio kompanijama i konačno, 30. jula, počela sa izdavanjem kosovskih pasoša.

¹⁹² Razgovori Krizne grupe, carinska služba, Priština, april-maj 2008.

¹⁹³ Viktor (Victor) Buhala, "Vazhdon trusja" ["Odron se nastavlja"], *Express*, 30. avgust 2008.

¹⁹⁴ Videti tekst Arbene Džare (Arbana Xharra), "Parate e PTK-se do te shfrytezohen ne rruge, shendetesi e arsim" ["Novac PTK će biti upotrebljen za puteve, zdravstvo i obrazovanje"], *Koha Ditore*, 16. septembar 2008. KMZ je 8. septembra izdao saopštenje u kome izražava svoju zabrinutost.

¹⁹⁵ Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima EU, Priština, avgust-septembar 2008.; saopštenje KMZ-a, u kome se ističe "nedostatak jasnih i koherentnih smernica u ekonomskoj politici"; i saopštenje sa petog sastanka Međunarodne upravne grupe, 12. septembar 2008, dostupno na www.ico-kos.org/ u kome se kaže "Uprava javnih preduzeća...kao... [oblast] zaslužuje posebnu pažnju od strane Vlade".

¹⁹⁶ Razgovor Krizne grupe sa zamenikom premijera Hajredinom Kućijem, Priština, 28. maj 2008.

¹⁹⁷ Videti tekst Jetona Musliu (Jeton Musliu), "Ne radhe policia" ["Policija je sledeća"], *Express*, 1. septembar 2008.

¹⁹⁸ "Qeveria, EULEX-i dhe UNMIK-u formuan Keshillin per sundimin e ligjit" ["Vlada, EULEX i UNMIK formirali Savet za vladavinu prava"], *Koha Ditore*, 9. jul 2008.

¹⁹⁹ Videti tekst Visara Fetaja "Qeveria dhe EULEX bashkepunojne per forcimin e sundimit te ligjit" ["Vlada i EULEX saražuju na jačanju vladavine prava"], *Zeri*, 13. septembar 2008.

²⁰⁰ Zija Miftari, "Njesit elite per nderhyrje te pare kalon ne pergjegjesi te Policise se Kosoves" ["Elitna jedinica za prve intervencije dedeljena kosovskoj policiji"], *Koha Ditore*, 4. jul 2008.; i razgovor Krizne grupe sa višim zvaničnikom KPS-a, 12. septembar 2008.

²⁰¹ Mitrovačku regionalnu komandu i neke prerogative u graničnoj policiji i odseku za kriminal.

²⁰² A naslednik policije UNMIK-a otišao je tokom prve polovine 2008. Jedan poručnik je nekoliko nedelja vodio policiju UNMIK-a.

²⁰³ Intervju Krizne grupe sa jednim višim zvaničnikom KPS-a, Priština, 12. septembar 2008.

²⁰⁴ Portparol KPS-a Veton Eljšani, Unmikova redovna konferencija za novinare, Priština, 9. jul 2008.

²⁰⁵ Jednog dvadesetogodišnjeg lopovčića upucao je u rame jedan Tačićev bodigard, koga je otac dečaka pedao policiji. Sud je odredio višemesečni pritvor do suđenja pod sumnjom da je reč o pokušaju ubistva, iako je policija sugerisala da nema dokaza da je bio naoružan a niko iz Tačićeve porodice i gardova nije pozvan da da izjavu. Oslobođen je pre suđenja, 13. avgusta. Komandiri KPS-a su osetili olakšanje kada je jedan policajac UNMIK-a odrežen da formira krizni štab. Razgovor Krizne grupe, jun i septembar 2008.

3. Održavanje stabilnosti

Tači nije održao jedinstvo političke klase kosovskih Albanaca, koje je postojalo od kasne 2005. do 2008.²⁰⁶ godine. Politička scena je sve intenzivnije pod dominacijom njegovog rivalstva sa drugim bivšim komandantom Oslobođilačke vojske Kosova, nekadašnjim premijerom, Ramušem Haradinajem²⁰⁷. Nijedan od političkih tabora ne nudi u potpunosti ubedljiv politički plan orijentisan na razvoj. Haradinaj pokušava da ujedini tri albanske političke partije opozicije²⁰⁸, dok Tači pokušava da marginalizuje Haradinajevu AAK²⁰⁹ i saraduje sa preostale dve opozicione partije. Čini se da njegov recept za društveni mir predstavlja dugoročnu političku i institucionalnu dominaciju PDK i njegovih saveznika iz obaveštajnih struktura²¹⁰ K-SHIK. Od kad je PDK preuzela vlast, širom Kosova je prestalo pojavljivanje naoružanih albanskih paramilitaraca.

Tenzije je započeo incident od 6. juna u Tačijevoj kući, kada je član njegovog obezbeđenja upucao provalnika u ruku, nakon čega je premijer implicitno

²⁰⁶ Prošle su dve i po godine od Ahtisarijeve prve posete u svojstvu Specijalnog izaslanika za budući status, ali razmirice nisu nestale, sve dok proglašenje nezavisnosti iz februara 2008. nije ujedinilo politički spektrom Albanaca, smanjujući podele među njima. Te podele su ranije išle i do istrebljivačkih ubistava (od 1998 do 2003). Za istorijat videti Izveštaj Krizne grupe za Evropu broj 163, *Kosovo After Haradinaj*, 26. maj 2005.

²⁰⁷ Njihovo rivalstvo je sada preslikano u povremenom nasilju i rivalstvu među političkim partijama Albanaca u Makedoniji. Tačijev PDK i Haradinajeva AAK imaju svoje partnere među zavađenim strankama u Makedoniji. BDI Aljija Ahmetija bliska je PDK-u a PDSH Menduha Tačija Haradinajevoj Alijansi za budućnost Kosova.

²⁰⁸ On je 31. avgusta pozvao dvojicu lidera na večeru ali je samo jedan došao. Videti: Besnik Ramadanaj, "Bisedime pa konkluzione" ["Razgovori bez zaključka"], *Express*, 1. septembar 2008.

²⁰⁹ Videti Faik Hoti "Tenderi 15-milionesh i Behgjet Pacollit ve ne dyshim krijimin e bllokut opozitar" ["Pacolijevi tenderi od 15 miliona dovode formiranje opozicionog bloka u sumnju"], *Zeri*, 15. septembar 2008.

²¹⁰ Formiran 1998. uz pomoć albanske obaveštajne službe, K-SHIK je funkcionisala kao obaveštajno krilo OVK. Nakon juna 1999., postala je obaveštajno krilo Tačijeve privremene Vlade. Nastavila je da radi iako je ta Vlada raspuštena u januaru 2000. U snimljenom obraćanju, koje je emitovala RTK (u dnevniku) 14. juna 2008., šef K-SHIK, Kadri Veselji, rekao je da je misija K-SHIK-a završena i da će se ta organizacija rasformirati u korist nove Obaveštajne agencije Kosova. K-SHIK tvrdi da je legalna organizacija, a to tvrde i zvaničnici PDK. Drugi ne vide osnovu za takvo mišljenje, ističući da je organizacija neodgovorna. Videti Zija Miftari, "SHIK legal vetem per PDK-ne" ["SHIK je legalna samo za PDK"], *Koha Ditore*, 17. jun 2008.

optužio AAK da pokušava da ga ubije²¹¹. Tači je zahvalio LDD i AKR "demokratskoj opoziciji" za podršku, ali je ispustio Haradinajevu partiju, u izjavi za BBC "Kosovo zna ko su napadači iz te noći²¹²." Nakon njegovog povratka iz Haškog tribunala, koji ga je u prvostepenoj presudi u aprilu 2008. godine oslobodio optužbi za ratne zločine, Haradinaj je oštro kritikovao Vladu zbog slabog lobiranja za većim brojem priznanja, nedostatkom strategije za integraciju Srba, posebno onih sa severa, tolerisanje prisustva Unmika nako 15. juna i korupciju²¹³. On je takođe optužio da se kroz K-SHIK, čiji su službenici zauzeli brojne pozicije u Vladi, stvara "KGB" država²¹⁴ i traži raspisivanje izbora mnogo pre isteka Vladinog trogodišnjeg mandata, tvrdeći da Ahtisarijev plan predlaže da se izbori održe u roku od devet meseci nakon proglašenja nezavisnosti²¹⁵.

Haradinaj i zvaničnici AAK nisu 15. juna prisustvovali ceremoniji proglašenja Ustava; šef K-SHIK Kadri Veselji bio je istaknuta zvanica. Besni zbog Haradinajevih kritika, zvaničnici su mu savetovali da bude pažljiv jer bi mogao biti optužen za korupciju²¹⁶. Tači je pozdravio predlog o diplomatskom angažovanju pripadnika "demokratskog dela opozicije²¹⁷" i pozvao lidere LDK i AKR da se priključe Vladi na donatorskoj

²¹¹ Njihov strah preti da uđe u "krug paranoje...u kome će strah od političkog nasilja stvoriti još više straha, i više potencijalnog nasilja; gde bi nedostatak poverenja u institucije reda i mira stvorio nepoverenje koje bi paralisalo te institucije" Veton Suroi, "Tri fatet e Fazli Sejdiut" ["Tri sudbine Fazlija Sejdiua"], *Koha Ditore*, 12. jun 2008.

²¹² U saopštenju za medije od 8. juna 2008., Vlada je istakla svoju rešenost "da nastavi borbu protiv zla, za dobrobit czemlje i svih građana".

²¹³ Dve veće parlamentarne opozicione stranke formirane u 2007., LDD i AKR, nisu ispoljile toliko kritičizma. Mnogi smatraju Haradinaja nepodesnim da sudi za korupciju. Vlada od 2004-2007., koju je u jednom trenutku on vodio, i kojom je kasnije dominirao iz pozadine, nije se proslavila u ovom smislu. Ministarstvo za industriju, na čijem je čelu AAK, formiralo je fond za sakupljanje novca za Haradinajevu odbranu u Hagu i to je izazvalo dosta kontroverzi.

²¹⁴ Razgovor Krizne grupe sa Ramušem Haradinajem i zvaničnicima AAK., Priština, maj 2008.

²¹⁵ MCP ima ovlašćenje da odluči kada će se održati izbori, ako kosovski političari ne mogu da se slože. On će verovatno predložiti održavanje izbora krajem 2009. Razgovor Krizne grupe sa višim međunarodnim zvaničnicima, Priština, 2. septembar 2008.

²¹⁶ Druga pretnja je bila da bi zgrada glavnog štaba dodeljena AAK od strane K-SHIK u 2000. mogla biti konfiskovana. Razgovor Krizne grupe, K-SHIK, Priština, maj 2008.

²¹⁷ Intervju, Artan Mustafa, "Nuk ngutemi me emrat" ["Ne žurimo sa imenima"], *Express*, 7. jul 2008.

konferenciji, istovremeno ignorišući AAK²¹⁸. Tači je ignorisao i lobističku inicijativu NVO Forum 2015, obzirom da je Haradnaj objavio pismo koje je uputio Vladi u aprilu, predlažući da angažuje neke od ljudi iz Foruma u okviru napora na ostvarivanju međunarodnog priznanja²¹⁹. Provladini mediji su zanemarili ovu inicijativu²²⁰.

Tačijeva stalna marginalizacija AAK rizikuje da vrati nasilje na političku scenu kosovskih Albanaca, On zaobilazi institucije, potkopava se međunarodno prisustvo i jača obeshrabrivanje Srba a time se umanjuju sposobnosti Kosova da radi na ostvarenju potpune nezavisnosti.

4. Bavljenje Srbima

Priština očekuje da ukoliko ona saraduje, međunarodno civilno prisustvo može postepeno doprineti ostvarivanju suvereniteta Kosova na celoj teritoriji. Priština smatra da bi kosovski Srbi trebalo da prihvate "novu realnost", ali precenjuje snage koje bi mogle da izvrše pritisak na Srbe sa Kosova. Vlada je više puta zatražila od Unmika i KFOR-a da u njihovo ime uspostave kontrolu na graničnim prelazima na severu, železnici i u sudu u Mitrovici i retorički insistira da se njen autoritet uspostavi na celoj teritoriji Kosova. Ovakva nastojanja je podstakla akcija od 17. marta, kada su UNMIK i KFOR pokušali da preuzmu sud, a očekivano je više aktivnosti nakon 15. juna, a tu sapadaju ponovno postavljanje punktova na Kapiji 1 i 31 ili njihovo zatvaranje za komercijalni saobraćaj²²¹.

Nakon 15. juna Priština je, ipak, smanjila očekivanja i postala veoma nepoverljiva prema Unmiku. Nakon izveštaja UN o nasilju od 17. marta u Mitrovici, koji izgleda kao da opravdava nasilje srpskih napadača a Zanijer se postavio kao da je spreman da dozvoli stvaranje podstruktura etničkih Srba u okviru KPS i počne da razgovara sa liderima paralelnih opštinskih srpskih vlasti koje je UN ranije samtrao nelegalnim,

²¹⁸ Sami Kastrati i Zekirja Šabani (Shabani) "AAK-ja, e vetmja qe nuk merr ftese per konferencen e Donatoreve" ["AAK nije pozvana na donatorsku konferenciju"], *Koha Ditore*, 10. jul 2008.

²¹⁹ Na novinarskoj konferenciji od 28. jula. Videti: Jeton Lapaštica (Llapashtica), "Ramush Haradinaj: Keshtu nuk qeveriset vendi" ["Ramush Haradinaj: tako se ne vodi država"], *Koha Ditore*, 29. jul 2008.

²²⁰ Posebno dnevnik *Express*, u nekoliko tekstova iz avgusta 2008.

²²¹ Tekst Bukurije Baraliju (Baraliu), "Prishtina preferon mbylljen e pikave doganore" ["Priština preferira zatvaranje kapija"], *Koha Ditore*, 1. jun 2008; i razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima Vlade i poslanicima PDK, Priština, maj.-jun 2008.

prištinski mediji su kritikovali šefa UNMIK-a²²². Gradonačelnik Mitrovice, Bajram Redžepi, je 10. jula dao Unmiku pet dana roka da odgovori lokalnim Srbima koji nisu dozvoljavali opštinskim vlastima da postave vodovodne cevi za selo Suvi Dol²²³. UNMIK i KFOR su odbili da se suprotstave. UNMIK je, umesto toga, ponudio da ponzoriše cevi, a zatim se uključio i KFOR, ali problem još uvek nije rešen. UNMIK nije učinio ništa da spreči paralelne srpske vlasti iz Štrpca od proširivanja svoje vlasti u opštini.

Prištinski lideri tvrde međunarodnoj zajednici da će oni inkorporirati oblasti naseljene Srbima u Kosovo putem sistema "privlačnosti" a ne putem sile²²⁴. Ali Vlada je do sada uložila veoma malo energije ili političkog kapitala u ove napore i daje provokativne izjave poput: "Oni koji se protive zakonu i redu suočiće se sa državnom silom²²⁵". Albanci iz KPS-a počeli su nakon 15. juna²²⁶ da pritiskaju Srbe koji imaju srbijanske a ne kosovske registracijske tablice, ali su veoma pažljivo održavali red tokom tradicionalnog konfrontirajuće proslave Vidovdana, 28. juna (godišnjica bitke za Kosovo iz 1389 godine, koja se povezuje sa Miloševićevim obnavljanjem srpske vlasti na Kosovu.)²²⁷

Vlada nije otpustila ili prestala da isplaćuje plate stotinama Srba u enklavama koji su se povukli iz Unmika i kosovskih institucija nakon 17. februara²²⁸, ali je propustila da se založi za njih²²⁹ i omogućila je

²²² Gazmend Sulja (Syla), "Zannieri zemerom Kosovaret" ["Zanijer ljuti gražane Kosova"], *Koha Ditore*, 2. avgust 2008. and Mufail Limani "Zannieri jashte Kosoves!" ["Zanijer, odlazi s Kosova!"], *Express*, 6. avgust 2008.

²²³ Fatmir Aljiu (Aliu) i Izedin Krasnići (Krasniqi) "Rexhepi i jep ultimatum UNMIK-ut", ["Redžepi uslovljava UNMIK"], *Koha Ditore*, 10. jul 2008.

²²⁴ Razgovor Krizne grupe sa vice premijerom Hajredinom Kućijem, Priština, 28. maj 2008.

²²⁵ Vice premijer Hajredin Kući citiran u tekstu Špenda Ljimonija (Shpend Limoni), "Edhe Pertej Ibrit?" ["I na drugoj strain Ibra, takođe?"], *Express*, 2. jun 2008.

²²⁶ Razgovori Krizne grupe, Gračanica i sever Mitrovice, april 2008.

²²⁷ Opaska Krizne grupe, Gračanica, 28. jun 2008.

²²⁸ Tači je javno ukorio pomoćnika Komesara KPS-a, generala Šeremeta Ahmetija, zbog njegove odluke s kraja maja, da obustavi plaćanje srpskih oficira dok se ne vrate na posao, naredivši da se ta obustava isplate nastavi. Videti tekst Dafine Mirtje (Dafina Myrtja), "Flakaresha per Gjeneralin" ["Šamar u lice generalu"], *Express*, 31. maj 2008.

²²⁹ Propuštene su i druge prilike za to. Vlada je propustila da replicira (u korist enklavskih Srba) bivšem ruskom premijeru Jevgeniju Primakovu kada je sugerisao: "Najbolje rešenja za Srbe bilo bi da sada da napuste južne delove Kosova i da se presele na sever, koji je bliži Srbiji, a zatim i da se pridruže Srbiji". "Yevgeny Primakov, former prime minister of Russia,

porast srpskog nepoverenja²³⁰. Veliki broj kosovskih Srba je nekoliko nedelja bio razočaran zbog toga što Beograd nije ispunio svoja obećanja o alternativnim platama, ali je Priština propustila priliku da obezbedi statusno neutralne formule kako bi ljudi mogli da zadrži svoja radna mesta. Ona još uvek mora da proširi partnerstva sa Srbima izvan male Srpske liberalne stranke (SLS)²³¹.

Priština ne priznaje paralelne srpske vlasti formirane nakon 11. maja i insistira da kontroliše primenu decentralizacije. Sredinom juna, na hitnu preporuku MCK, produženi su mandat četvorici bivših srpskih predsednika opština, izabranim 2002. godine, za još tri meseca, ali je to imalo posledice na terenu, tamo gde su ove Unmikove opštine zamenjene paralelnim, srpskim opštinama²³². Vlada je odbila predlog MCK da UNMIK legalizuje nove paralelne srpske opštine u severnoj Mitrovici²³³ i celokupan pristup je onemogućen zbog suprotstavljanja svih Srba uključenih u paralelne opštine²³⁴.

Decentralizaciju, široko doživljenu kao skrojenu prema interesima Srba na Kosovu, biće teško sprovesti. Tokom prvih šest meseci nezavisnosti, to nije bio Vladin prioritet – Tači je informisao ministra iz koalicione stranke LDK – iako su Srbi jasno bili nezainteresovani da se uključe čak i uz energične napore Prištine. Vlada je kreirala međuministarsku Radnu grupu za decentralizaciju kojom predsedava MCK i nekoliko meseci je tvrdila da planira da počne šestomesečnu

supports partition of Kosovo”, Associated Press u *International Herald Tribune*, 26. mart 2008.

²³⁰ Srbi iznekoliko enklava tvrde da Priština prekraja lokalnu demografsku strukturu, udešavajući da Srbi budu nadglasani čak i u onim opštinama koje su po Ahtisarijevom planu videne kao pretežno srpske. Kupovina zemlje između Preoca i Lepine od strane Albanaca izazvala je sumnju među lokalnim Srbima o tome da se Albanci spremaju da naprave novi grad od oko 3000 stanovnika, kako bi podelili teritoriju koja bi prema Ahtisarijevom planu trebalo da predstavlja gračaničku opštinu. Gračanički Srbi takođe vide razmeštanje dreničkih oficira KPS-a u zamenu za Srbe koji su napustili posao, kao namernu provokaciju. Razgovori Krizne grupe, Gračanica i Novo Brdo, april-maj 2008.

²³¹ Njena dva ministra su “zamrla” svoje pozicije nakon nezavisnosti, ali su se vratili 21. marta 2008.

²³² Samo je bivši predsednik opštine Štrpce, Stanko Jakovljević, pokazao interesovanje za prištinski mandat, ali on je nepopularan u svojoj zajednici i nema političku težinu.

²³³ Tvrdi da se time ne uključuje i zajednički Gradski odbo, predviđen Ahtisarijevim planom. MCK je procenila da je početak njenog rada važniji a da bi Gradski savet mogao da dođe kasnije. Razgovor Krizne grupe sa međunarodnim zvaničnikom, Priština, 31. jul 2008.

²³⁴ Razgovor Krizne grupe sa jednim međunarodnim zvaničnikom, Priština, 16. septembar 2008.

kampanju kako bi informisala javnost da decentralizacija neće samo biti od koristi Srbima, već će takođe omogućiti više raspoređivanja sredstava i moći u donošenju odluka opštinama širom zemlje. Prisutnost ministara u ovoj radnoj grupi je bila mala, ali je 11. septembra Tači bio kopredsedavajući koji je davao pozitivne izjave kako bi podstakao proces²³⁵.

Izgleda da je implementacija izazov i u većini pretežno albanskih opština, u kojima (možda) nedostaju administrativni kapaciteti. Na kraju, prištinski ministri možda budu zapanjeni topljenjem njihovih centralizovanih budžeta. Stvaranje ambicioznije politike uzelo bi više vremena. Bez mogućnosti da sprovede demokratizaciju severno od Ibra, Vlada i MCK planiraju da krenu bar sa enklavama, formirajući pripremne opštinske timove od Srba koji žele da saraduju. Priština se nada da će se oni iz paralelnih institucija postepeno pridruživati procesu.²³⁶

Vlada insistira (barem javno) da se Ustav mora primenjivati uniformno, širom Kosova. Tači je u avgustu odbacio bilo kakvu mogućnost pregovaranja posebnih angažmana sa Beogradom u vezi sa policijom, sudstvom i carinom u većinsko srpskim područjima, i odbacio sve naknadne Zanijerove pregovore kao nevažne.²³⁷ U nastojanju da izbací Prištinu iz igre, Beograd je počeo da traži da bude uključen u razgovore, tačno tada kada je Tači izrazio svoje rigidno stanovište.²³⁸ Ali, Tačijev hardlajnerski pristup počinje da smekšava. Vlada je 3. septembra objavila da se širenje njene vlasti na severu neće brzo desiti, ali je odbacila i mogućnost nasilja u za postizanje svojih ciljeva.²³⁹

²³⁵ Razgovor Krizne grupe sa jednim zvaničnikom Vlade, Priština, 16. septembar 2008; i saopštenje nakon 5. sastanka MUG, 12. septembar 2008, dostupno na www.ico-kos.org/.

²³⁶ Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima MCK i Vlade, Priština, septembar 2008. Ovaj pristup rizikuje stvaranje nove podele među kosovskim Srbima, odvajajući ih još više od većine. Alternativni pristup koji bi povećao šanse da kosovski Srbi prihvate promene i pristanu na učešće bio bi da Priština i MCK naglase tehnički, statusno-neutralni momenat decentralizacije i da nađu načina da premoste jaz između striktno-Ahtisarijevog-plana i trenutnog srpskog stava - sveosim-Ahtisari. To može da se postigne formiranjem agencije za decentralizaciju, koja bi mogla da implementira politiku Vlade, ali da i dalje ima ulogu statusno-neutralnog poslednika, na osnovu čega bi Srbi počeli da saraduju, a ne bi dmah bili videni kao izdajnici koji prihvataju prištinu.

²³⁷ Videti tekst Samija Kastatija, “Thaci: Jo negociata” [“Tači: ne pregovorima?”], *Koha Ditore*, 6. avgust 2008.

²³⁸ Videti intervju državnog sekretara u Ministarstvu za KiM Olivera Ivanovića u tekstu Besnika Ramadanaja, “Serbet ftojne shqiptaret” [“Srbi pozivaju Albance?”], *Express*, 2. septembar 2008.

²³⁹ Izjava vice premijera Hajredina Kućija, TV vesti, 3. septembar 2008.

Tači je postao prijemčiviji za diplomatske argumente koje zagovaraju privremene kompromise za sever, kao što su sudovi u kojima se koriste zakoni Unmika i to može biti suštinska zamena za podelu.

5. Enklave kosovskih Srba

Dok su Srbi sa severa upotrebljavali silu ili su pretili proterivanjem ili preoblikovanjem kosovskih institucija i blokiranjem EULEX-a, Srbi koji se nalaze južno od Ibra bili su mnogo pažljiviji. Mnoge samoproklamovane nove opštine (osnovane nakon majskih izbora) iščekuju novac iz Beograda ali bez međunarodnog i priznavanja Prištine, njihove nadležnosti su ograničene.²⁴⁰ U Gračanici i istočnim enklavama, na mestima gde pripadnici srpskog KPS-a odbijaju da rade u toj službi, Albanci patroliraju umesto njih.²⁴¹ U južnoj, planinskoj enklavi, Štrpcu, srpski KPS je nastavio da uvažava komandni lanac KPS-a i radi zajedno sa albanskim kolegama, čak i pored toga što su tamo formirane paralelne opštinske vlasti (nakon 11. maja 2008.).

Mnogi iz enklava napustili su poslove u Unmiku i Vladi Kosova, verujući obećanju bivšeg ministra Samardžića da će ih Beograd staviti na platni spisak. Oko 90 Srba koji su napustili posao u Lipljanskom zatvoru saznalo je da srpsko Ministarstvo za Kosovo nema novca da ih plati a i da Ministarstvo pravosuđa, koje kontroliše DS, ne namerava da ih zaposli. Oni su danima obletali oko kancelarije Ministarstva u Gračanici. Radnici Radio Gračanice videli su svoju šansu da se domognu srpskih platnih spiskova, pa su otpočeli štrajk glađu. Pod pritiskom i u strahu da ne budu obeleženi kao izdajnici, ministarstva i javna preduzeća zaista jesu preuzela kosovske Srbe, mada im oni nikako ne koriste. Krajem maja 2008. Ministarstvo pravosuđa je zaposlilo 59 lipljanskih službenika i 15 iz gnjilanskog zatvora.²⁴² Samo mali broj Srba, koji su 17. marta napustili svoj posao, vratili su se na ta radna mesta.

Enklave nisu potpuno sigurne kako treba odgovoriti EU. Mnogi razmeštanje Eulexa doživljavaju kao nepobitno, posebno posle Banovog izveštaja o rekonfiguraciji, ali se još uvek nadaju da će UNMIK zaustaviti potpuno

prenošenje nadležnosti vlastima u Prištini.²⁴³ Tokom prvih 120 dana, dva poznata, ali ne i mnogo omiljena politička lidera kosovskih Srba, bliska DS-u, Oliver Ivanović i Rada Trajković, izjavili su da je kosovski Ustav realnost za enklave i da Beograd ne treba da sprečava njihovu saradnju sa Eulexom i u sprovođenju decentralizacije iz Ahtisarijevog plana, čak iako većina stanovnika generalno, Ahtisarijev plan poistovećuje sa albanskim institucijama i njihovim preuzimanjem svih nadležnosti²⁴⁴. Ivanović je u julu prihvatio mesto državnog sekretara u Ministarstvu za Kosovo i Metohiju i sada tvrdi da ne treba saradivati sa Eulexom ili Ahtisarijevim planom.²⁴⁵ Trajkovićeva se, međutim, sastala sa šefom Eulexa de Kermabonom, kako bi izrazila svoju podršku za tu misiju.²⁴⁶

Do formiranja Vlade Srbije u julu, bilo je zabune oko toga ko predstavlja Beograd u enklavama. Vladin Koordinacioni centar za KiM, preuzet je u aprilu 2007. od strane Ministarstva za KiM i njime je dominirao kadar DSS-a, mada je bilo i nekih članova DS, koji su tek nakon decembra 2007. postali poznatiji. Mladi i ambiciozni koordinatori DS-a, uticali su na gračaničku "Kosovsku zemlju" i vitinsku oblast,²⁴⁷ iako ih Samardžić nije priznavao dok je bio ministar.²⁴⁸ U julu je novi ministar Goran Bogdanović otpustio sve koordinate KC KiM, naređujući im da predaju nadležnosti noviozabranim vlastima.²⁴⁹ Sredinom septembra on je izmestio svoju kancelariju iz Beograda u Mitrovicu i Gračanicu ne bi li time pokazao brigu nove Vlade za enklave.

²⁴³ Razgovori Krizne grupe s Radom Trajković, Gračanica, april, maj i jul 2008. i "Strah Srba sa Kosova zbog Ustava", B92, 16. jun 2008.

²⁴⁴ Razgovori Krizne grupe s Radom Trajković, Gračanica, april, maj i jul 2008.; Intervju televizije B92 sa Oliverom Ivanovićem, videti "Metafizika koegzistencije".

²⁴⁵ Videti njegov intervju sa Bukurie Bajraliu, "Ivanović: Qeveria e Kosoves nuk do te kete autoritet ne veri" ["Ivanović: Vlada Kosova neće imati vlast na severu"], *Koha Ditore*, 24. avgust 2008.

²⁴⁶ "Predstavnici kosovskih Srba sastali se sa de Kermabonom", B92, 23. avgust 2008.

²⁴⁷ Goran Arsić i Zoran Krčmarević.

²⁴⁸ Što je dovelo do uzdržavanja lokalnog DS-DSS-a od zauzimanja prostorija i vozila u nekim enklavama. Slični konflikti su se desili nakon majskih izbora, kada su novoizabrani zvaničnici zatražili da im koordinatori KC pripreme prostorije za rad. U jednom incidentu, jedan radikal je započeo kavgu s koordinatrom KC iz Gračanice, koji je iz Nove Srbije (saveznice DSS-a) kada su pokušali da preuzmu njegovu kancelariju 19. juna. B. Mitrović, "Tuča funkcionera SRS-a i Nove Srbije", *Politika*, 20. jun 2008.

²⁴⁹ Videti "Ministar Bogdanović na Kosovu", B92, 18. jul 2008.

²⁴⁰ Samo je Štrpce prepoznalo opštinske granice koje sadrže srpsku većinu, u ostalim mestima nove opštine su proglašavane u postojećim granicama većinsko-albanskih jedinica.

²⁴¹ Mali broj se vratio na posao. Jedan lokalni Srbin se žalio da su novi oficiri KPS-a (koji zamenjuju Srbe koji su napustili posao) iz Drenice, a ne iz mešovitih ili razvijenijih oblasti, pa su zbog toga agresivniji. KPS je, navodno, u maju pretukao jednog srpskog tinejdžera. Ipak, tokom proslave Vidovdana, 28. juna 2008., kada su Srbi zauzeli glavnu gračaničku ulicu, albanski policajci su se pomašili s masom i uspostavili red.

²⁴² "Službenik poporavnog doma otpušten", B92, 30. maj 2008.

B. TAKTIKE NOVE VLADE SRBIJE

Pobednička koalicija proevropskog lidera Borisa Tadića (koalicija DS – SPS), koja je položila zakletvu 7. jula 2008., možda želi da potroši manje energije na problem Kosova od prethodnika, ali će DSS i SRS nastojati da utiču na održavanje tvrdih stavova. U svojim prvim obraćanjima, Vlada je nagovestila da bi mogla da prihvati EULEX i da bi trebalo da radi na poboljšanju odnosa sa zemljama koje su priznale Kosovo, mada, istovremeno ističe da će nastaviti politiku prethodne Vlade o Kosovu, pozivajući nacionalističku opoziciju da podrži “jedinственu državnu politiku”. Premijer Cvetković je ponovio da Srbija nikada neće priznati Kosovo, a Vlada je usvojila novu rezoluciju “o apsolutnom i jedinstvenom nastavku državne politike prema Kosovu”.²⁵⁰ Vlada je 8. septembra povukla nacrt te rezolucije jer je opozicija nameravala da glasa protiv, ali je u septembru obnovila pregovore sa DSS-om i “napredanjacima” (bivšim radikalama), kako bi harmonizovala tekst.²⁵¹

Tadić je, možda, onda kada je objavio da većina Saveta bezbednosti podržava Banov predlog rekonfiguracije i stav da međunarodno prisustvo ne može da ostane u istom obliku, pokušao da signalizira zaokret u vezi sa politikom Srbije prema rekonfiguraciji Eulexa i Unmika, Ipak, lideri DS-a i dalje tvrde da razmeštanje Eulexa još uvek zavisi od Beograda i odobrenja Saveta bezbednosti i da se ne može povezivati sa Ahtisarijevim planom²⁵², a premijer Cvetković je nedavno uslovio razmeštanje odlukom da Srbija postane partner u procesu donošenja odluka vezanih za EULEX.²⁵³

Nova Vlada je ignorisala pritisak nekih država članica EU o obraćanju Međunarodnom sudu pravde u vezi sa

Deklaracijom o nezavisnosti Kosova. Taka stav predstavlja tipičan primer odluke DS da se diplomatskim sredstvima bori protiv nezavisnosti Kosova. Žestoko forsirajući ovakav stav, kao što je poslednjih nedelja radio ministar inostranih poslova Vuk Jeremić, DS dobija veći politički prostor na domaćoj sceni u kojoj može da pripremi mekšu politiku na terenu od one koju je imao DSS.

Tadić i njegov novi kosovski ministar, Goran Bogdanović, inače sa Kosova, rekli su da su svi problemi ili dobrobit kosovskih Srba važni kao i sva druga državna pitanja. “Do sada su neki državni principi možda imali prioritet.”²⁵⁴ Ministarstvo će biti “mnogo više na terenu nego u Beogradu”²⁵⁵, “a njegovo moto je `živeti na Kosovu, a ne od Kosova`”.²⁵⁶ Međutim, DS ima mnogo manje poluga kojima bi moglo da vodu kosovsku politiku u poređenju s onim koliko je DSS imao i sigurno će se pomučiti da implementira radikalno drugačiju kosovsku agendu i, za sada prihvata nacionaliste na terenu.

Kosovski portofolio nije lak za DS kome nedostaje jaka lokalna mreža. Partner DS u ovome – SPS, potpuno je nestala sa Kosova i izgubila svoju mrežu, mada neki bivši socijalisti iskopavaju ponovo svoje članske kartice, nadajući se poslu, jer je na čelu Koordinacionog centra za KiM, član SPS-a Zvonimir Stević.²⁵⁷ DSS i dalje kontroliše najveći deo srpskog Kosova, čak nakon izbora novih opštinskih vlasti (11. maj).²⁵⁸ Iako je SRS pobedila na mnogim lokacijama, njoj manjkakompetentnoosoblje za lokalnu upravu, a DSS i SNV se nadaju da će nove vlasti morati da se oslanjaju na njihovo iskustvo. SRS je u nekim mestima preferirala da saraduje sa lokalnim građanskim inicijativama, i diskretno sa DS, kao što je slučaj u Leposaviću. Iako u skupštinama opština dominira vladina opozicija, izbori od 11. maja doneli su im dosta poreske nezavisnosti. Ministar Bogdanović planira da imenuje regionalne ili “oblasne”

²⁵⁰ “Jeremić želi jedinstvo po pitanju Kosova”, B92, 15. jul 2008. DSS je ovo video kao “trik”, i insistirao da je misija EU samo oruđe za kosovsku nezavisnost i zbog toga ona mora biti odbačena i odbijena kako bi podržala rezolucijuzato koja nije osudila EULEX. Samardžićeva konferencija za novinare, Beograd, 14. jul 2008.

²⁵¹ “Ministar za Kosovo insistira na jedinstvu po pitanju rezolucije”, B92, 15. septembar 2008. DSS je zahtevao da rezolucija sadrži tri principa: 1) odbacivanje i nepriznavanje kosovskog Ustava 2) neprihvatanje EULEX-a, i 3) odluku o podnošenju tužbe protiv svih zemalja koje priznaju nezavisnost Kosova. Jedan deo SRS-a nije izneo svoje pozicije, premda je “odmetnička” grupa Tomislava Nikolića amandmanima zatražila da se razjasni sudbina nestalih i kidnapovanih, kao i da se istraže tvrdnje bivše šefice ICTY-a Karle del Ponte o trgovini ljudskim organima.

²⁵² Tadić u intervju za *Vecernje Novosti*, Dušica Radeka, “Samo pomirenjem branimo naciju”, 6. jul 2008.; Jeremić in “Nova vlada treba da saraduje u rekonfiguraciji UNMIK-a”, isto.

²⁵³ Intervju, *Politika*, 28. avgust 2008.

²⁵⁴ Tadić u intervjuu za *Vecernje Novosti*, 6. jul 2008.

²⁵⁵ Opaske ministra Bogdanovića koje je prenela agencija FoNet, 8. jul 2008.

²⁵⁶ Bogdanovićeve opaske koje je preneo Tanjug, 8. jul 2008.

²⁵⁷ Telefonski razgovor Krizne grupe s bivšim zvaničnikom DS-a, Kamenica, 17. septembar 2008. On je izrazio bojazan da će članovi SPS-a zauzeti većinu pozicija. SPS je navodno odbio predloženu podelu od 50 odsto za DS, 25 za SPS i 25% za G17+.

²⁵⁸ Ministar Samardžić je opunomoćio skupštine izabrane u maju 2008, na štetu koordinatora KC KiM, u cilju zaštite od DSS-a, od dalje najezde kadrova i vlade DS-a On je rekao da bi skupštine trebalo da formiraju upravne odbore i da, samim tim, kao “najviša opštinska tela”, preuzmu funkcije KC KiM. *VIP Daily News Report*, 20. maj 2008. (izveštaj od 19. maja, preneo Tanjug).

koordinatore, verovatno iz redova vladinih partija, kako bi nadgledali Inove strukture.

Dok je Samardžić zabranjivao bilo kakve kontakte sa misijama EU na Kosovu, noviumerenjaci u enklavama žele da imaju Beograd da više slobode za korišćenje budžetskih povlastica EU i Kosova dok Valda Srbije ostaje njihovo glavno uporište.²⁵⁹ Mnogi kosovski Srbi pretpostavljaju da će DS na kraju postići nagodbu o njihovoj integraciji u kosovske institucije, čega se oni užasavaju.²⁶⁰ Ali, u enklavama takođe postoji olakšanje što više nema Samardžićevog zastrašivanja, i sada je sve veći broj ljudi spreman da bar sasluša Prištinu ili misije EU.²⁶¹ Državni sekretar za Kosovo Oliver Ivanović izneo je krajnji pristup, nudeći podršku Vlade svakoj izabranoj opštinskoj skupštini koja želi da saraduje sa UNMIK-om na decentralizaciji, ali samo dok se ne primenjuje.²⁶² Ivanović zna da UNMIK nije u poziciji da nudi takve stvari, njegov pristup je potpuno strateški i čini saradnju sa Prištinom i MCK na formiranju priznatih većinski srpskih opština podesnijom.

Neprijateljstvo hardlajnera prema novoj Vladi Srbije i dalje dominira srpskim severnim delom Kosova, i SNV će pokušati da zaustavi bilo koji vladin podvig, koji nije u saglasnosti sa stavovima SNV-a. Ipak, lider SNV-a je danas malo slabiji nego pre.²⁶³ On je u maju

tvrdio da će Srbiji s Kosova ako DS dođe na vlast.²⁶⁴ On je tokom izborne kampanje razmenjivao oštre uvrede sa predstavnicima DS-a i koristio je mitinge za napade na DS. Političari bliski DS pominjali su da bi mogli da sprovedu proveru toga kako on troši novac na severu,²⁶⁵ i u početku su se distancirali od njegovih srpskih skupština opština.²⁶⁶ Ali, neposredno pre preuzimanja kancelarije, DS je izbegao direktno sukobljavanje sa SNV-om, zauzimajući taktičnu poziciju: novi ministar za Kosovo Goran Bogdanović je 10. jula objavio da podržava kosovske skupštine opština i da će osoblje DS-a učestvovati u njihovom radu.²⁶⁷

Vlada će u narednim mesecima pokušati da potkopa svoje učaurene, tvrdokorne neprijatelje na Kosovu, u nastojanjima da uspostavi kontrolu nad trošenjem namenskih sredstava. Reagujući na nezavisnost Kosova, prethodna vladajuća koalicija značajno je uvećala državna sredstva za kosovske Srbe. Nekadašnji ministar finansija iz redova DS-a, Mirko Cvetković (sada premijer), je nagoveštavao da bi godišnju sumu od 500 miliona evra,²⁶⁸ trebalo delimično smanjiti i racionalizovati trošenje, ali, u to vreme je bilo toliko odvodnih kanala da je ograničavanje bilo teško, a čelnici DSS-a su odbijali da komentarišu koliko bi odbrana državnog suvereniteta i lojalnost građana mogla da košta. Samardžić je tvrdio da samoneupućeni mogu prvo da postavljaju pitanje o tome šta Beograd radi na Kosovu i kako se novac tačno troši.²⁶⁹

Prethodni šefovi KC KiM osećali su se grozno zbog preotimanja kontrole nad finansijama od strane Jakšića, DSS-a i SNV-a.²⁷⁰ Tokom izborne kampanje, DS i G17+ su tvrdile da Ministarstvo preferira da deli sredstva poznanicima sa severa nego Srbima u

²⁵⁹ Razgovori Krizne grupe sa lokalnim političarima, Gračanica, Novo Brdo, april-maj 2008.

²⁶⁰ Dok najliberalniji kosovski Srbi taktiku DSS-a doživljavaju kao kontraproduktivnu i pogrešnu, oni veruju da DS-u nedostaje terenska infrastruktura i da će to rezultirati slabošću i neodlučnošću. Mnogi, zbog toga veruju da će politika DS-a voditi do prihvatanja ključnih zahteva grupe Kvint i EU u vezi sa Eulexom, pa čak i integraciju u kosovske institucije. Razgovori Krizne grupe sa jednim srpskim preduzetnikom, Leposavić, 25. jun 2008. Vlada, međutim tvrdi da to neće promeniti politiku prema Kosovu. "Srpski ministar: Nema promene politike prema Kosovu", FoNet, 6. jun 2008.

²⁶¹ Jedan zvaničnik iz kosovskog Ministarstva za administraciju lokalne vlade rekao je da se pristojan broj Srba iz istočnih enklava odazvao sastancima na kojima su ukratko upoznati sa Ahtisarijevim planom decentralizacije. Te sastanke je, u korist Vlade, u septembru, organizovao jedan gračanički NVO. Sastanci su dobro prošli ali nisu stigli do hardlajnerskog Raniluga. "Od kraja jula i početka avgusta, više Srba nam se obraća" kritikujući paralelne opštine koje ne "ispunjavaju obećano" Razgovor Krizne grupe, Priština, 16. septembar 2008.

²⁶² Intervju sa Bukurije Bajraliu, "Ivanović: Qeveria e Kosoves nuk do te kete autoritet ne veri" ["Ivanović: Vlada Kosova neće imati vlast na severu"], *Koha Ditore*, 24. avgust 2008.

²⁶³ Čak ni DSS nije dodelio Jakšiću mesto u parlamentu nakon majskih izbora. Ipak, njegovi još-uvek-odani-podređeni potražili su rezervne opcije; Milan Ivanović pridružio se radikalima, a Nebojša Jović je diskretno razgovarao sa Kancelarijom međunarodne zajednice.

²⁶⁴ Interview, B92 television, *Poligraf*, 29 May 2008.

²⁶⁵ Razgovor Krizne grupe sa jednim zvaničnikom DS-a, Mitrovica, 30. maj 2008. i sa jednim srpskim političarem sa Kosova, Gračanica, april 2008.

²⁶⁶ Predsednik Tadić je rekao agenciji FoNet da, iako Srbi imaju pravo na svoje sopstvene institucije, one moraju biti formirane tako da ne ugrožavaju ni bezbednost Srba, ni lokalnih Albanaca, niti da budu u suprotnosti sa srpskom politikom prema Kosovu. Videti *VIP Daily News Report*, 30. jun 2008.

²⁶⁷ "DS: Učešće u 'srpskoj skupštini'", B92, 11. jul 2008.

²⁶⁸ "Cvetković kaže da će vlada naći poslove", *Tanjug*, 10. april 2008.

²⁶⁹ Intervju, Dragana Matović, "Nije važno šta misli 'krug dvojke'", *Politika*, 26. april 2008.

²⁷⁰ Razgovor Krizne grupe sa jednim srpskim zvaničnikom u Štrpcu, april i jun 2008, srpskim novinarom, Laplje Selo, jul 2008 i jednom poslovnom osobom, sever Mitrovice, decembar 2007.

neklavama koji “žive u blatu”.²⁷¹ Cvetković je u aprilu predložio da se Srbima na severu ukinu dvostruke plate a da se taj nova preusmeri na Srbe u enklavama koji su nakon 17. februara napustili svoje poslove u kosovskim institucijama, ali on nije bio u stanju da tu ideju sprovede u delo.²⁷² Novi šef KC KiM Zvonimir Stević je krajem avgusta takođe predložio da se ukinu dvostruke plate.²⁷³

Slabiji fokus Vlade koju predvodi DS i njen manje agresivan pristup kosovskom problemu (u poređenju sa prethodnim pristupom DSS-a) već je pomogao u tome da srpska javnost bude manje fokusirana na pitanje Kosova. U anketi koja je obavljenja krajem avgusta, 12 odsto ispitanika smatralo je Kosovo prvim državnim problemom. Nezaposlenost, siromaštvo, kriminal i korupcija su, ipak, važniji za građane Srbije.²⁷⁴ Mediji bliski Vladi pripremaju javno mnjenje za promene u načinu na koji se država ophodi prema Srbima sa Kosova.²⁷⁵

IV. IZVODENJE REKONFIGURACIJE

Naredni meseci će predstavljati krucijalni test kredibiliteta za spoljnu politiku EU i Eulex, kao njene najveće sigurnosne i odbrambene misije (ESDP) do sada. Odluka o razmeštanju Eulex i ESDP doneta je u februaru, ali misije još nisu potpuno preuzele svoje funkcije. EU sada mora da kopilotira rekonfiguracijom, umesto da se relativno pasivno oslanja na preuzimanje vodstva od strane UN-a.

Posle devet godina na Kosovu, UN ne želi da izgubi prednosti stečene po visokoj ceni i velikim naporima u uspostavljanju funkcionalnih i, makar povremeno, multietničkih institucija. Međutim, u svom izveštaju Savetu bezbednosti od 15. jula 2008. godine, Generalni sekretar Ban Ki-Mun zvučao je manje posvećen ovim ostvarenjima nego ranije. UN treba pažljivo da se kreće ne bi li izbegao da postane pokrovitelj srpskog institucionalnog odvajanja od albanske većine. Ne može postojati opcija “neutralnog statusa” ako Priština želi da UNMIK ode a Beograd da ostane, ako jedna strana želi da gradi, a druga da sruši institucionalno nasleđe UN-a.

A. POKUŠAJI REKONFIGURACIJE

Postoje dva ključna aspekta rekonfiguracije: postepeno ukidanje Unmika i prebacivanje dužnosti na EU; i finalizacija pregovora sa Srbijom o šest funkcionalnih oblasti. Beograd ima pravo glasa vezano za ovo drugo, ali ne i za prvo.²⁷⁶

1. Uloga UN-a

UN ima velikih poteškoća u prebacivanju operacija na EU, istovremeno zadržavajući političku odgovornost za Kosovo pod Rezolucijom 1244. Ban je rekao da “se podrazumeva da će međunarodna odgovornost Ujedinjenih nacija biti ograničena do mere u kojoj je njihova operativna kontrola efektivna”.²⁷⁷ Ni UN ni EU ne predviđaju udvajanje osoblja misije. EU priželjkuje proceduralno i pravno besprekorno predavanje dužnosti. Tražili su memorandum radi razjašnjenja UN da bi se pojasnio lanac komande EULEX-a i dodeljivanje privilegija i imuniteta koje ima UN²⁷⁸, ali nisu želeli toliko formalan memorandum

²⁷¹ Dragan Šutanovac i Mladan Dinkić u emisiji “Pres Pretres”, TV Pink, 17. April 2008.

²⁷² “Duple plate samo za enklave”, B92, 2. april 2008.

²⁷³ Nedeljko Zejak, “Ukinuti duple plate”, *Blic*, 31. avgust 2008.

²⁷⁴ Sažetak anketa Stratedžik marketinga: “SPS pao ispod cenzusa!”, *Press*, 4. septembar 2008.

²⁷⁵ Krajem jula u Blicu je objavljen veći članak o zloupotrebi sredstava iz državnog budžeta na Kosovu, visokim platama, fantomskim radnicima i radnim mestima, nepotizmu i osobama koje rade na nekoliko radnih mesta. Nedeljko Zejak, “I umrli na platnim spiskovima”, *Blic*, 27. jul 2008. Drugi tekstovi donose podatke srpskog Ministarstva finansija o tome da se na Kosovu isplaćuje 8,127 dvostrukih plata. Nedeljko Zejak and I. Radisavljević, “Bogaćenje na kosovskim mukama” *Blic*, 21. septembar 2008. Emisija Insajder na TV B92 priprema istraživački serijal o tome. Magazin. *Vreme* tvrdi da vladika Artemije iz Gračanica ima privatnu građevinsku i firmu za uvoz-izvoz koja dobija ugovore za obnovu srpskih crkava na Kosovu i da izbegava porez. “Pune šake brada”, *Vreme*, 28. avgust 2008.

²⁷⁶ Portparol UNMIK-a Rasel Giki citiran u dnevnom novinama. Bekim Greičevci (Bekim Greicevci) “Fillimisht policia dhe gjyqesia” [“Prvo policija i sudovi”], *Express*, 24. jul 2008.

²⁷⁷ Izveštaj Generalnog sekretara o radu UNMIK-a, 12. jun 2008.

²⁷⁸ Osoblje EULEX-a koje dolazi iz zemalja koje nisu priznale Kosovo, ne može uživati privilegije i imunitet koje nudi Priština.

koji bi zahtevao konsenzus država članica EU koji bi bio odobren u Briselu.²⁷⁹

Od početka jula, jedna UNMIK-ova jedinica je počela sa planiranjem značajnog smanjivanja zadataka i osoblja misije, i proces koji će dovesti do smanjenja broja osoblja od 70 procenata je objavljen 11. avgusta.²⁸⁰ Ostavljajući policijski kontingent od preko 2000 ljudi po strani, UNMIK-ov trenutni budžet bi mogao da opskrbi civilno osoblje sastavljeno od 775 internacionalaca (uključujući i 162 UN dobrovoljca) i 2038 nacionalaca, ali su poslednjih meseci dozvolili da mnoge pozicije ostanu upražnjene, tako da je pred-rekonfiguracijska snaga približno 2500, od kojih je 600 internacionalno a 1900 nacionalno osoblje.

Izveštaj Generalnog sekretara iz juna 2008. zalaže se za ukidanje svih kapaciteta osim onih neophodnih za nadgledanje i izveštavanje; pospešivanje, gde je to potrebno, uključivanja Kosova u međunarodne sporazume; pospešivanje dijaloga Beograda i Prištine o stvarima od praktičnog značaja; i dijaloga o primeni praktičnih uredbi u šest polja. Međutim, Ban je takođe ostavio mesta za prisustvo UN-a radi izvršavanja funkcija koje će "još biti definisane",²⁸¹ i njegove instrukcije UNMIK-u za rekonfiguraciju od 25. juna ostavljaju mesta za stvaranje novih odeljaka UNMIK-a.²⁸²

SPGS Zanijer se ponovo postavio za posrednika i sprovodioca praktičnih kompromisa između kosovskih Albanaca i Srba. Ovo se uklapa u njegov zadatak koji se odnosi na zaključivanje "privremenih sporazuma" i kompromisa sa Beogradom. Međutim, postoji mogućnost da će se UNMIK tako postaviti između kosovskih Albanaca i Srba i da će isključiti MCK/SPEU. Nedostatak izrazitog predvodnika – ni –SPGS, ni MCK, ni kosovska vlada, ne igraju ovu ulogu – ohrabruje lokalne Srbe da dovedu u pitanje kosovske institucije, što zauzvrat može stvoriti mesta za UNMIK kao posrednika, ulogu koju bi takođe mogla da preuzme Oebsova misija "neutralnog statusa", čije prisustvo na nivou opština nema jasnu ulogu.²⁸³

Ali, zvaničnici EU su u avgustu postejeće privilegije smatrali "trenutno dovoljnim". Razgovor Krizne grupe, Priština, 26. avgust 2008.

²⁷⁹ Razgovor Krizne grupe, zvaničnik Saveta EU, Brisel, 1. jul 2008.

²⁸⁰ Portparol UNMIK-a Aleksandar Ivanko objavio je to lokalnim medijima. Planirano smanjenje osoblja je do 600.

²⁸¹ Izveštaj Generalnog sekretara o radu UNMIK-a, 12. jun 2008.

²⁸² Informacija data na uvid Kriznoj grupi, međunarodni zvaničnici, Priština, 23. jul 2008.

²⁸³ U svom obraćanju Stalnom savetu OEBS-a, SPGS Zanijer je predložio da misija OEBS na Kosovu iskoristi svoje

Beograd je 23. jula počeo pregovore o privremenim sporazumima sa Zanijerom, tom prilikom naglasivši da je "proces rekonfiguracije počeo bez pristanka Beograda, i mi smatramo da je to pogrešno. Ovaj proces ne sme biti završen bez pristanka Beograda i bez eksplicitne potvrde u Savetu bezbednosti UN"²⁸⁴ Beograd nastavlja da odbacuje EULEX, ali ne i UN, a EU i Petorka treba da insistiraju da Fejt, MCP/SPEU, učestvuje u pregovorima. Zanijer je navodno predložio da se razgovori prvo fokusiraju na povratak carine na dva severna prelaza. Njegovi srpski sagovornici²⁸⁵ su insistirali da se prvo radi na policiji i sudovima,²⁸⁶ a planu pregovora od 11. septembra dodali su i oduzetu srpsku imovinu, kidnapovane i nestale osobe i transport humanitarne pomoći, bez spominjanja carine.²⁸⁷

Zanijerovo učešće u ovim pregovorima nije ga učinilo ništa dražim ni prištinskim vlastima, ni medijima. Krajem jula je javno preporučio ponovno otvaranje regionalnog suda u Mitrovici sa međunarodnim sudijama, i izgleda da je predložio da srpska KPS ima specijalnu "etničku policiju" samo nominalno unutar lanca komande KPS-a, i da odvojene okružne carinske službe budu stvorene na severu (zasnovano na loše definisanom modelu iz Hong Konga). U drugoj polovini avgusta je promenio mišljenje.²⁸⁸ Iako tvrdi za sebe da je posrednik, on i dalje makar formalno zadržava pravo da nameće odluke.²⁸⁹

Na okruglom stolu 30. jula o policiji i sudovima, zahtevi novog srpskog ministra za Kosovo, Bogdanovića, malo su se razlikovali od zahteva njegovog prethodnika.

prisustvo na terenu za "manje intervencije" u domenu civilne administracije. "Smanjenje broja zaposlenih u UNMIK-u daje OEBS-u mesta za veću ulogu na Kosovu, rekao je šef UNMIK-a", Saopštenje za medije misije OEBS, Beč, 4. septembar 2008.

²⁸⁴ Ministar inostranih poslova Vuk Jeremić, citiran u *VIP Daily News Report*, 21. jul 2008.

²⁸⁵ Ministar inostranih poslova Jeremić i ministar za Kosovo Bogdanović.

²⁸⁶ Redosled utvrđen na osnovu pisma Generalnog sekretara Ban Ki Muna. "A mund te arrihet Marreveshja midis PSSP-se Zanier dhe Qeverise se Serbise?", ["Može li se postići dogovor između SPGS Zenijera i Vlade Srbije?"], *Zeri*, 25. jul 2008.

²⁸⁷ Saopštenje za medije Vlade Srbije "Ministar za KiM Goran Bogdanović sreo se sa šefom UNMIK-a Zanijerom", 12. septembar 2008.

²⁸⁸ Posebno, na konferenciji za novinare, u Prištini, 20. avgusta 2008. Jedne novine su zlobno prenale njegov intervju pre odlaska na odmor. Intervju je, poređenja radi, objavljen i na engleskom, i na albanskom jeziku. Videti Fatmir Aljiu (Fatmir Aliu), "Zannier kunder Zannierit" ["Zanijer protiv Zanijera"], *Koha Ditore*, 21. avgust 2008.

²⁸⁹ Fatmir Aljiu (Fatmir Aliu), "Zannier: Negociata po, madje te zorshme" ["Zanijer: Da, biće pregovora, štaviše, jako teških"], *Koha Ditore*, 1. avgust 2008.

Policijom u većinski srpskim oblastima, insistirao je, moraju upravljati odgovarajuće srpske opštine, koje moraju biti povezane sa Beogradom i koje moraju odgovarati ne Prištini, nego komandnom lancu policije UNMIK-a. Sudovi u većinski srpskim oblastima treba da funkcionišu u skladu sa srpskim zakonima, Ministarstvo pravde učestvovalo bi u postavljanju sudija, dok bi zakonodavstvo UNMIK-a igralo drugu ulogu. Njegovi zahtevi nisu bili toliko precizni za enklave, kao što su to bili za sever.²⁹⁰ Bogdanovićev zamenik, Oliver Ivanović, pokazao je malo više fleksibilnosti pošto su pregovori njegovog šefa u avgustu sa privremenim zamenikom šefa UNMIK-a, Nikolasom Hejsom, i naglasio potrebu da UNMIK uključi Prištinu u proces. Rekao je da je nepoželjna zasebna "etnička policija", i da je potrebno rešenje kako bi Srbi nastavili da rade u policiji i carini, bez da predstavljaju nezavisno Kosovo: "I vuk sit, i ovce na broju".²⁹¹ U septembru je Ivanović dodao da je februarski izlazak Srba iz KPS-a bio "loš potez... Morali smo da ostanemo unutra".²⁹²

EU se do sada nije uključivala u pregovore. Priština ih se pribojava, a srpska Vlada se verovatno neće posvetiti inkluzivnijim razgovorima pre nego što stvori dovoljno oduška od nacionalističke opozicije time što će u Skupštini doneti rezoluciju o politici jedinstvene države za Kosovo uz njihovu podršku, i podneti zahtev u vezi sa MSP Generalnoj skupštini UN. Ni jedno ni drugo se ne očekuju do sredine oktobra.

2. Uloga EU

Države članice EU i Sekretarijat Saveta EU su isprva bile voljne da odobre mandat EULEX-u na osnovu Zajedničke akcije samog Saveta, poziva nezavisnog Kosova, Ahtisarijevog plana i autoriteta MCP/SPEU. Međutim, pošto je legitimitet misija EU žestoko osporavan od strane Rusije i Srbije, i pošto je nekoliko država članica EU odbilo da prizna Kosovo, oni sada žele da UN dodeli EULEX-u internacionalni legitimitet. Međutim, UN delegacija neutralnog statusa rizikuje da odvoji EULEX od njegove ranije

jasne uloge podrške kosovskoj vladi, ustavu i MCP, čineći ga delimično zavisnim od UN po pitanju politike.

EU je takođe vezana za UN zato što treba da nasledi UNMIK logistiku, opremu i prostorije, osim ako nisu spremni da snose mnogo veće troškove, o čemu nema indicija. Obema organizacijama je potrebna detaljno koreografisana primopredaja. Rekonfiguracija UNMIK-a je do sada bila interno uređivana, EU nije učestvovala u planiranju.²⁹³ Pošto EU još uvek ne može da kaže kada i kako će biti raspoređeni severno od Ibra, UNMIK još uvek ne može da planira povlačenje.²⁹⁴ U ovakvom okruženju postoji velika mogućnost za javljanje udvajanja i propusta.

EULEX sada tvrdi da će biti operativan do kraja novembra ili početka decembra 2008. godine.²⁹⁵ Dok se ne završi drugih 120 dana i rekonfiguracija, EULEX planira da pripremi osoblje, razvije lokalne kontakte i počne sa obučavanjem i savetovanjem.²⁹⁶ Ne žele da preuzmu pun mandat ili da budu viđeni kao da rade samo na području kosovskih Albanaca,²⁹⁷ pa će sačekati završetak rekonfiguracije. Kao posledica ovoga, opet ima malo vremena da bi se završila obuka i razmeštanje 1000 članova osoblja koji još nisu u zemlji.

EU prisustvo na severu – makar i u malim brojevima – je glavni izazov. MCK je očekivao da će imati kancelariju u severnoj Mitrovici i ograničeno prisustvo u svrhu nadgledanja na terenu. EULEX smatra da je grupa od otprilike 75 policajaca i carinskih zvaničnika dovoljna. Planira se i kontingent od 330 policajaca u slučaju da EULEX mora da zameni srpsku KPS, koji odbijaju da služe na severu.²⁹⁸ Planeri EULEX-a nisu

²⁹⁰ Razgovor Krizne grupe s međunarodnim zvaničnikom, Priština, 31. jul 2008.

²⁹¹ Ivanovićev intervju objavljen u dnevnim novinama *Express*, 2. septembar 2008, i u *Koha Ditore*, 24. avgusta 2008.

²⁹² On je predložio da, umesto napuštanja KPS-a, srpski policajci skinu značke KPS-a i stave Unmikove. "Ali, prosto, tamo se nije mislilo. Ponekad pomislim da je prethodna vlada pokušavala da što je više moguće pogorša situaciju... Mi sada moramo da uradimo sve kako bismo ispravili te greške, ako je to ikako moguće." Videti "Problemi KPS 'greška prethodne vlade'", B92, 10. septembar 2008.

²⁹³ Informacije o predlogu Unmikovog kriznog štaba za izgled rekonfiguracije i unutrašnja debata s tim u vezi, dostavljene Kriznoj grupi od strane nekoliko međunarodnih zvaničnika. Priština, 23. jul 2008.

²⁹⁴ Razgovor Krizne grup, Savet sekretarijata EU, Brisel, 2. jul 2008.

²⁹⁵ Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima EU, Priština, 26. avgust 2008. Ovo se poklapa sa Zanijerovim ranijim prognozama. Videti njegov intervju sa Fatmirom Aljijem, "Zannier paralajmeron vonesa" ["Zanijer upozorava na kašnjenje"], *Koha Ditore*, 30. jul 2008; i Razgovor Krizne grupe sa jednim višim zvaničnikom UNMIK-a, Priština, 31. jul 2008.

²⁹⁶ Razgovor Krizne grupe sa jednim višim službenikom EULEX-a, Brisel, jun 2008.

²⁹⁷ "Želimo da EULEX bude razmešten svuda po Kosovu. Štagod da uradimo u jednom delu [Kosova] uticanje na percepciju drugih delova", Razgovor Krizne grupe s jednim službenikom EULEX-a, Brisel, jun 2008.

²⁹⁸ Budžet je odobren, ali ne i pojačanje.

sigurni da li da odmah grade ove kapacitete ili samo ako dođe do raspada srpske KPS.²⁹⁹ Manji broj zemalja članica EU žele da EULEX ne ulazi na sever. Švedska je krajem 2007. i ponovo u julu 2008. godine predložila podelu između UNMIK-a i EULEX-a duž reke Ibar.³⁰⁰ Među zemljama članicama koje ne priznaju Kosovo, Španija insistira da lobira Beograd da prihvati EULEX na celoj površini Kosova, da bi se ublažili pritisci za podelom,³⁰¹ dok Kipar kaže da EULEX treba primeniti “poštujući teritorijalni integritet i suverenitet Srbije i u skladu sa Rezolucijom Saveta bezbednosti UN 1244”.³⁰²

3. Bavljenje Beogradom

Proces integracije Srbije u EU verovatno neće napredovati nezvano za Kosovo. Iako EU za sad nije uspostavila nikakvu formalnu vezu,³⁰³ Francuska je izjavila da se Srbija ne može priključiti bloku dok ne prizna Kosovo.³⁰⁴ Ovo je zapravo ključna poluga za normalizaciju odnosa Srbije i Kosova, i mora se koristiti. Na posletku, Srbija kao deo svoje kandidature za EU mora da “konstruktivno pristupi naporima EU da doprinese miru i stabilnosti u regionu Balkana”,³⁰⁵ kao i da svoju spoljnu politiku više približi politici EU (što se i inače očekuje od zemalja kandidata). Takođe mora da definiše i kontroliše svoje granice i podupre svoje carine – što više ne čini, pošto ne kontroliše spoljne granice Kosova³⁰⁶ i carinski režim između Srbije i

Kosova se delimično raspao. Srbi imaju loše izgovore za neprihvatanje razgovora sa Specijalnim predstavnikom Evropske unije (SPEU). Pozitivan korak je napravljen u julu, kada su vraćeni ambasadori u zemlje koje su priznale Kosovo.

U pregovorima o integraciji Srbije, EU, uključujući i Evropsku komisiju, ne treba pitanje Kosova ostavljati po strani. Do sada je postojala tendencija da se to radi kroz podršku proevropskim snagama u Beogradu protiv radikala, i da se ne protivureči liderima DS-a koji su tvrdili da Srbija može da ima i EU i Kosovo. Diplomacija DS-a protiv nezavisnosti Kosova bolja je od agresivnog pristupa DSS-a, ali će i ona predstavljati izazov za EU.

Pošto su sada radikali i DSS u opoziciji (i verovatno će takoostati narednih nekoliko godina),³⁰⁷ Predsednik Tadić ne može da nastavi sa tvrdnjama da će kompromisi vezani za Kosovo srušiti njegovu stabilnu Vladu. EU ne treba da primora Srbiju na okomit pad, nego prvo treba da nađe područja u kojima je Beogradu u interesu da saraduje i promoviše rešenja koja im mogu pomoći da sačuvaju obraz. Države članice koje nisu priznale Kosovo, ali planiraju da budu aktivne u EULEX-u i tradicionalno podržavaju jaku Evropsku bezbednosnu i odbrambenu politiku (ESDP), kao što je Španija, mogu u ovome da igraju posebnu bilateralnu ulogu.³⁰⁸ Paralelno sa ovim, 21 država članica koje su priznale Kosovo treba još eksplicitnije da izraze Srbiji da njeno napredovanje do članstva zavisi od situacije sa Kosovom. Svi treba da insistiraju da Srbija pusti EULEX severno od Ibra.

EU treba da izvrši pritisak na Beograd da prihvati delove Ahtisarijevog plana, posebno odredbe o decentralizaciji, kao “neutralan status” i saraduju na njihovoj primeni. Treba insistirati da Srbija stvori i postepeno proširi opseg za bavljenje Vladom Kosova i iz praktičnih razloga prihvati dokumenta koja ona

²⁹⁹ Razgovor Krizne grupe sa zvaničnicima EU, Brisel, Jun 2008.

³⁰⁰ Telefonski razgovor Krizne grupe sa zvaničnikom Ministarstva inostranih poslova Švedske, jul 2008.

³⁰¹ Razgovor Krizne grupe sa jednim višim zvaničnikom, Madrid, 30. maja 2008.

³⁰² Opaska ministra inostranih poslova Markosa Kiprianoua u Beogradu, “EULEX samo uz saglasnost Beograda”, B92, 23. jul 2008.

³⁰³ Tokom boravka zvaničnika srpske vlade u Briselu, 3. septembra, predsednik Evropske komisije Hoze Manuel Baroso pomenuo je kosovski problem, ali bez veće diskusije. Vidi http://ec.europa.eu/commission_barroso/president/archives/2008/index_en.htm.

³⁰⁴ Francuski predsednik Sarkozy izjavio je u decembru 2007 da je priznavanje nezavisnosti Kosova uslov za ulazak Srbije u EU. Videti “EU nudi Srbiji brz put ka članstvu, uz uslov da Beograd prizna nezavisnost”, B92, 15. decembar 2007. Prištinski mediji preneli su sličnu izjavu nemačkog evropskog ministra Gintera Glosera tokom posete Kosovu jula 2008, ali je nemačka vlada kasnije objasnila da se radilo o prihvatanju a ne priznavanju. Telefonski razgovor Krizne grupe, Priština, septembar 2008.

³⁰⁵ Zaključci Saveta za Zapadni Balkan, 22. jul 2008, Brisel. Poseban deo se odnosio na Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) koji je bio u toku potpisivanja sa Srbijom.

³⁰⁶ Premda Srbija u potpunosti održava granične i carinske prelaze sa Kosovom. Put Srbije ka liberalizaciji viznog režima ka EU će biti zakopmlikovao ako Srbija nastavi da tretira

kosovske Albance kao svoje građane i da im izdaje srpske pasoše.

³⁰⁷ Radikalna stranka se raspala na one koji podržavaju ultranacionalističkog lidera Šešelja, kome se trenutno sudi u Hagu, i one koji podržavaju Tomislava Nikolića, koji se povukao 6. septembra 2008., nakon što je Šešelj poništio njegov dogovor sa demokratama o podršci radikala SSP-a. Od ukupno 77 poslanika, 18 se pridružilo Nikoliću u odvojenoj parlamentarnoj grupi, “Napred, Srbijo” koju Nikolić planira da 21. oktobra transformiše u novu partiju. Sporno je bilo to što se zahtevalo da se SSP-u jednostrano doda aneks u kome bi se tvrdilo da Kosovo ostaje deo Srbije. Skupština je 9. septembra 2008. usvojila ovaj sporazum bez tog dodatka.

³⁰⁸ Španije insistira na ovome. Razgovor Krizne grupe s jednim višim španskim diplomatom, Madrid, 30. maj 2008.

izdaje, kao što su pasoši i vozačke dozvole,³⁰⁹ čak i bez formalnog priznavanja države.³¹⁰ Na posletku, i pre članstva u EU, Beograd i Priština treba da zaključe dogovor koji reguliše njihove odnose i garantuje da Srbija neće ometati razvoj Kosova ako se ono prvo pridruži, istovremeno ostavljajući Srbiji mesta, ako se to bude i dalje smatralo politički neophodnim, da se uzdrži od priznavanja Kosova kao države.³¹¹

Postoji osnova u argumentu da, da bi se izbegla burna reakcija javnosti, Tadićevo Vlada ne treba previše forsirati, ali ako EU i UN ne žele da još zaostanu u rekonfiguraciji svog prisustva, rizikuju drugi neuspeh tranzicije i strpljenje kosovskih Albanaca, EU treba uskoro da počne primenu na područjima gde žive kosovski Srbi. Čak i ako se Vlada predvođena DS-om složi sa ovakvom formulom, Srbi sa severa Kosova možda neće to prihvatiti, pošto su im lokalne vođe iz SPC-a, i uglavnom podržavaju DSS i SRS, nacionalističke opozicione partije, i u više navrata su pokazali spremnost da pribegnu nasilju i nasilnim taktikama. Iako jedna od odvažnijih zemalja članica smatra da EULEX mora uskoro da uspostavi činjenice na terenu na severu,³¹² većina je oprezna. Posebno se pribojavaju

da EULEX dođe u sukob sa Srbima i bude primoran na ulogu okupatora,³¹³ tako da proevropska Vlada u Beogradu nema drugi izbor nego da podrži otpor Srba na severu Kosova.

B. IZAZOVI U PRIMENI

Ako im se pogrešno pristupi, sporazumi o policiji, sudovima i carini će onesposobiti EULEX i još više MCK, koji izgleda ima vrlo malo uticaja i kontrole nad onim što UN predlaže Beogradu. EU ima dva pola između kojih treba da pride načinu primene “na celom Kosovu”. Može da se ponaša hrabro, oslanjajući se na sopstveni autoritet organizacije kojoj Srbija želi da se pridruži, ili da se uzdržava, oslanjajući se na UN da pregovara o prisustvu na severu. Za sada su izabrali drugi pristup. U zamenu za “UN kišobran”, EULEX očekuje da na kraju bude u mogućnosti da bude primenjen na celom Kosovu. Međutim, neizvesno je koliko dugo će Priština saradivati ako ne može da uspostavi vlast u četiri severne opštine i enklavama. Neće prihvatiti podelu Kosova na EU i UN zone: EULEX za Albance, UNMIK za Srbe.³¹⁴

1. Sudovi

SPGS Zanijer je 16. jula 2008. godine u severnoj Mitrovici predložio da se tamošnji sud ponovo otvori, sa međunarodnim sudijama koje bi primenjivale Unmikove zakone.³¹⁵ Praktični argumenti u prilog ovakvom dogovoru su da bi to moglo da obnovi funkcionalno sudstvo i spreči konsolidaciju srpskih sudova. Zanijer nije precizirao da li bi sudije i tužioci bili iz UNMIK-a ili EULEX-a, ali su ovi drugi oprezno podržali njegovu inicijativu kao način da uvedu osoblje na sever. Beograd je sada navodno prihvatio inicijativu UNMIK-a da njihove sudije počnu sa radom u severnoj Mitrovici.³¹⁶ U bilo kakvom konačnom obliku, inicijativa će takođe morati da ostavi mesta za lokalne sudije da nastave rad uporedo sa međunarodnim kolegama. Ovo bi moglo da uključi i rekonstrukciju suda u Mitrovici i više sudija kosovskih Srba. Priština bi mogla da proguta ovaj argument ako je EULEX njegov deo, ali je nevoljna da proširuje Unmikovo sudstvo. Trebalo

³⁰⁹ Srbija trenutno ne odbija samo kosovske pasoše i sve one koje imaju pečat Republike Kosovo, već i putne isprave koje je izdao UNMIK.

³¹⁰ Nakon lobiranja regionale NVO - Omladinska inicijativa za ljudska prava - sprsko Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) je u poslednjih nekoliko godina usvojilo posebnu proceduru prema kojoj su Unmikove putne isprave, uz pozivno pismo, validne za ulazak u Srbiju. Ovo bi trebalo primeniti i na kosovske pasoše kao početak širenja jednostavnijeg režima, kao što je pečatiranje, s izuzetkom za multiple ulaske u Srbiju na ograničen period – drugo ime za vizu.

³¹¹ Kao predsedavajući razgovora s kraja 2007. (“Trojka”) između Prištine i Beograda, nemački diplomata Volfgang Išinger sugerisao je Osnovni sporazum iz 1972., sklopljen između dve nemačke države, kao koristan dokument (primer) za usaglašavanje potreba dve prestonice. Taj sporazum je bio kamen temeljac Ostpolitika, koji je Viliju Brantu doneo Nobelovu nagradu i vesnik kraja Hladnog rata. On je obavezao Zapadnu (Saveznu republiku) i Istočnu (Nemačku demokratsku republiku,) Nemačku da normalizuju odnose i otvorio put obema da postanu članice UN tokom 1973 a da se Bon pritom ne odrekne toga da je komunistička država i bez toga da NDR odustane od svog stava a to je bila potpuno nezavisna država. Ključni element je NDR prihvatanje “pisma...o nemačkom ujedinjenju”, bez odgovora od strane Savezne republike, uključujući i izjavu da “se ovaj sporazum ne kosi sa političkim ciljem Savezne republike Nemačke da radi na stvaranju države mira u Evropi u kojoj bi nemački narod povratio svoje jedinstvo putem samoopredeljenja”. Engleski prevod teksta Osnovnog sporazuma, 21. decembra 1972., dostupan je na http://germanhistorydocs.ghi-dc.org/sub_document.cfm?document_id=172.

³¹² Razgovor Krizne grupe sa jednim zvaničnikom, Brisel, 9. jul 2008.

³¹³ Razgovor Krizne grupe sa zvaničnicima, Brisel, juli 2008.

³¹⁴ Razgovor Krizne grupe sa jednim višim kosovskim zvaničnikom, Priština, maj 2008.

³¹⁵ Izedin Krasnići, “Zannier kerkon gjykate te UNMIK-ut ne veri” [“Zanijer traži Unmikove sudove za sever”], *Koha Ditore*, 17. jul 2008.

³¹⁶ Videti intervju sa prvim zamenikom SPGS Dejvidom Harlandom, “Kthehet rendi” [“Red se vraća”], *Express*, 23. septembar 2008.

bi odrediti datum za reviziju bilo kakvog sporazuma o severnim sudovima. Ovo bi moglo da se uključi u prvu zakazanu reviziju moći IRC-a, dve godine posle nezavisnosti, početkom 2010. godine.³¹⁷ Beograd i Srbi sa severa Kosova neće prihvatiti prosto uključenje u sudski sistem Kosova, već mnogi preferiraju neizvesnost tranzicionalnog rešenja. Do kraja 2008. bi mogli da prihvate sistem koji bi vodio EULEX, sa posebnom komorom za žalbe EULEX-a u Vrhovnom sudu Kosova.

UNMIK je isprva odavao utisak da razmatra otvaranje novih opštinskih sudova u srpskim enklavama, sa novim regionalnim sudom na usluzi.³¹⁸ Od ove ideje se sada odustalo.³¹⁹ Ali problem ide dalje od toga da fizičkih sudova do određivanja koji zakoni važe, pod čijom su jurisdikcijom i odnosa sa višim sudovima. Pošto kosovski Srbi odbijaju da prihvate zakon Kosova, UN su predložile primenu Unmikovih zakona u većinski srpskim područjima.³²⁰ Možda će biti potrebno posebno zakonodavstvo za povezivanje, a biće veoma teško nagovoriti Skupštinu Kosova da je prihvati.

2. Policija

Ko će imati krajnju vlast nad policijom ostaje nejasno. Predlog Ban Ki Muna da srpska KPS treba da odgovara međunarodnoj policiji "pod krajnjom vlašću" SPGS UN-a, vrlo je nejasna i mogla bi da znači da EULEX direktno odgovara tom zvaničniku ili bar štabu UN.³²¹ Uprkos tome, rad policije je područje koje je UN izvesno nameravala da preda

EULEX-u. UN želi da podeli odgovornost, ali mora da pazi na zaštitu imidža rekonfiguracije i UN kišobrana, posebno prema neprijateljski nastrojenoj Rusiji. Takođe se može naći i dalje opterećena policijskim dužnostima koje ne želi ako propadnu naponi da se obezbedi pristup EULEX-u severno od Ibra.

Prema ustavu Kosova, policija mora da ima jedinstveni lanac komande širom zemlje,³²² koji odgovara Generalnom direktoru kosovske Policije. Ustav, novi zakon o policiji i Ahtisarijev plan ne predviđaju višu međunarodnu vlast. EULEX je zadužen da "nadgleda, podučava i savetuje" ali primenjuje samo ograničenu izvršnu vlast.³²³ Zbog obaveze prema Rezoluciji 1244, neki očekuju da će se UN bar u početku uzdržavati od prava da usmerava, vodi i ima poslednju reč u vezi policije, iako će EU obezbediti većinu ili sve resurse međunarodne policije posle rekonfiguracije, i kosovska Vlada će, kao i sada, nastaviti da pruža preko 7000 domaćih policajaca. Zapravo, vlada, EULEX ili UNMIK bi još uvek mogli da vode policiju i postave šefa policije posle rekonfiguracije. Neizvesnost oko toga ko ima konačnu vlast je anatema za policiju, kojoj je potreban jasan lanac komande.

Iako plan rekonfiguracije pretpostavlja da će UNMIK policija svuda pripremiti teren za EULEX,³²⁴ malo je verovatno da će sasvim napustiti područje do kraja procesa, idealno do 1. decembra 2008. godine. Ako budu postojale bezbednosne pretnje primeni EULEX-a, ostaće u mestu. UNMIK je prvobitno planirao da zadrži 450 ljudi, kao i komesara policije i dva regionalna načelnika, u slučaju da EULEX ne može biti primenjen svuda. Čak i u tom slučaju, ne žele da budu primorani na policijski rad samo na severu. Bilo kakvi planovi za balansiranje zadržavanja regionalnog načelnika policije u Mitrovici kroz ponovno postavljanje jednog u regionu Prištine, nisu realistični.³²⁵ Ako KPS zapadne u situaciju da policija u većinski srpskim područjima ostane pod vlašću UNMIK-a, a da ostatak radi pod Prištinom i EULEX-om, godine pažljivog dovođenja službe na položaj relativno efektnog temelja multietničkih institucija biće uzaludan.

³¹⁷ Videti Ahtisarijev Sveobuhvatni predlog, Aneks IX Međunarodni civilni predstavnik, Član 5.

³¹⁸ Razgovor Krizne grupe sa zamenikom premijera Ramom Manajem, 18. jul 2008.

³¹⁹ S dobrim razlozima: oni bi omeli proceduru formiranja sudova, specifičkovne u nacrtu Kosovskog zakona, a sami sudovi bi bili neusklađeni s telom Kosovskog zakona koje je stupilo na snagu 15. juna 2008. Oni bi, još, prolongirali nesaradnju enklava sa Prištinom i MCK i opstruirali bi jedinstvenu administraciju i implementaciju Ahtisarijevog plana koj abi trebalo da proizvede dodatne većinsko srpske opštine i više Srba na čelu sudova.

³²⁰ Bar kada je reš o kriminalnom pravu, postoji nekoliko razlika između Unmikovih i kosovskih zakona, ali, civilni zakoni su mnogo kompleksniji, posebno kada se ima na umu da srpski civilni sudovi koji primenjuju srpske zakone rade na severu Kosova od 1999.

³²¹ Jezik upotrebljen u izveštaju Generalnog sekretara od 12. juna 2008. o nastavku nadgledanja bio je precizniji, s posebnim osvrtom na policiju. U njegovom dodatnom pismu Tadiću se kaže da "Kosovska policijska služba koja radi u većinskim srpskim područjima trebalo bi da podnosi izveštaje međunarodnim policajcima iznad kojih je moj Specijalni predstavnik".

³²² Ustav Kosova, Član 128.

³²³ Vidi Član 3 (a) Saveta EU o zajedničkim akcijama, o Misiji vladavine prava EU na Kosovu, EULEX Kosovo, Brisel, 2008/124/CFSP, 4. februar 2008.

³²⁴ SPGS Zanijer ne želi da Kosovo bude teritorijalno podeljeno između policije UNMIK-a i EULEX-a, severno i južno od Ibra.

³²⁵ Predostrožne mere Unmikovog ranog plana o rekonfiguraciji. Informacije stavljene na uvid Kriznoj grupi i razgovori s međunarodnim zvaničnicima, Priština, jul 2008.

UN i EU i dalje moraju zajedno da odluče da li neki poseban dogovor za većinski srpska područja važi na celom Kosovu, ili samo na severu. UNMIK može da stavi srpsku KPS pod međunarodnu komandu “u relevantnim većinski srpskim oblastima”, ali nivo saradnje između Prištine i policije u enklavama pre nezavisnosti treba razrađivati, a ne razarati. Poseban metod izveštavanja za KPS u većinski srpskim severnim oblastima ne treba da se prenosi na južni deo osim ako to nije jedini način da se ostvari jedinstvenost kosovske policije.

Bar u prvo vreme, međunarodni načelnik je potreban severno od Ibra. Bez ovoga, polu-odvojena srpska KPS bi prekinula i poslednje veze sa Prištinom. Načelnika na severu bi trebalo da postavi EULEX, ali se to treba revidirati posle godinu dana i očekivati da se prebaci položaj na nacionalnog činovnika. Pošto policijski region Mitrovice još uvek nije prebačen na nacionalnu komandu, ovo ne bi poremetilo postojeću strukturu KPS, ali bi sputavalo njen razvoj. EULEX treba da zaključi memorandum o razumevanj sa Vladom Kosova, kojim će se definisati uloga načelnika. Ovo bi, postojećem 1244 mandatu, dodalo i nešto iz kosovskog mandata, to jest, načelnika u Mitrovici, i približilo, makar malo, kosovskom zakonu o policiji.³²⁶

Enklave predstavljaju teži zadatak. Većina srpske KPS u centralnoj enklavi Gračanica i u istočnim enklavama, 300 od 800 Srba u KPS ukupno, bojkotuju od februara 2008, zahtevajući da odgovaraju komandnom lancu UN, iako su ovi policijski regioni (Priština i Gnjilane) prebačeni na nacionalni komandni lanac nekoliko godina ranije i funkcionisali su dobro do nezavisnosti. Čak i ako ovi srpski policajci pristanu da odgovaraju nadređenima iz EULEX-a i primenjuju zakon Kosova a ne UNMIK-a, ponovno uspostavljanje međunarodnog lanca komande ovde bi unazadilo KPS na nivo manji od onog koji je postojao pre 17. februara.

Bilo bi bolje zadržati te srpske činovnike nego rešiti ih se, ali ne treba stvoriti presedan koji bi srpska KPS u manje problematičnim područjima kao što je Štrpce mogla da iskoristi. Dozvoljavanje policijskim stanicama da pređu preko njihovog nadređenog u KPS i odgovaraju međunarodnicima bi rasparčalo službu i pogoršalo sigurnost, posebno u enklavama. Zamenjivanje nacionalnih komandira Eulexovimovim

u dva data regiona, Prištini i Gnjilanu, moglo bi biti još politički manje svarljivo za vlasti, pošto bi to takođe stavilo još mnogo Albanaca nazad pod međunarodnu komandu, istovremeno iskrivljujući Eulexovu misiju nadgledanja i podučavanja.

Najizvodljiviji kompromis je da EULEX izgradi posebnu konsultacijsku strukturu za srpski KPS u Gračanici, istočnim enklavama i Štrpcu, koji bi u prvo vreme u trajanju do jedne godine služio kao opcionalna veza kako sa regionalnim komandirima KPS-a, tako i sa vođstvom EULEX-a. To ne bi bila komandna struktura kao takva, ali bi mogla da sačuva dovoljno obraza srpskih policajaca da im omogući povratak i nastavak službe.

3. Carina

UN se ustručavala od bavljenja dvema uništenim severnim carinskim mestima od 19. februara, dok su Srbija i Kosovo gubili prihode. Za Prištinu su važne i granična kontrola i prestanak gubitka prihoda, pošto 70 procenata državnog budžeta dolazi iz naplate carine. Za Srbiju je funkcionalna granica koja je odvaja od Kosova i kompaktne srpske populacije iznad Ibra nečuvana, iako je praktično da se Kosovo tretira kao zaseban carinski prostor (i kao takvo je priznato od strane EU),³²⁷ a gubitak carinske kontrole na severu Kosova sada nanosi štetu i samoj Srbiji. Nova Vlada predvođena DS-om će biti osetljivija na ovu negativnu stranu nego što je to bila prethodna vlada vođena DSS-om. Kosovski Srbi odbijaju bilo kakvo mešanje Prištine u njihov odnos sa Srbijom, ali bi se možda mogao postići kompromis: bez carinskih mesta na severnoj granici, već na ključnim mestima unutar severnog Kosova; većinu prihoda raspodeliti lokalnim opštinama, a ne Prištini.³²⁸

Banov plan rekonfiguracije je dao zadatak SPGS Zanijeru da “utvrdi ... organizacionu strukturu koja bi dozvolila Kosovu da nastavi da funkcioniše kao jedinstveno carinsko područje”, i dobije otkup od “relevantnih deoničara”. Predvideo je međunarodne carinske činovnike na “relevantnim carinskim punktovima”.³²⁹ Zanijerov navodni predlog krajem jula da se na severu napravi

³²⁶ Zakon jasno definiše policijsku komandnu strukturu, ne ostavljajući mesta za međunarodne komandire van komandnog lanca KPS-a, ali član 9, o “međunarodnoj saradnji”, daje policiji mogućnost “da saraduje sa međunarodnim policijskim organizacijama... u skladu sa međunarodnim sporazumima koje je država Kosovo potpisala”.

³²⁷ Takav dogovor je postojao pre proglašenja nezavisnosti.

³²⁸ Razgovor Krizne grupe sa Nebojšom Minićem, liderom ogranka DSS-a, sever Mitrovice, 30. maj 2008.

³²⁹ Izveštaj Generalnog sekretara o UNMIK-u, 12. jun 2008, Tokom prvih 120 dana nezavisnosti, UNMIK je zatražio od EULEX-a da obezbedi ove službenike. Njih šestoro je potpisalo ugovor I bilo podvedeno pod UNMIK ali nisu razmešteni. Razgovori Krizne grupe s međunarodnim zvaničnicima, Priština, maj-jun 2008.

odvojena carinska zona nalik onoj u Hong Kongu, nije imala koristi ni od konsultacija sa stručnjacima za carinu samog UNMIK-a ni drugih deoničara, uključujući i EU i Centralno-evropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA), i od tada je promenio svoju raniju izjavu kako bi ponovo potvrdio potrebu da Kosovo nastavi da funkcioniše kao jedinstvena carinska zona.³³⁰

Priština i UN očekuju od EULEX-a da preuzme carinu na severu na kraju rekonfiguracije, ali zvaničnici EU priznaju da će "biti veoma teško uraditi nešto što UNMIK nije mogao da uradi".³³¹ UNMIK je samo površno spomenuo ponovno uspostavljanje carinskog osoblja uz zaštitu KFOR-a. Tokom prvih 120 dana NATO i KFOR su se obavezali da pripreme plan u roku od osam nedelja kojim bi se ponovo uspostavila carinska kontrola i odredio budžet za neophodne trupe, opremu za instalacije kojim bi se osigurala bezbednost za transport i aktivnosti za tri smene dnevno carinskih radnika. Oni su u principu spremni da urade to, ali se plaše da bi posledice bile nasilje, praćeno evakuacijom EULEX-a.³³² Većina država članica EU veruje da je povratak Kosova na jedinstveno carinsko područje "prioritet na veoma duge staze ... Niko, čak ni Britanci, nisu spremni da rizikuju svoje živote zbog carine na Kosovu".³³³ Međutim, ni nova srpska Vlada nije voljna da gubi živote zbog carinskih punktova i bar priča o mogućnosti njihovog ponovnog uspostavljanja.³³⁴

U ovakvim uslovima, pregovori UN i Beograda bi mogli da se razvijaju u smeru posredovanja kompromisa da EULEX-ovi carinski službenici nadgledaju srpske činovnike zaposlene u novoj jedinici kosovske carinske službe pod komandom EULEX-a, koji bi kontrolisali

³³⁰ Konferencija za novinare, Priština, 20. avgust 2008.

³³¹ Razgovor Krizne grupe sa zvaničnicima EU, juli 2008.

³³² Razgovori Krizne grupe sa zvaničnicima NATO i KFOR-a, maj-jul 2008. KFOR nema mandat Saveta NATO da preuzme policiju i carinu ali je polako počeo sa strateškim planiranjem u slučaju da UNMIK jednostavno ode sa severa, što bi verovatno dovelo do kolapsa tamošnjeg KPS-a. U tom slučaju KFOR bi doprineo u održavanju nekog osnovnog reda i mira.

³³³ Razgovor Krizne grupe s predstavnikom Komiteta zemalja članice EU za Zapadni Balkan (COWEB), Brisel, 8. jula 2008. VB je zapravo usamljena među članicama EU kao zagovornik slanja internacionalnih carinskih službenikana severne granične prelaze gde bi KFOR pružao podršku a bez prethodnog traženja saglasnosti ni od Beograda, ni od Srba koji žive na severu.

³³⁴ Ivanovićev intervju objavljen u listu *Koha Ditore*, 24. avgusta 2008. Ali, srpska vlada je privatno zatražila još malo vremena da obustavi neprijateljstvo i moguće reakcije SNV-a i lokalnih Srba, razgovor Krizne grupe s međunarodnim zvaničnicima, Priština, 14. avgust 2008.

komercijalni saobraćaj kroz dva prelaza. Carinski režim na severu bi mogao da značajnije koristi carinska skladišta robe vraćene sa granice (u Zubinom Potoku i Leposaviću, kao što je UNMIK predložio lokalnim gradonačelnicima 2006. godine), i skuplja carinu pod okriljem kosovskog carinskog koda za distribuciju po ugovorenoj formuli kosovskom budžetu i četiri opštine severno od Ibra. Ovaj ugovor bi trebalo revidirati početkom 2010. godine (kada je zakazana prvo revidiranje nadležnosti MCP-a), da bi se naposljetku mogao potpuno prilagoditi jedinstvenom carinskom području. Deo koji bi išao u četiri opštine treba da bude podložan kontroli ili klizećoj skali, i ureden protiv blok pozajmica koji im sledeju iz Prištine, a koje oni odbijaju.³³⁵

Ovaj kompromis će izokola povezati severne opštine sa budžetom Kosova, istovremeno minimalizujući mogućnost takvog uređenja koje bi iskrivilo taj budžet, u slučaju da protok komercijalnog saobraćaja poraste oslanjajući se na promenu cena carine tokom narednih nekoliko godina. Ovo bi zadovoljilo Srbe na severu pošto bi držalo Prištinu na dohvata ruke dajući im udeo u prikupljanju carine, Beograd kroz zatvaranje carinske crne rupe prema Srbiji istovremeno ne dajući očiglednu simboličku podršku nezavisnom Kosovu, i Prištinu putem smanjenja gubitka prihoda i držanjem mogućnosti otvorenih za učvršćivanje veze severa sa kosovskim carinskim sistemom posle kraćeg perioda.

4. Civilna administracija

Jedinica koju je UNMIK formirao 2. jula 2008. godine je tražila od šefova odeljenja i regiona da obrazlože koje osoblje žele da zadrže i podneli su plan Njujorku sredinom jula u kome se predlaže ukidanje 40 do 70 procenata osoblja koje nije policija, možda već u oktobru. UN sada očekuje da smanji UNMIK za 70 procenata do novembra, ili bar do kraja 2008. godine.³³⁶ Do tada bi se broj sadašnjih 2000 UNMIK policajaca smanjio na 450. Predviđa se i još odlučnije smanjenje Unmikovog odeljenja pravde, sa 177 članova osoblja na četrnaest do isteka 120 dana, ali bi to moglo biti promenjeno ako SSPGS uspostavi dogovor sa Beogradom da se ponovo otvore sudovi na severu pod nadzorom UNMIK-a. UNMIK takođe očekuje da smanjenje i policije i pravde bude

³³⁵ Fondovi mogu biti sakupljeni i odlagani baš kao na drugim prelazima i prema izračunatom udelu severnih opština i plaćani preko statusno-neutralnih posredničkih računa, ili preko Kosovskog konsolidovanog fonda (UNMIK) ili preko novog računa EU.

³³⁶ Izjava portparola UNMIK-a Aleksandra Ivanka, Priština, 11. avgust 2008, i Unmikovo saopštenje za medije, "SPSG o rekonfiguraciji UNMIK-a", 19. septembar 2008.

revidirano kako se produbljuje dijalog sa EULEX-om.³³⁷

Predloženo smanjenje od strane radne jedinice i subordinacija UNMIK-ovog Odeljka civilne administracije (OCA) na kancelariju za političke odnosa je izazvalo žustru internu debatu. OCA je ranije bio Unmikov "drugi stub" i ima strukture u svakom od pet kosovskih bivših administrativnih regiona. Uglavnom su se povukli iz prethodne uloge vođenja opštinske administracije širom Kosova, zadržavajući prisustvo na područjima sa manjinskom populacijom – većinom Srba ali i Albanaca na nekim mestima – nadziru njihovu situaciju i deluju kao posrednici između njih i većine. Koncept "rešavanja problema" SSPGS Zanijera je uticao na preporuku radne jedinice da se buduća uloga UNMIK-a može proširiti sa nadgledanja i izveštavanja na rešavanje problema.³³⁸ Dok će UNMIK zadržati kancelarije na terenu u Peći, Gračanici i Štrpcu, kao i regionalno predstavništvo u Mitrovici, on sada predlaže da terenska struktura misije OEBS-a preuzme većinu ovih zadataka.³³⁹ Bilo bi bolje da prisustvo MCK na terenu zauzme ovaj prostor, ali i dalje postoji nedostatak neophodne političke podrške.

Regionalno predstavništvo UNMIK OCA u Mitrovici je njihovo najveće prisustvo na terenu. Ono je obezbedilo (osoblje je većinski srpsko) privremenu administraciju u severnoj Mitrovici, i njihov čelnik, bivši američki diplomata, Džerard Galuči, vodio je političke borbe sa šefovima UNMIK-a, Joakimom Rakerom i Larijem Rosinom, tokom prvih 120 dana nezavisnosti. On se protivio upotrebi međunarodnih snaga da bi se održale ili nametnule kosovske institucije koje su kosovski Srbi odbili. Sekretarijat UN-a je uklonio Galučijeve proprištinske protivnike sredinom juna a njega zadržao u Mitrovici, na veliko nezadovoljstvo Petorke i zvaničnika EU. Njegovi odnosi sa kancelarijom MCK u Mitrovici su napeti, i on je odbio da prezentuje plan rekonfiguracije radnoj

jedinici.³⁴⁰ Radna jedinica nije predložila smanjivanje broja osoblja od oko 50 činovnika, već je predložila da SPGS sprovede anketu na polovini perioda rekonfiguracije, podržanu od strane predstavnika DPKO iz Njujorka, da bi izvršili reviziju njihovih funkcija i nivo činovništva.³⁴¹ Ovo se sad može dogoditi, pošto je viši zvaničnik DPKO postavljen za privremenog zamenika šefa UNMIK-a početkom Septembra.³⁴²

Iako SPGS želi da ova dva procesa drži odvojenim, možda će takođe morati da prilagodi smanjenje koje je predložila radna jedinica da bi ga uskladio sa rezultatom pregovora sa Beogradom. Srbija želi da UNMIK ostane veliki, i insistira da je to jedini prihvatljiv civilni međunarodni sagovornik i partner na Kosovu, bar dok Savet bezbednosti UN ne odluči drugačije. Posebno će zagovarati održavanje neutralnog operatera zaduženog za ulogu "blažih intervencija", tako da ne ostaje mesta za MCK. U pregovorima sa EU, UN su odbili da predaju svoju logističku bazu zapadno od Prištine, time ukazujući da očekuju da UNMIK zadrži bar određeni broj osoblja.

Naposletku, pravi izazov će biti na severu i u južnim većinski srpskim enklavama gde će UN i EULEX bar u početku blisko sarađivati. Što pre se EU uključi u razgovore UN-a sa Beogradom u vezi sa šest oblasti, to bolje, jer bi se time izbeglo da EU bude nametnuto razmeštanje, ali i operativni uslovi o kojima se nije razgovaralo. Preterano oslanjanje na UN bio je jedan od glavnih razloga za odlaganje razmeštanja EULEX-a. Dozvoljavanjem UN-u da vodi pregovore sa Srbijom stvara se rizik od ugrožavanja manevarskog prostora EULEX-a na područjima sa većinski srpskim stanovništvom na Kosovu, koji bi mogao da ostane narušen i narednih nekoliko godina..

Priština/Brisel, 25. septembar 2008.

³³⁷ Informacije o rekonfiguraciji UNMIK-a date MKG na uvid, Priština, 23. jul 2008.

³³⁸ Pre nadglasavanja, DCA je preživela neke čistke i predložila je da ona posreduje i obavlja neke druge, manje intervencije koje bi bile neophodne tokom rekonfiguracije UNMIK-a, kao i da ostane zadržana kao nezavisna od kancelarije za politička pitanja, pa da, prema tome, zauzme poziciju "neutralnog deoničara" koji bi radio nezavisno od političkih agenda. Ibid. Ovo bi zamrzlo MCKi njenu mogućnost da bude "politička", s obzirom na to da DCA pretpostavlja da bi njeno posredništvo funkcionisalo bez reference o prepoznavanju Vlade Kosova.

³³⁹ Videti "UNMIK smanjuje broj zaposlenih", Oebsovo saopštenje za medije.

³⁴⁰ Razgovor Krizne grupe s jednim diplomatom, Priština, 22. jula 2008.

³⁴¹ Informacije o rekonfiguraciji UNMIK-a date MKG na uvid, Priština, 23. jul 2008. .

³⁴² Dejvid Harlan (David Harland), šef Direkcije za Evropu i Latino Ameriku.

DODATAK A

MAPA KOSOVA I SUSEDA



DODATAK B

LISTA SKRAĆENICA I AKRONIMA

AAK	Alijansa za budućnost Kosova, politička partija kosovskih Albanaca koju vodi bivši komandant OVK i bivši premijer Ramuš Haradinaj
AKR	Alijansa za novo Kosovo, nova politička partija kosovskih Albanaca koju vodi politički magnat Bedžet Pacoli
BBC	Britanski emitterski servis
DUI	Demokratska unija za Integraciju (DUI), politička partija makedonskih Albanaca koju vodi Alji Ahmeti
KCKiM	Koordinacioni centar za Kosovo i Metohiju, ogranak Vlade Srbije na Kosovu
CEFTA	Centralnoevropski Sporazum o slobodnoj trgovini
ZIBP EU	Zajednička inostrana i bezbednosna politika EU
Kontakt-grupa	Grupa koju čini šest država (Francuska, Nemačka, Italija, Rusija, VB I SAD) i koja vodi balkansku politiku.
SKZB	Savet komiteta EU o Zapadnom Balkanu
DCA	Unmikovo odeljenje za civilnu administraciju
DS	Demokratska partija koju vodu predsednik Srbije Boris Tadić
DSS	Demokratska partija Srbije, koju vodi bivši premijer Srbije Vojislav Koštunica
DPKO	Odeljenje UN za mirotvorne operacije
EBOP	Evropska bezbednosna i odbrambena politika
SPEU	Specijalni predstavnik Evropske unije
EU	Evropska unija
EULEX	Misija vladavine prava EU na Kosovu
G17+	Srpska politička partija u savezništvu sa DS-om, koju vodi Mladen Dinkić
GAERC	Savet za opšte poslove i spoljne odnose EU
NDR	Nemačka demokratska republika, bivša Istočna Nemačka
	Međunarodna civilna kancelarija
MCP	Međunarodni civilni predstavnik, šef
MSP	Međunarodni sud pravde
ICTY	Međunarodni krivični tribunal za bivšu Jugoslaviju
MUG	Međunarodna upravna grupa, upravlja radom MCP-a
MMF	Međunarodni monetarni fondInternational Monetary Fund
MVP	Međunarodno vojnoprিসustvo, novo ime koje je Ahtisarijev plan predložio za KFOR ali koje nije usvojeno
KZK	Kosovski zaštitni korpus, kvazi-vojno telo za hitno civilno delovanje, nastalo od OVK
KEK	Kosovska energetska korporacija, javno preduzeće za snabdevanje strujom
KFOR	NATO snage na Kosovu
KGB	Bivša sovjetska tajna služba
OVK	Oslobodilačka vojska Kosova
KPS	Kosovska policijska služba
BSK	Bezbednosne snage Kosova, Ahtisarijev plan predlaže njihovo formiranje
K-SHIK	Nezvanična obaveštajna služba kosovskih Albanaca, povezana sa PDK
KPA	Kosovska poverilačka agencija
LDD	Demokratska liga Dardanije, politička partija kosovskih Albanaca koju je 2007. formirao Nedžad Daci nakon razilaženja sa LDK-om
LDK	Demokratski savez Kosova, politička partija kosovskih Albanaca koju je vodio Ibrahim Rugova do svoje smrti 2006., sada je vodi Fatmir Sejdiu
MNKŠ	Multinacionalni krizni štab, pet regionalnih brigada KFOR-a
MCA	Vojno-civilni savetnik, novo telo KFOR-a koje će nadgledati raspadanje KZK-a i formiranje OSK

OPSP	Okvirna potrošnja za srednjeročni period, koji je usvojila Vlade Kosova
MUP	Srpsko Ministarstvo unutrašnjih poslova
NATO	Severnoatlantska alijansa
NS	Nova Srbija, politička partija koju vodi Vellimir Ilić, bliska DSS-u Vojislava Koštunice
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
KAP	Kosovska agencija za privatizaciju, naslednica KPA
PDK	Demokratska partija Kosova, politička partija kosovskih Albanaca koju vodi bivši komandant OVK Hašim Tači, trenutno premijer Kosova
PDSH	Demokratska partija Albanaca (DPA), politička partija makedonskih Albanaca koju vodi Menduh Tači
PISK	Privremene institucije samouprave na Kosovu, Vlada Kosova u sistemu UNMIK-a, pre nezavisnosti
PTK	Pošta i telekomunikacije Kosova
Kvint	Kontakt-grupa bez Rusije
SSP	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, bilateralni sporazum između EU i zemlje kandidatkinje za članstvo u EU, prethodi statusu kandidata
RTK	Radio televizija Kosovo, javni servis
PSP	Proces stabilizacije i pridruživanja, koji vodi do SSP
SPGS	Specijalni predstavnik Generalnog sekretara UN
SNV	Srpsko nacionalno veće - sever, tvrdokorna nacionalistička politička grupa koju predvodi Dr. Marko Jakšić, u tesnoj vezi sa DSS-om
SPS	Socijalistička partija Srbije koju je ranije vodio Slobodan Milošević, danas koalicioni partner DS
SRS	Srpska radikalna stranka, srpska nacionalistička partija koju je formirao Vojislav Šešelj
SLP	Srpska liberalna partija, mala partija kosovskih Srba koja je ušla u Vladu Ksoova
“Trojka”	Trio koji čine američki, ruski i jedan diplomata EU, koji su bili moderatori u razgovorima između Kosova i Srbije u drugoj polovini 2007.
UN	Ujedinjene nacije
UNDP	Razvojni program UN
GSUN	Generalna skupština UN
SBUN	Savet bezbednosti UN
RSBUN	Rezolucija Saveta bezbednosti UN
R 1244 SB UN	Rezolucija 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, 10. jun 1999.
GSUN	Generalni sekretar UN
UNMIK	Prelazna administracija UN na Kosovu
UNMEE	Misija Ujedinjenih nacija u Etiopiji i Eritreji
PDV	Porez na dodatnu vrednost